HENRIK IBSEN

YABAN ÖRDEGI

Çeviren: Faruk Ersöz

ÖNSÖZ

Henrik Ibsen 20 Mart 1828'de Norveç'in Skien kentinde dogdu. Babasi Knud Ibsen üç bin nüfuslu bu küçük kiyi kentinin önde gelen is adamlari arasindaydi, içinde her sey satilan büyük bir magazasi, ayrica bir içki yapimevi vardi. 1825 yilinda Skien'in en zenginlerinden Altenburg ailesinin kizi Marichen ile evlenmisti. Knud ile Marichen'in ilk çocugu Johann Altenburg, Henrik'in dogumundan üç hafta sonra öldü. Henrik'in ardindan dört çocuklari daha oldu: Johann Andreas 1830, Hedwig Kathrine 1832, Nicolai Alexander 1834 ve Ole Paus 1835.

Henrik'in çocukluk yillarindaki mutlulugu uzun sürmedi. Isleri ters dönen Knud Ibsen bütün malini mülkünü satmak zorunda kaldi, kisa sürede her seyini yitirdi, aile yoksulluga düstü. Skien'in dört kilometre kuzeyine düsen Venst¿p'daki çiftlik evine tasindilar, burada yoksulluk içinde sekiz yil geçireceklerdi. Knud Ibsen'in is basvurulari sonuçsuz kaldi. Çiftlikten pek para kazanamiyordu, sonunda kendini içkiye verdi. Bu düsüs Marichen'i de çok etkiledi, giderek kendi içine kapandi, suluboyayla, tahta bebeklerle kendini avutmaya çalisti.

Henrik oyundan hoslanmayan bir çocuktu, insanlara pek sokulmaz, daha çok mutfagin yanindaki küçük odaya kapanir, orada resim yapar, okur, kuklalariyla ugrasirdi. Bu arada kuskusuz Skien'e turneye gelen Danimarka topluluklarinin temsillerini de izliyordu. Ilkokulu Skien'de okudu, bunun için dört kilometrelik yolu her gün yürüyerek gidip gelmek zorundaydi,

amaci tip ögrenimi yapmak, hekim olmakti. 1841'de onu din adamlarinin yönetimindeki bir okula verdiler. Henrik en çok din dersiyle antik çag tarihinden hoslanmisti, Tevrat ile Incil'den olusan kutsal kitabi severek okuyordu. 1843 yilinda aile yeniden Skien'e tasindi. Ayni yilin aralik ayinda Henrik Grimstad'a gitti, orada bir eczacinin yaninda çirakliga basladi. Bu isi ona babasinin bir arkadasi bulmustu. Grimstad sekiz yüz nüfuslu küçük bir kiyi kasabasiydi. Ibsen Skien'e 1850 yilinda yeniden geldi, sonra bir daha ugramadi, artik ailesiyle tüm iliskisini hemen hemen koparmisti.

Ibsen'in çalistigi eczane Jens Arup Reimann adinda bir adamindi. Eczanenin arka tarafi Reimann ailesinin oturma odasiydi, üst katta birbirine geçmeli üç oda vardi, en gerideki odada Reimann çifti ve en küçük çocuklari, yanindaki odada eczacinin ogullari ve Ibsen, en dis odadaysa iki hizmetçi kiz kaliyordu.

Henrik pazar günleri görünüm resimleri yapmak için kirlarda dolasiyor, geceleri üniversite giris sinavlarina hazirlaniyordu. Içe dönüklügü çevrenin dikkatini çekmisti, akranlarindan çok kendinden yasli insanlarla ahbaplik ediyordu. Hizmetçi kizlardan, kendisinden on yas büyük Else Sophie Birkedalen ile aralarindaki yakinlik Sophie'nin gebe kalmasiyla sonuçlandi. Sophie ailesinin yanina döndü, çocuk Hans Jacob Henriksen adiyla vaftiz edildi. Sophie'nin açtigi davanin sonucunda mahkeme, çocuk on sekiz yasina gelinceye kadar Ibsen'in nafaka ödemesine karar verdi; ancak ne o zaman, ne daha sonra Ibsen'in ogluyla hiçbir iliskisi olmadi; bilindigi kadariyla Ibsen, yasam boyu ne bu çocuktan, ne de annesinden hiç kimseye söz etmemistir.

Bu arada borç nedeniyle satisa çikarilan eczaneyi daha önce Reinmann'in çiragi olan Lars Nielsen satin aldi ve eczaneyi kentin daha merkezi bir yerine tasidi. Ibsen de kalfalik sinavlarini basarmis, eczaci kalfasi olmustu. Ne ki parasal durumunda düzelme yoktu. Üç yil boyunca Lars Nielsen ile eczanenin arkasindaki ayni odayi paylasti, burasi hem laboratuvarlari, hem de yemek ve yatak odalariydi.

Eczanenin yeni tasindigi yerde Ibsen bir arkadas çevresi olusturmaya basladi. Yirmi yasindaki

Ibsen din ve siyaset konularinda özgür düsünceli bir insandi, 1848 yilinda bütün Avrupa'yi saran, kurulu düzeni tehdit eden devrimci halk ayaklanmalari karsisinda çok heyecanlanmisti. Ibsen'in çarpici görüsleri kulaktan kulaga yayiliyor, mizah dolu dizeleri, gerçekler karsisindaki sarakaci tavri çevresindekilerin hayranligini kazaniyordu. Arkadaslarindan Christopher Due, Ibsen'in gerçek bir ozan oldugunu sezmisti. O siralar Christiania Posten adli yeni bir gazetenin Grimstad muhabirligini yapan Due, Ibsen'in yazilarinin ilk kez yayinlanmasini sagladi. Ibsen'in Grimstad döneminden otuz siir kalmistir. Duygusallikla yüklü bu siirlerin yalnizca üçü siyasal bir ruh tasir.

Tip ögrenimi yapma düsüncesi yeniden Ibsen'in aklini çelmisti; bunun için Latince bilmesi gerektiginden eczanenin arkasindaki odada Emil Bie'den Latince dersleri almaya basladi. Latince metinler üstünde çalismak onu ilk oyunu Catilina'yi yazmaya itti. 1849 ilkyazinda tamamladigi bu üç perdelik manzum oyunu arkadaslarindan Ole Schulerud Christiania-Theater'e verdi, oyun geri çevrildi. Ibsen, oyunu hiç degilse yayinlansin istiyordu; sonunda, Schulerud giderleri kendi cebinden karsilayarak oyunu bastirdi. Ibsen'in, 12 Nisan 1850'de Brynjolf Bjarme takma adiyla piyasaya çikan bu ilk oyunu 250 adet basilmisti ve çok az satildi. Ilk oyunun basilmasindan, takma da olsa adi Kristiania gazetelerinde geçtikten sonra Ibsen Grimstad'ta duramadi. Kristiania'ya (bugün Oslo) gidip üniversite sinavlarina girmesinin zamani gelmisti. Kizkardesi Hedwig'in üstelemesi üzerine Kristiania'ya giderken Skien'e ugrayip on gün kaldi, bu Hedwig disinda yakinlarini son görüsü olacakti.

Ibsen Kristiania'da Schulerud'un kaldigi çati katina yerlesti. Baskentte çagdas Norveç'in ilk sosyalisti Marcus Thrane'nin etkinlikleri bir kargasa ortamina yol açmisti. Alt katta oturan hukuk ögrencisi Theodor Abildgaard araciligiyla çok kisa bir süre siyasal olaylara karisan Ibsen için siyaset salt bir degisiklik olmaktan öteye geçmedi. Thrane ile yandaslarinin tutuklanip hüküm giymesinden sonra ömür boyu siyasetten uzak duran Ibsen yine Abillgaard araciligiyla Paul Botten-Hansen ile tanisti.

Ibsen üniversite giris sinavlarinda basarili olamadi. Öte yandan tiyatronun geri çevirmesine karsin Catilina'nin basilmasi yilda yaklasik 200 kitap yayinlanan Kristiania'da basli basina bir olaydi. Yirmi yaslarindaki Grimstadli eczaci kalfasinin yazdigi Catilina, Henrik Wergeland'in Venedikliler'inden (1843) bu yana bir Norveçli'nin Norveç'te yayinlanan ilk oyunuydu. Bu oyunla ilgili ilk olumlu elestiri elyazisiyla çikarilan ögrenci gazetesi Samfundsbladet'te yayinlandi. Yazan Paul Botten-Hansen'di, Ibsen'i onun kesfettigini söylemek olasi; Paul Botten-Hansen, hem yazarlik yasaminin ilk yillarinda, hem sonralari Ibsen'e hep destek vermistir.

Ibsen'in ikinci oyunu Tümülüs (Kjaempeh¿ien) Christiania-Theater'de sahnelendi, 26 Eylül 1850 günü yapilan prömiyerde Ibsen de hazir bulundu.

Ibsen ve arkadaslari bir yazin-mizah dergisi çikarmaya karar verdiler. Her biri bir konuda yazacakti. Ibsen bir ozan ve tiyatro elestirmeni olarak dergiye katkida bulunacakti. Ilk sayisi ocak 1851'de çikan Andhrimmer adli bu dergi ayni yilin eylülünde kapandi, çünkü sürekli okuyucu sayisi yüzü bile bulmuyordu. Ama bu sayede Ibsen Christiania-Theater'deki tüm temsilleri tiyatro elestirmeni olarak parasiz izleme olanagi bulmustu. Elestirilerinde yapici olmaya özen gösteren Ibsen, yazarlik yasaminda elestirmenlerden ayni seyi beklemistir.

Ibsen'in para sikintisi bitmek bilmiyordu, nafaka ödemekte gecikince haczedilecek bir seyi bulunamadigi için az kalsin hapse atilacakti, ama kemanci Ole Bull'un baskente gelmesi olaylarin akisini degistirdi. Ole Bull bir yil önce Norveç'in ikinci büyük kenti Bergen'de bir tiyatro açmisti. Bu girisimin önemi tiyatronun tam anlamda ilk ulusal Norveç tiyatrosu olmasinda saklidir; burada Norveçli oyuncular, Norveçli yönetmenlerin yönetiminde, ana dillerinde oyunlar oynayacaklardi. Bu durumun önemini kavramak için, Norveç'e, kültürel ve siyasal-yönetsel açilardan dört yüz yillik Danimarka egemenliginin damgasini vurdugunu gözden kaçirmamak gerekir. Norveççe'yi sahiplenmek, ulusal kimligin yerlestirilmesinde önemli bir adimdi ve bu süreç 1905 yilinda bagimsiz Norveç devletinin kurulmasiyla sonuçlanacakti.

Ole Bull Ibsen'e Bergen'deki tiyatronun sanat yönetmenligini üstlenmesini önerdi, Ibsen de kabul etti. Büyük olasilikla aldigi avansla borçlarini ödedi ve 1851 ekiminde Kristiania'dan

ayrildi.

Bergen'de Ibsen'den beklenenler çok fazlaydi, repertuvar toplantilarina katilacak, gerektiginde prologlar, siirler yazmayi üstlenecekti, ayrica her yil yeni bir oyun yazmasi söz konusuydu. Tiyatro yönetimi bu deneyimsiz genç adami görgü ve bilgisini artirmak! üzere bursla Danimarka ve Almanya'ya gönderdi. Ibsen Norveç'e döndügünde sahne müdürlügüne (sceneinstrukt¿ren) getirildi; bu bir tür yönetmenlikti, ama kisacasi Ibsen bu tiyatroda oyunculuk disinda hemen her isi yapti.

Ibsen Bergen'de geçirdigi alti yil içinde (1851-1857) çogunlugu Shakespeare ve Scribe'in yapitlarindan olusan yaklasik 150 oyun yönetti, üç oyun yazdi, eski oyunlardan ikisini yeniden kaleme aldi, yazdigi her seyin sahnelenmesiyse onun için büyük bir avantaj oldu. Bergen'de yazdigi ilk oyun Saint-Jean Gecesi (Sancthansnatten) üç perdelik romantik bir ask güldürüsüydü. Bergen'de sahnelenen ikinci oyunu Tümülüs'ün yeni biçimi oldu. Bunu 1855'de Bayan Inger Östrot'da (Fru Inger til ¯strŒt) izledi, ardindan 1856'da Solhaug'da Yortu (Gillet pŒ Solhaug) geldi, bu romantik tarihsel oyun büyük ilgi çekti. Ibsen'in Bergen tiyatrosu için yazdigi son oyun 1857'de sahnelenen Olaf Liljekrans'dir.

Ibsen 1856 yili baslarinda on dokuz yasindaki Suzannah Dae Thoresen ile tanisti. Bu tanismadan sonra bir ay içinde yazip gönderdigi bir siirle Ibsen Suzannah'ya evlenme önerdi. 1858 haziraninda evlendiler. Suzannah kendini tümüyle kocasina adayacak, yazarlik yasaminda ona hep destek olacakti. Oysa Ibsen oyunlarinda güçlü kadin karakterler yaratmissa da hemen hemen hep mutsuz evlilik tablolari çizmistir.

Bergen'deki tiyatro etkinlikleri baskentte gözden kaçmamisti. 1852 yilindan beri Kristiania'da ikinci bir tiyatro, Norske Dramatiske Skoles Theater (1854'den sonra Kristiania Norske Theater) vardi. 1857 sezonunun basindaysa bu tiyatronun sanat yönetmenligi Ibsen'e önerildi. Kristiania Norske Theater'in sanat yönetmenligi Bergen'deki göreve göre ileri bir adimdi. Kristiania'da Ibsen'den bir ulusal tiyatronun temellerini atmasi bekleniyordu. 1827 yilindan beri

temsillerini sürdüren Christiania-Theater gibi köklü bir tiyatroyla rekabet içinde bu, basarilmasi güç bir isti. Ne var ki, Christiania-Theater'in yöneticileri, oyunculari hep Danimarkaliydi. Iskandinav repertuvari olarak Kopenhag'da basari kazanmis oyunlari sahneliyordu.

23 Aralik 1859'da Ibsen ile Suzannah'nin tek çocuklari Sigurd dünyaya geldi. Sigurd'un vaftiz babaligini Norveçli oyun yazari Bj¿rnson yapti. Ibsen'in ardindan Bergen'deki tiyatroda iki yil onun görevini üstlenen Bj¿rnson Suzannah'nin çocukluk arkadaslarindan Karoline Reimers ile evliydi ve 1859 yilinda karisiyla birlikte Kristiania'ya geri dönmüstü. Iki yazar arasindaki uzun süreli ama çatismalarla dolu dostluk burada basladi. Sigurd'un dogumundan sonra Suzannah'nin baska çocuk istemedigini söylemesi yakinlarini sasirtti. O dönemde bunu önlemenin tek yolu iliskiden kaçinmak oldugu için kimi yazarlar bundan böyle evliligin platonik bir düzlemde kaldigini öne sürdüler.

Ibsen'in Norske Theater'deki sanat yönetmenligi bes yil sürdü. Kendi tiyatrosunun teknik yetersizlikleri nedeniyle Christiania-Theater'e verdigi yeni oyunu Kahramanlar Helgoland'da (H¾rmZdene pŒ Helgeland) geri çevrildi. Bunun üzerine Aftenbladet'te yayinladigi bir yaziyla tiyatroyu telif haklari ödememek için Norveçli oyun yazarlarinin yapitlarini oynamaktan kaçinmakla suçladi ve Kristiania gazetelerinde uzun sürecek bir tartisma baslatti. Sonunda oyun 1858 kasiminda Norske Theater'de sahnelendi, yapit begenildi ama para kazandirmadi.

Bu arada Norske Theater'in teknik olanaklarini gelistirmek için yaptigi harcamalar önemli parasal yükler getirmisti, seyircinin ilgi gösterdigi bazi oyuncularin Christiania-Theater'e geçmesi de, hem oyun seçiminde sorunlar yaratti, hem seyirci sayisini azaltti ve 1 Haziran 1862'de Norske Theater iflas etti. Artik Ibsen'in tiyatroda sanat yönetmenligi dönemi son bulmustu. Ama bu dönemde Ibsen tiyatroyu yakindan tanimis, seyircinin nereden yakalanacagini, nasil etkilenecegini ve eglendirilecegini, sahnenin teknik kisitlamalarinin dikkate alinmasi gerektigini ögrenmisti.

Norske Theater'deki sanat yöneticiligi sirasinda Ibsen daha çok siire yöneldi. "Terje Vigen" baladi, "Resim Galerisinde" (I Billedgalleriet) ve "Yükseklerde" (Paa Vidderne) bu dönemin

ürünleridir. Norske Theater'den ayrilinca Ibsen için yine para sikintisi basladi. Kristiania Üniversitesi'nden aldigi bir bursla halk sarkilarini ve söylencelerini derlemek için yollara düstü, dönüste hiç basilmamis yetmis seksen halk söylencesi derledigini ve bir yayinci buldugunu belirtmesine karsin bu kitap hiç çikmadi. Bu yolculuga iliskin dört öykü ve birçok görünüm eskizi Illustreret Nyhedsblad'da yayinlandi.

Bu arada yeni bir oyun üstünde çalismisti: Ask Güldürüsü (Kj¾rglihends komedie). Konusu Norveç baskentinin çagdas ortaminda geçen bu manzum oyun 1862 Araliginda Kristiania'da yayinlandi. Oyunda birbirinin karsiti üç çift arasinda gelisen aksiyon, askla evlilik arasindaki uyusmazligi yansitir. Oyunun umdugu ilgiyi görmemesi Ibsen'i düs kirikligina ugratmistir. On bir yil sonra, kasim 1873 de sahnelenen bu oyun 19.yüzyilin en sevilen oyunlari arasina girdi.

Ibsen'in parasal sikintilari bitmek bilmiyordu, daha önceki yillardan kalan borçlarinin ödenmesi için alacaklilar yasal yollara basvurmuslardi. 1 Ocak 1863'den baslayarak Christiania-Theater'de çok düsük bir ücret karsiliginda yazinsal danisman olarak yari zamanli çalismaya basladi. 1863 martinda yeni bir burs basvurusu yapti ama aldigi parayla derleme yolculuguna çikmak yerine borçlarini ödedi ve yaz boyu oturup Saltanat Hakkini Isteyenler'i (Kongsemnerne) yazdi. Konusunu Norveç tarihinden alan bu oyun 31 Ekim 1863'de yayinlandi ve ilk kez 17 Ocak 1864'de Christiania-Theater'de oynandi; yapitin yönetmenligini Ibsen üstlenmisti.

Ibsen devletten aldigi bir bursla 1864 yilinda Italya'ya gitti. Öte yandan Bj¿rnson da harekete geçmis, Ibsen için para toplamisti ama bu soylu davranisin yazinsal alandaki tek ciddi rakibinden gelmesi Ibsen'in canini sikmisti. Toplanan para avukat Bernhard Dunker'in elinde olacak, para istedigi zaman Ibsen'e gönderecekti.

Nisan ayinda Norveç'ten ayrilan Ibsenler önce Kopenhag'a ugradilar. Suzannah'nin Danimarkali üvey annesi Magdalene Thoresen kocasinin ölümünden sonra yurduna dönmüs, çocuklariyla birlikte orada yasiyordu. Suzannah ile Sigurd burada kaldilar, Ibsen Lübeck ve Berlin üzerinden Roma'ya geldi. Roma'da 1860'da Iskandinav sanatçilar ve bilimadamlari için kurulmus bir

dernek vardi: Circolo Scandinavo. Giderleri üç Iskandinav ülkesince karsilanan bu dernegin islerine Johann Bravo bakiyordu, bir de sekreteri vardi: Lorentz Dietrichson. Roma'da yasayan çogu yabanci gibi Ibsen de, haziran sonunda yaz sicaklarindan kaçmak için Dietrichsonlar ve Walter Runeberg adli Finlandiyali bir yontucuyla birlikte, Roma'nin yaklasik 20 km güneydogusundaki Genzano kasabasina gitti. Yaz sonunda Roma'ya döndü, ardindan Suzannah ile Sigurd Roma'ya geldiler.

Italya'da geçirdigi ilk dört yil boyunca Ibsen'in yasami Circolo Scandinavo ile sinirli kaldi, Italyanca'yi pek ögrenmedi, Italyanlar ile de pek iliskisi olmadi. Roma'da geçirdigi ilk kis kültürel inceleme gezisine çikmis bir turist gibi kenti dolasti, antik çag sanati ve mimarisi üstüne derin bilgisi olan Dietrichson kenti gezerken ona eslik etti. Ibsenler yazi geçirmek için 1865 temmuzunda Arricia'ya gittiler ve eylüle kadar kaldilar. Ibsen yazmakta güçlük çekiyordu, ilkin epik bir siir olarak tasarladigi Brand'i oyun biçiminde islemeye karar verince rahatladi. Bu arada Bj¿rnson kendi yapitlarini yayinlayan Kopenhag'daki Gyldendal Yayinevi'nin yöneticisi Frederik Hegel'e Ibsen'i övmüstü. Hegel Ibsen'in oyununu yayinlamaya hazirdi, ona avans bile gönderdi.

Brand'da Ibsen, yapita adini veren oyunun kahramani rahip Brand'in kisiliginde davranislarinin ilkesi "ya hep ya hiç" olan bir idealisti gösterir. Brand 15 Mart 1866'da yayinlandi. Olumlu elestiriler almasinin yanisira kitap ardarda dört baski yapti. Brand'in basarisi hükümetin Ibsen'e yasam boyu bir yazarlik ödenegi baglamasina ve ikinci bir egitim gezisi bursu vermesine neden oldu. Telif haklari da eklenince Ibsen artik yoksulluktan kurtuluyordu, sakal biçimini degistirdi, giyimine özen göstermeye basladi, hatta elyazisindaki çizgiler bile sertlesti. Ibsen'in Italya'da yazdigi ikinci oyun Peer Gynt'ü Hegel 1867 kasiminda yayinladi, yapit büyük yankilar uyandirdi, ama olumsuz elestiriler de aldi. Yazar Brand'da ülkesinin insanlarini olmalari gerektigi gibi, Peer Gynt'de ise olduklari gibi sergilemisti.

Ibsenler 1868 ilkyazinda Roma'dan ayrildilar. Floransa, Bologna, ve Venedik'te birkaç gün kalarak kuzeye dogru çiktilar ve Alman sinirlarindan içeri girdikten sonra yaz aylarini

Bertechsgaden'da geçirdiler. Ibsen, Dresden'e yerlesmeye karar verdi.

Italya'dayken üstünde çalismaya basladigi Gençlik Birligi'ni (De Unges Forbund) Dresden'de sürdürdü. Bu arada, "Iskandinav ülkelerinin dilbirligi" konulu bir konferansa katilmak üzere Isveç'e gitti, konferans bes gün sürdü ama Ibsen Stockholm'da on hafta kaldi, eski dostlariyla karsilasti. Haziranda annesinin ölüm haberini aldi, Skien'e son kez gittigi 1850 yilindan beri birbirlerini ne görmüs, ne de yazismislardi. Eylül ayinda Isveç ve Norveç Krali XV. Karl, Ibsen'e Vasa nisanini verdi.

Ibsen 1869 güzünde Süveys Kanali'nin açilisinda Misir'da Norveç'i temsil etti. O sira okudugu Danimarka gazetelerinden yeni oyunu Gençlik Birligi'nin ilk temsilde tepkiyle karsilandigini, ikinci temsilde isliklandigini ögrendi. Misir'da Ibsen'i bekleyen asil sürpriz ona Hidiv Ismail Pasa araciligiyla Mecidiye nisani verilmesiydi. Bu onun aldigi ikinci nisandi. Ancak nisan madalyasinin eline geçmesi için uzun uzadiya yazismalar yapilmasi gerekti. Sonralari bunu baska nisanlar izledi ama Mecidiye nisani Ibsen'in en sevdigi nisan olarak kaldi. Julius Kronberg'in 1877'de yaptigi ünlü tabloda Ibsen Mecidiye nisaniyla görünür.

1871'de toplu siirleri yayinlandi. 1873'de Imparator ile Galyalilar'i (Kejser og Galil¾er) tamamladi. Daha Roma'daki ilk günlerinde tasarladigi bu yapitin k‰gida dökülmesi yillar almisti. Imparator ile Galyalilar iki oyundan olusur; birincisi Caesar'in Düsüsü, öbürü Julian Apostata adini tasir. 361-363 arasinda imparator olan geç dönem Roma Imparatoru Iulianus Hiristiyanliga karsi pagan inancini yeniden yerlestirmek istemis, o nedenle kendisine "dönme" (apostata) denmisti. Antik çagin bitisiyle yükselen Hiristiyanlik arasinda yer alan tarihsel devrimde Imparator Iulianus'un çarpici kisiligini dramatik tablolarla dile getiren bu oyunu Ibsen yasaminin yapiti olarak niteler. 16 Ekim 1873'de yayinlanan bu yapit bugüne kadar bir kez, 1987 eylülünde Oslo'da sahnelenmistir. Imparator ile Galyalilar, Ibsen'in yazarlik yasaminda romantik dönem olarak adlandirilan ilk evrenin son oyunudur. Gerçekçi dönem diye adlandirilan ikinci evredeyse Ibsen konularini günlük gerçeklikten alan düzyazi oyunlara yönelecektir.

1874 yili temmuzunda Ibsen, on yillik bir ayriliktan sonra, ailesiyle birlikte Kristiania'ya geldi. Eski dostlarindan bir kismi bu arada ölmüstü, bir kismini yeniden gördü. Norveç'te on hafta kaldiktan sonra eylülde yine Almanya'ya döndü. 1875 ilkyazinda Dresden'den Münih'e tasindi. Münih'te kisa zamanda Alman yazincilariyla iliski kurdu. Günlük yasaminda kati bir izlenceye bagli kaldi; sabahlari çalisiyor, ögleden sonralari hep ayni saatte CafZ Maximilian'da giris kapisini gösteren aynanin karsisina düsen masada oturuyor, bir yandan gazetelerini okurken öte yandan girip çikanlari gözlüyordu.
1877 ekiminde yayinlanan yeni oyunu Toplumun Direkleri (Samfundets st¿tter) 18 Kasim 1877'de Kopenhag'da sahnelendi. Konusu Norveç'in küçük bir kiyi kentinde geçen oyunda ticaret yasaminda dürüstlüge sigmayan davranislar islenir. Oyun mutlu sonla biter: "Dogru bir ruh, özgür bir ruh, toplumun direkleridir". Ibsen, ayni yil 400. yilini kutlayan Uppsala Üniversitesi'nin çagrisi üzerine Isveç'e gitti. Burada kendisine onur doktorasi verildi. Bundan sonra yazismalarinda "doktor" titrini kullanmaya özen gösterdi. Yine ayni yil ekim ayinda babasinin öldügünü gazeteden ögrendi.
1878 yazinda Sigurd orta ögrenimini tamamladi. Ibsenler yine Roma'ya tasindilar. Sigurd Roma Üniversitesi'nde hukuk ögrenimi yapacakti. Bu arada Ibsen yeni oyunu Bir Bebek Evi (Et dukkehjem) üzerinde çalismaya baslamisti. Nora adiyla da bilinen bu oyunu 1879 yazinda Amalfi'de bitirdi. 4 Aralik 1879'da yayinlanan oyun, 21 Aralik 1879'da Kopenhag'da sahnelendi. "Yasa koyanlarin da, yargilayanlarin da erkek oldugu bir dünyada kadinin kendi benligini bulmasinin olanaksiz oldugunun" altini çizen Ibsen'e bu oyun dünya çapinda ün kazandirdi.
Bir Bebek Evi aralik ayinda yayinlanmadan önce Ibsen Münih'e dönmüstü, kisi Münih'te, yazi Berchtesgaden'da geçirdi, Sigurd üniversiteyi Italya'da bitirmek istedigi için yine Roma'ya döndü. 1881 yazinda ve güzünde Sorrento'daydi. Burada Hortlaklar (Gengangere) üstünde çalisti. Oyunu eylül ayinda bitirdi; kasim ayinda Stockholm, Kopenhag, Kristiania ve Bergen'deki tiyatrolara metni gönderdi ama hepsi geri çevirdi; ayrica kitap olarak da satmadi.
Bir Bebek Evi çesitli tepkilere yol açmis, ilerici çevreler oyunu desteklemisti, ama Hortlaklar

tam anlamiyla bir skandaldi. Oyun, geçmisle hesaplasmaya giren Bayan Alving'in Rahip Manders'e yöneltti̇gi "yasalara saygili oldugumuz için mi, yoksa yasalardan korktugumuz için mi onlara uydugumuz" sorusunda odaklanir. Yikim getirecegi kaygisiyla içten geldigi gibi davranmaktan kaçinmak, Hortlaklar'i, Ibsen'in hemen hemen ilk oyunlarindan son oyunlarina kadar görülen "istemek ve yapabilmek" çatismasi üzerinden öbür oyunlarina baglar. Hortlaklar ilk kez 20 Mayis 1882'de yari amatörlerden olusan bir topluluk tarafindan Chicago'da sahnelenmistir.

Hortlaklar'in ugradigi basarisizlik, basvurusuna karsin kendisine baglanmis yillik ödenegin artirilmamasi, Sigurd'un Kristiania Üniversitesi'ne devam edebilmesi için sinava girmesinin istenmesi Ibsen'in canini çok sikmisti. 1882 temmuzunun basinda Sigurd Roma Üniversitesi'nden hukuk doktorasini aldi. Ibsenler yazi Gossensass'da geçirip kasim sonunda Roma'ya döndüler. Bu arada Ibsen Bir Halk Düsmani'ni (En Folkefiende) bitirdi. Bu oyunda, dogdugu kentin bir tatil beldesi olarak ünlenip genislemesine önayak olan Dr. Stockmann'in, deniz ve içme suyunun kirlendigini açiklamasi üzerine bir halk düsmani ilan edilmesi ele alinir. Kent Meclisi toplantisinda Dr. Stockmann'dan yana tek oy bir sarhostan gelir. Oyun ilk kez 13 Ocak 1883'de Christiania-Theater'de oynanmistir.

Üstünde keyifle çalistigi on dokuzuncu oyunu Yaban Ördegi'ni (Vildanoen) bitirdikten sonra, Ibsen 1884 eylülünde yirmi yildir görmedigi Bj¿rnson ile bulusmak için üç günlügüne Innsbruck yakinlarindaki Schwaz'a gitti. Sigurd ile Suzannah ise yaz tatili için Norveç'e gitmislerdi. Dönüste Gossensass'a Ibsen'in yanina ugradilar ve Sigurd'un Norveç Disisleri'nde bir göreve atanacagini müjdelediler. Kasim basinda birlikte Roma'ya döndüler. Yaban Ördegi 13 Kasim 1884'de yayinlandi ve kisa zamanda tükendi. Ibsen'in en ilginç toplumsal oyunlarindan Yaban Ördegi'nde, gerçeklikle düs arasindaki çizgi fotografla rötus arasinda oldugu gibidir. Siradan insanin, yasamak için gereksindigi yalani, düsü, elinden alir; onu gerçeklik, fotograf ile karsi karsiya birakirsaniz, yikarsiniz. Ancak bu çizgiyi kavramak, Hedwig için oldugu gibi, insanin

yasamina mal olabilir. Yer yer groteske, absürde varan trajik bir ironiyle dokunmus bu yapit, trajikomedinin parlak örneklerinden biridir.

1885 yazi basinda on yil aradan sonra Ibsen Suzannah ve Sigurd ile birlikte yine Norveç'e geldi, yaklasik dört ay kaldi. Tatil dönüsü bir kez daha Münih'e yerlesti, 1885 ile 1891 yillari arasinda Münih'te yasadi. 23 Kasim 1886'da yayinlanan "sonuna degin görülmemis bir düs" olarak tanimladigi Rosmersholm'da, daha önceki oyunlarinda birbirinden ayri ele aldigi iki dünyayi, siyasal dünya ile (Gençligin Birligi, Toplumun Direkleri, Bir Halk Düsmani) aile yasaminin özel dünyasini (Bir Bebek Evi, Hortlaklar, Yaban Ördegi) bir araya getirir. Rosmersholm; düsünceler kutuplastigi, güçlü dostlar demokratlardan ya da reformculardan yana ya da onlara karsi kesin bir tavir almaya zorladigi bir sirada, hele belli bir ünü de varsa; kuskucu, tanritanimaz, siyaset disi idealist birinin kendini nasil savunacagi sorusundan yola çikar. Rosmerholm öte yandan da ruhsal bir dramdir; suçluluk duygusunun yükünü üstünden atamayan Rosmer, Rebekka'yla birlikte yasamina son verecektir.

Rosmersholm'un ardindan 28 Kasim 1888'de yayinlanan Denizden Gelen Kadin'da (Fruen fra havet) Ibsen simgeyle gerçegi bagdastirmayi denedi. Bunu 16 Aralik 1890'da Hedda Gabler'in yayinlanmasi izledi. Bu oyunda kentsoylu dünyasiyla, insanin içindeki bireyligini gerçeklestirmek istegi arasindaki gerilim Hedda Gabler'in bunaliminda gösterilir. Hedda Gabler, Ibsen'in 1877-1890 yillarini kapsayan gerçekçi döneminin son oyunudur.

1891 yazinda Norveç'e gezmeye gelen Ibsen, bir daha yurdundan ayrilmadi, Kristiania'da takildi kaldi. 1892-1899 arasi yillara raslayan simgeci döneminde dört oyun yazdi: Yapi Ustasi Solness (Bygmester Solness), Küçük Eyolf (Lille Eyolf), John Gabriel Borkman, Biz Ölüler Uyaninca (NŒr vi d¿de vŒgner).

Yapi Ustasi Solness yirmi dokuz yil sonra Ibsen'in yurdunda yazdigi ilk oyundur. Yapi ustasi Solness ustaliginin dorugunda gücünü yitirdigini görmüs, yirmi iki yasindaki Hilde Wangel'le karsilasinca onun kendisine yeni bir güç kazandirdigini sanmistir. Yasam boyu dizginleyemedigi kendini gerçeklestirme tutkusu Hilde'nin kiskirtmalarina kapilmasina yol açacak, yaptigi evin

kulesine çikacak ve asagi düsecektir. Ekseni, estetik egilimle etik yükümlülük arasindaki çatismaya oturan bu oyun 12 Aralik 1892'de yayinlanmistir. Yapi Ustasi Solness'i, 1894 kasimi sonuna dogru basilan Küçük Eyolf izler. 12 Aralik 1897'de yayinlanan John Gabriel Borkmann'da kahraman bir sanatçi degil, basarisizliga ugramis, güveni kötüye kullanmaktan hüküm giymis bir yatirimcidir. Ibsen son oyunu Biz Ölüler Uyaninca'yi "dramatik bir epilog" olarak tanimlar. 18 Aralik 1899'da yayinlanan bu oyununda Ibsen bir sanatçinin yasamini anlatir. Dünyaca ünlü yontucu, Profesör Rubek uzun yillar yurtdisinda kaldiktan sonra Norveç'e dönmüstür. Kazandigi basariya, üne karsin mutsuzdur. Oyunun akisi içinde hem kendi, hem baskalarinin mutlulugunu yanlislarindan ötürü yok yere harcadigini anlayacaktir. Rubek eski günlerde kendisine modellik yapan Irene'ye yasamini, özyapisini, sanatini anlatmayi, açiklamayi dener. Geçmisle bu hesaplasmasi sirasinda Irene ona dogruyu söyleyecektir.

Norveç'e döndükten sonra oldukça sakin bir yasam süren Ibsen 1900 yili marti ortalarinda sag yanini etkileyen hafif bir inme geçirdi. 1903 yilinda geçirdigi ikinci inmeden sonra kendini pek toparlayamadi ve 23 Mayis 1906'da yetmis sekiz yasinda öldü.

Faruk Ersöz

YABAN ÖRDEGI

KISILER

WERLE. Tüccar, sanayici, madenci.

GREGERS. Werle'nin oglu.

YASLI EKDAL.

HJALMAR EKDAL. Yasli Ekdal'in oglu, fotografçi.

GINA EKDAL. Hjalmar'in esi.

HEDWIG. Kizlari, on dört yasinda.

BAYAN SOERBY. Kahya kadin.

RELLING. Doktor.

MOLWIK. Eski teoloji ögrencisi.

GROBERG. Werle'nin saymani.

PETTERSEN. Werle'nin usagi.

JENSEN. Gündelikle tutulmus bir usak.

SISMAN ADAM.

DAZLAK ADAM.

MIYOP ADAM.

BASKA ALTI KONUK. Werle'nin davetlileri.

GÜNDELIKLE TUTULMUS USAKLAR.

Birinci perde Werle'nin, öbür dört perde Hjalmar Ekdal'in evinde geçer.

BIRINCI PERDE

Werle'nin evinde, zengin, rahat dösenmis çalisma odasi. Yumusak koltuklar, kitap dolaplari. Odanin ortasinda yazi masasi. Masanin üstünde k‰gitlar, dosyalar. Yesil abajurlu lambalar yumusak bir isik vermekte. Arka duvarda çift kanatli bir kapi. Kapi açik. Kapidan zevkle dösenmis büyük bir oda görünmektedir. Bu oda hafifçe aydinlatilmistir. Önde sagda, duvarda çalisma odasindan büro bölümüne açilan küçük bir gizli kapi. Önde solda soba, soba yanmakta, yine solda az geride yemek odasina açilan çift kanatli bir kapi.

Usaklardan Pettersen özel usak giysisi, gündelikle tutulmus olan Jensen frak giymistir. Ikisi de çalisma odasini düzeltmekle mesgul. Yemek odasindan konusmalar, gülüsmeler isitilmekte. Bardaga vurulan bir biçak sesinden sonra herkes susar. Biri küçük bir söylev verir. Bravo sesleri, sonra yine konusmaya baslar herkes.

PETTERSEN - (Söminenin üzerindeki lambalardan birini yakar, lambanin üzerine abajurunu geçirir.) Bir kulak verin Jensen, bakin, ihtiyar ayaga kalkmis Bayan Soerby'nin onuruna söylev veriyor.

JENSEN - (Koltuklardan birini düzeltir.) Aralarinda bir seyler var diyorlar, dogru mu?

PETTERSEN - Bilmem, herkes bir seyler söylüyor.

JENSEN - Gençliginde yaman delikanliymis.

PETTERSEN - Olabilir, dogrudur.

JENSEN - Yemegi oglu için veriyormus, öyle mi?

PETTERSEN - Evet, oglu dün eve döndü çünkü.

JENSEN - Bay Werle'nin oglu oldugunu hiç bilmiyordum.

PETTERSEN - Var, bir oglu var. Ama hep yukarida otururdu, dagda maden ocaklarinin orada. Yillardir bu evdeyim, kente indigini hiç bilmem.

BIR USAK - (Öteki odaya açilan kapinin önünde.) Bakar misiniz Pettersen, yasli bir adam var burada.

PETTERSEN - (Homurdanir.) Hay Allah'in cezasi, kim gelir bu saatte?

(Yasli Ekdal görünür. Sirtinda yirtik pirtik bir palto, ellerinde yün eldiven vardir. Paltosunun yakasini yukari kaldirmistir. Bastonunu, kürk sapkasini elinde tutmaktadir. Koltugunun altina bir karton kutu sikistirmistir. Ekdal, pos biyikli bir adamdir, biyiklari agarmistir, basindaki kizil kestane renkli peruk oldukça pistir.)

PETTERSEN - (Ona dogru gider.) Ne ariyorsunuz simdi burda?

EKDAL - (Kapida.) Hemen büroya geçmem gerek, Pettersen.

PETTERSEN - Büro kapanali bir saat oluyor, hem...

EKDAL - Canim, asagida da öyle dediler. Ama Groberg daha buradadir. Pettersen, birakin gireyim içeri. (Gizli kapiyi gösterir.) Yolu biliyorum.

PETTERSEN - Pek‰l‰;. (Kapiyi açar.) Ama disari çikarken yolu sasirmayin, tamam mi? Konuklarimiz var.

EKDAL - Biliyorum canim! Sagol, Pettersen. Eski, aziz dostum benim, sagol. (Alçak sesle.) Kus beyinli!

(Ekdal büro bölümüne geçer. Pettersen arkasindan kapiyi kapar).

JENSEN - Büroda çalisanlardan biri mi?

PETTERSEN - Hayir. Gerektiginde bazi yazi isleri veriyorlar ona, evinde yazsin diye. Bu yasli Ekdal eskiden hali vakti yerinde bir adamdi.

JENSEN - Öyle biri oldugu görünüsünden belliydi.

PETTERSEN - Eskiden subaydi biliyor musunuz, tegmendi.

JENSEN - Tegmen miydi, vay canina!

PETTERSEN - Sonralari kereste ticaretine mi ne baslamis. Bu arada Werle'ye öyle bir oyun etmis ki, sorma gitsin! Daglarda maden isletmesi var ya, vaktiyle ikisi birlikteydi orada. Yasli Ekdal'i oldukça iyi tanirim. Bayan Eriksen'in meyhanesine ugrayip bir iki kadeh içmisligimiz çoktur.

JENSEN - Ama ismarlamaya gelince elinin pek açik olmadigi kesin.

PETTERSEN - Benim ismarladigimi tahmin ediyorsunuz herhalde. Bir zamanlar hali vakti yerinde olan bu düsmüs kimselere karsi insan biraz eli açik davranmali bana kalirsa.

JENSEN - Iflas mi etti?

PETTERSEN - Daha beteri. Hapse girdi.

JENSEN - Hapse mi?

PETTERSEN - Belki de kalebentlige mahkum olmustur. (Kulak kabartir.) Iste, yemekten kalkiyorlar.

(Yemek odasinin kapisi açilir. Bayan Soerby erkeklerden bazilariyla konusarak yemek odasindan çikar. Onlari öbür konuklar izler yavas yavas. Werle de konuklar arasindadir. En son Hjalmar Ekdal ve Gregers Werle gelir.)

BAYAN SOERBY - (Geçerken, usaga.) Pettersen, kahveyi müzik salonunda versinler.

PETTERSEN - Basüstüne, Bayan Soerby.

(Bayan Soerby yaninda iki erkekle dipteki büyük odaya geçer, sag taraftan kaybolur. Pettersen ile Jensen de ayni yönden çikar.)

SISMAN ADAM - (Dazlak Kafali'ya.) Of... Ne aksam yemegi... Hakkindan gelmek gerçekten

güç oldu.

DAZLAK ADAM - Bir parça çabayla insan üç saatte inanilmayacak kadar çok yemek yiyebilir.

SISMAN ADAM - Sonrasi, aziz dostum, peki sonrasi...

MIYOP ADAM - Kahveyle likörün müzik salonunda verilecegini duydum.

SISMAN ADAM - Çok güzel. Bayan Soerby bize bir seyler çalar belki.

DAZLAK ADAM - (Alçak sesle.) Kafamizi sisirmesin de...

SISMAN ADAM - Betty eski dostlarina düsmanlik etmez.

(Gülerek odadan çikarlar.)

WERLE - (Alçak sesle, keyifsiz.) Sanirim kimse farkina varmadi, Gregers.

GREGERS - (Ona bakar.) Neyin?

WERLE - Sen de farkina varmadin mi?

GREGERS - Neyin farkina varacaktim?

WERLE - Sofrada on üç kisiydik.

GREGERS - Öyle mi? On üç kisi miydik?

WERLE - (Hjalmar Ekdal'e bakarak.) Baska zaman biz hep on iki kisi olurduk. (Öbürlerine.) Buyrun beyler, rica ederim.

(Werle ve ötekiler geri planda sagdan çikarlar. Sahnede yalnizca Gregers ile Hjalmar kalir.)

HJALMAR - (Konusulanlari isitmistir.) Beni çagirmamaliydin, Gregers.

GREGERS - Olur mu hiç! Benim onuruma bir yemek verilecek ve ben iyi arkadasimi, biricik dostumu çagirmayacagim...

HJALMAR - Sanirim babanin pek hosuna gitmedi. Aslinda ben bu eve hiç gelmem.

GREGERS - Evet, biliyorum. Ama seni görmeyi, seninle konusmayi çok istiyordum, çünkü hemen yeniden yola çikacagim. Okul siralarindan beri arkadasiz ama oldukça ayri düstük. Birbirimizi görmeyeli, on alti ya da on yedi yil oldu.

HJALMAR - Aradan o kadar uzun zaman geçti mi?

GREGERS - Geçti ya. Nasilsin bakalim? Iyi görünüyorsun. Bayagi iri yari bir adam olmussun.

HJALMAR - Pek iri yari oldugum söylenemez. Ama eskisine göre daha erkeksi görünüyorum elbette.

GREGERS - Aslinda, öyle. Distan bakinca hiç degismemissin.

HJALMAR - (Hüzünlü.) Ama içten bakinca, inan Gregers, degisen çok sey var. Son görüstügümüzden bu yana, ne yikimlara ugradim biliyorsun.

GREGERS - (Daha alçak sesle.) Baban nasil simdi?

HJALMAR - Bu konuyu açmasak daha iyi olur, sevgili dostum. Zavalli, talihsiz babacigim benimle oturuyor. Siginacagi baska bir yer yok dünyada. Bu konuda konusmak çok agirima gidiyor. Iyisi mi, yukarida, dagdaki maden isletmesinde nasil yasadigini, neler yaptigini anlat sen bana.

GREGERS - Yalnizdim, adamakilli yalniz. Her seyi inceden inceye düsünecek bol vaktim oldu. Gel önce rahatça bir oturalim.

(Söminenin önündeki koltuklardan birine oturur, Hjalmar'a da oturmasini söyler.)

HJALMAR - (Yumusak sesle.) Beni babanin evine çagirdigin için her seye karsin sana tesekkür ederim, Gregers. Bana kizgin olmadigini anliyorum simdi.

GREGERS - (Sasirmis.) Sana kizgin oldugumu nerden çikardin?

HJALMAR - Ilk yillar biraz kizmistin.

GREGERS - Hangi ilk yillar?

HJALMAR - Ugradigimiz yikimdan sonraki ilk yillarda. Hem öyle olmasi dogaldi. Az kalsin babani da o pis ise bulastiracaklardi.

GREGERS - Bu yüzden sana kizdigimi mi saniyordun? Kim inandirdi seni buna?

HJALMAR - Bana gücenmistin, biliyorum, baban söyledi.

GREGERS - (Birden sasirir.) Babam mi? Demek onun için bir daha hiç sesin solugun çikmadi. Iki satir olsun yazmadin.

HJALMAR - Evet.

GREGERS - Fotografçiliga basladiginda bile...

HJALMAR - Baban degmez demisti, sana bunlari yazmanin bir anlami olmadigini söylemisti.

GREGERS - (Önüne bakar.) Ne bileyim, hakliydi belki... Simdi sen söyle Hjalmar, isinden hosnut musun?

HJALMAR - (Hafifçe iç çeker.) Evet, hosnutum, yakinmam yersiz olur. Tahmin edersin önceleri biraz ilginç geldi. Benim için tümüyle degisik bir ortamdi. Ama o ara tüm yasamim altüst olmustu. Babamin basina gelen o büyük felaket bizi yikmisti. O rezalet, o leke, Gregers...

GREGERS - (Sarsilmistir.) Evet anliyorum.

HJALMAR - Ögrenimimi sürdürmeyi düsünemezdim. Tek kurusumuz kalmadigi gibi aksine borcumuz vardi. Sanirim, özellikle de babana.

GREGERS - Hmm...

HJALMAR - En iyisi, bir atilim yapip, eski iliskilerden, eski baglantilardan siyrilmakti, anliyorsun degil mi? Baban, özellikle bunu ögütledi bana. Ve cömertçe yardim elini uzattigi için...

GREGERS - Babam sana yardim mi etti?

HJALMAR - Sen de biliyorsun. Fotografçiligi ögrenmek, atölye açmak için gereken parayi nereden bulacaktim? Epey para tuttugunu takdir edersin.

GREGERS - Tüm giderleri babam mi karsiladi?

HJALMAR - Evet dostum. Haberin yok mu? Sana bunlari yazdigini söylemisti.

GREGERS - Bütün bunlara iliskin tek sözcük yazmadi. Babamla yalnizca is konularinda yazisirdik, bilirsin. Öyleyse babam...

HJALMAR - Evet o yardim etti bana. Kimse duysun istemiyordu. Evlenmeme olanak saglayan da yine o oldu. Haberin yok belki.

GREGERS - Hayir bilmiyordum. (Hjalmar'in kolunu tutarak.) Buna nasil sevindigimi anlatamam, Hjalmar... Ayni zamanda nasil üzüldügümü. Belki babama karsi haksizlik ettim... Bazi noktalarda. Onda da bir yürek varmis meger, daha dogrusu bir tür vicdan...

HJALMAR - Vicdan mi?

GREGERS - Ya da nasil istersen öyle de. Bunu duymak beni ne kadar sevindirdi anlatamam. Evlendin demek Hjalmar. Ben isi hiç o kadar ileri götüremiyecegim herhalde. Umarim evlilik sana mutluluk getirmistir.

HJALMAR - Evet, gerçekten mutluyum. Esim pek hos, pek hanim bir kadin, bir erkek ancak bu kadarini isteyebilir. Üstelik öyle pek kültürsüz biri degil.

GREGERS - (Biraz sasirmistir.) Hayir, kültürsüz biri degildir elbette.

HJALMAR - Hayir. Öyle degil. Yasam egitiyor insani, bilmem anlatabiliyor muyum? Her gün benimle birlikte olmasi... Sonra bazi yüksek çapta insanlar sik sik evimize konuk gelir. Sanirim, görsen Gina'yi taniyamazsin.

GREGERS - Gina mi?

HJALMAR - Adi Gina'ydi, unuttun mu?

GREGERS - Gina kimin adiydi, hiç bilmiyorum.

HJALMAR - Bir süre sizin evde çalismisti, animsamiyor musun?

GREGERS - (Önüne bakar.) Gina Hansen'i mi diyorsun?

HJALMAR - Gina Hansen'den söz ediyorum elbette.

GREGERS - Hani, annemin ölümünden önceki yil bizde ev islerine bakiyordu?

HJALMAR - O kiz iste. Baban, benim evlendigimi sana yazdi, bunu kesinlikle biliyorum sevgili dostum.

GREGERS - (Ayaga kalkar.) Evet, yazmasina yazdi. Ama yok... (Bir asagi bir yukari dolasmaya baslar.) Dur bir dakika, simdi iyice bir düsününce... Yazdi galiba, öyle geliyor. Babamin bana yazdigi mektuplar hep çok kisadir. (Koltugun kenarina ilisir.) Söylesene Hjalmar, biraz gülünç kaçacak ama, Gina ile nasil tanistin, esinle yani?

HJALMAR - Pek kolay oldu. Gina sizin evde uzun süre kalmadi, çünkü huzuru kaçmisti. Annenin hastaligina... Gina pek katlanamadi, o yüzden isi birakti ve evinizden ayrildi. Annenin ölümünden bir yil önceydi ya da annenin öldügü yildi.

GREGERS - Annemin öldügü yildi. Yukarda isletmedeydim o zamanlar. Sonra ne oldu?

HJALMAR - Gina annesinin yanina döndü. Bayan Hansen'in yanina. Annesi çok çaliskan, becerikli bir kadindi. Küçük bir lokantasi vardi, onu isletiyordu. Ayrica bir de odasi vardi kiraya verdigi, sirin rahat bir oda.

GREGERS - Sen de raslanti sonucu bu odayi mi kiraladin?

HJALMAR - Aslinda dikkatimi çeken baban oldu. Sonra orda Gina'yi tanidim.

GREGERS - Ardindan onunla nisanlandin.

HJALMAR - Evet. Insan gençken çok kolay asik oluyor, ne demeli...

GREGERS - (Ayaga kalkar, odanin içinde asagi yukari dolasmaya baslar.) Söylesene... Nisanlandiginiz zaman... Babam...Yani... Fotografçiliga nisanlandiktan sonra mi basladin?

HJALMAR - Evet. Ilerlemek istiyordum. Bir yuva kurayim istiyordum. Sonra ikimiz, babanla ben, en iyisi fotografçilik diye düsündük. Gina bunu pek akla yatkin buldu. Hem bir baska neden daha vardi, Gina rötus yapmasini ögrenmisti, anliyorsun ya.

GREGERS - Her sey olaganüstü biçimde denk düsmüs!

HJALMAR - Öyle degil mi? Her sey birbirine tipatip denk geliyordu.

GREGERS - Evet. Gerçekten öyle demek zorundayim. Babamin destegi sana Tanri'nin bir lztfu olmus, bir bakima.

HJALMAR - (Duygulanmistir.) Eski dostunun oglunu kötü gününde yalniz birakmadi. Çünkü yürekli bir adam, görüyorsun.

BAYAN SOERBY - (Kolunda Werle ile içeri girer.) Hiç karsi koymayin sevgili Bay Werle, içerde daha çok kalmaniz, gözlerinizi parlak isiklara dikmeniz sakincali.

WERLE - (Bayan Soerby'nin kolunu birakir, elini gözlerinin üstünde gezdirir.) Hakli oldugunuza inanacagim nerdeyse.

(Pettersen ile Jensen ellerinde tepsi, içeri girerler.)

BAYAN SOERBY - (Öbür odadaki konuklara.) Punç içmek isteyen beyler buraya kadar zahmet etsinler lütfen.

SISMAN ADAM - (Bayan Soerby'nin yanina gider.) Sigara içilmesine artik izin vermediginiz gerçekten dogru mu?

BAYAN SOERBY - Evet. Bay Werle'nin çevresinde sigara içmek yasak.

DAZLAK ADAM - Sigara yasasina eklenen bu sert hükümler ne zaman çikarildi acaba, Bayan Soerby?

BAYAN SOERBY - Bu aksam. Yemekten sonra. Beylerden bazilari koydugumuz sinirlara saygi göstermediler.

DAZLAK ADAM - Peki, bir parça olsun bu sinirlari asmaya izin yok mu, Bayan Soerby? Gerçekten mi?

BAYAN SOERBY - Kesinlikle hayir, Bay Balle.

(Konuklarin çogu çalisma odasinda toplanmistir. Usaklar punç ikram eder.)

WERLE - (Masalardan birinin basindadir, Hjalmar'a.) Orda ilgiyle incelediginiz nedir, Ekdal?

HJALMAR - Bir albüme bakiyorum, Bay Werle.

DAZLAK ADAM - (Ortada dolasirken.) Resimlere bakiyormus! Bu tam size göre bir sey.

SISMAN ADAM - (Bir koltuga gömülmüstür.) Kendi çektiginiz resimlerden birkaçini getirmediniz mi?

HJALMAR - Hayir getirmedim.

SISMAN ADAM - Getirmeniz gerekirdi oysa. Yemekten sonra söyle oturup resimlere bakmak sindirim için iyidir.

DAZLAK ADAM - Hem söylesiye katkida bulunur.

MIYOP ADAM - Her tür katki takdirle karsilanir.

BAYAN SOERBY - Bu beyler, yemege çagrilinca, insan karsiliginda bir seyler yapmali demek istiyor Bay Ekdal.

SISMAN ADAM - Güzel bir yemegin ardindan böylesi bir görev insana zevk verir.

DAZLAK ADAM - Ama is yasam savasimindaki göreve geldi mi...

BAYAN SOERBY - Hakkiniz var!

(Gülüsürler, söylesiyi sürdürürler.)

GREGERS - (Alçak sesle.) Konusmalara sen de katilmalisin Hjalmar.

HJALMAR - (Isteksiz.) Ben ne söyleyecegim ki?

SISMAN ADAM - Sizce Tokay sarabi mideye çok iyi gelmez mi, Bay Werle?

WERLE - (Söminenin basindadir.) Bugün içtiginiz Tokay sarabi için sorumlulugu yüklenirim. Yapildigi yilin rekoltesi çok üstündür. Farkina vardiniz herhalde.

SISMAN ADAM - Evet tadi nefisti.

HJALMAR - (Ikircimli.) Yillara göre rekolteler arasinda fark var midir?

SISMAN ADAM - (Güler.) Iste bu çok güzel!

WERLE - (Gülümseyerek.) Size iyi bir sarabin damlasini bile ikram etmeye degmezmis dogrusu.

DAZLAK ADAM - Tokay sarabi için de, örnegin ayni sizin fotografçilikta oldugu gibidir Bay Ekdal. Isik ve günes gerekir. Öyle degil mi yoksa?

HJALMAR - Evet. Isiksiz olmaz.

BAYAN SOERBY - Bu beyler için de aynisi söz konusu. Onlara da bir parça günes gerekir hep.

DAZLAK ADAM - Of, of, of, bu espri oldukça bayat.

MIYOP ADAM - Bize gösteris yapiyor ...

SISMAN ADAM - Hem de bizi harcayarak. (Gözdagi vererek.) Bayan Berta! Bayan Berta!

BAYAN SOERBY - Ama yillik rekolteler arasindaki fark çesitlidir, orasi kesin. En degerli rekolteler eskilerdir.

MIYOP ADAM - Eskilerden sayar misiniz beni?

BAYAN SOERBY - Yoo hayir, siz daha gençsiniz.

DAZLAK ADAM - Bakin hele! Ya ben, Bayan Soerby?

SISMAN ADAM - Peki ben? Biz hangi yilin rekoltesiyiz sizce?

BAYAN SOERBY - Sizler, rekoltenin en güzel oldugu yillarin, geçmis yillarin ürünüsünüz beyler.

(Kadehinden bir yudum alir, konuklar Bayan Soerby ile gülüsür, sakalasirlar.)

WERLE - Cani isterse isin içinden siyrilmasini her zaman iyi bilir Bayan Soerby. Ama hiç bir sey içmiyorsunuz beyler! Dikkat edin Pettersen, bos kadeh kalmasin! Biz de karsilikli bir kadeh içsek fena olmaz Gregers. (Gregers kipirdamaz.) Bize katilmak istemez misiniz, Ekdal? Sofrada sizinle kadeh tokusturmaya firsat bulamamistim.

(Sayman Groberg duvardaki gizli kapidan içeri girer.)

GROBERG - Özür dilerim Bay Werle, disari çikacak baska yol bulamadim.

WERLE - Yine mi üstünüzden kilitlemisler sizi?

GROBERG - Evet. Flakstad anahtari almis giderken.

WERLE - Burdan geçin öyleyse.

GROBERG - Ama arkamdan... Biri daha geliyor.

WERLE - O zaman ikiniz de burdan geçersiniz. Sikilmaniz yersiz!

(Groberg ile yasli Ekdal bürodan çikar.)

WERLE - (Elinde olmadan.) Olmaz! Nasil olur bu!

(Gülüsme kesilir, söylesi durur. Hjalmar babasini görünce irkilir, kadehini masaya koyar, sirtini döner.)

EKDAL - (Basini kaldirip bakmaz, ama disari çikmak için odadan geçerken her yana egilip, mirildanir.) Rica ederim bagislayin. Yanlis yoldan gelmisim. Kapi kapali. Kilitlemisler. Özür dilerim.

(Ekdal ile Groberg geri plandaki odaya geçerler, sagdan çikarlar.)

WERLE - (Dislerinin arasindan.) Lanet olasi Groberg!

GREGERS - (Gözlerini Hjalmar'a diker.) O degil miydi?

SISMAN ADAM - Neler oluyor? Kimdi o adam?

GREGERS - Hiç kimse. Yalnizca sayman, bir de yaninda baska biri.

MIYOP ADAM - (Hjalmar'a.) O adami taniyor muydunuz?

HJALMAR - Bilmiyorum... Yüzüne bakmadim.

SISMAN ADAM - (Ayaga kalkar.) Ne oluyor Tanri askina?

(Aralarinda alçak sesle konusan birilerinin yanina gider.)

BAYAN SOERBY - (Usagin kulagina fisildar.) Eline iyi bir seyler sikistirin, Pettersen.

PETTERSEN - (Basini sallar.) Olur efendim, derhal. (Çikar.)

GREGERS - (Duygulanmistir, alçak sesle Hjalmar'a.) Demek gerçekten oydu.

HJALMAR - Evet.

GREGERS - Tanimamazliktan geldin.

HJALMAR - (Huzursuzdur, fisildar.) Elimde degildi.

GREGERS - Babani tanimak mi?

HJALMAR - (Aciyla.) Benim yerimde hiç kimse onu...

(Konuklarin alçak sesle sürdürdügü söylesi ister istemez koyulasir, sesler yükselmeye baslar.)

DAZLAK ADAM - (Hjalmar ile Gregers'e dogru dostça yaklasir.) Ögrencilik yillarinizin anilarini mi tazeliyorsunuz? Nasil? Siz sigara içmiyor musunuz, Bay Ekdal? Ates ister misiniz? Hayir mi? Öyle ya, hakkiniz var. Bu evde sigara içmeye izin yok.

HJALMAR - Hiç sigara içmiyorum, tesekkür ederim.

SISMAN ADAM - Bize bir siir okumaz miydiniz, Bay Ekdal? Söyle kisa bir siir. Eskiden çok güzel siir okurdunuz.

HJALMAR - Yazik ki, bildigim bütün siirleri unuttum.

SISMAN ADAM - Gerçekten çok yazik. Ne yapalim simdi Bay Balle?

(Ikisi birlikte öteki odaya geçerler.)

HJALMAR - (Üzgün.) Ben artik gideyim, Gregers. Insan, o acimasiz yazginin tokadini yemeye görsün, ondan sonra... Babana selamimi ilet lütfen.

GREGERS - Olur iletirim, eve mi gidiyorsun?

HJALMAR - Evet, niye sordun?

GREGERS - Belki daha sonra sana bir ugrarim.

HJALMAR - Hayir, olmaz. Benim evime olmaz. Insana hüzün verir benim evim. Hele böyle parlak bir davetten sonra. Kentte herhangi bir yerde bulusabiliriz.

BAYAN SOERBY - (Sessizce yaklasir.) Gidiyor musunuz Ekdal?

HJALMAR - Evet.

SOERBY - Gina'ya selamlarimi söyleyin.

HJALMAR - Tesekkür ederim.

BAYAN SOERBY - Önümüzdeki günlerde kendisine ugrayacagim.

HJALMAR - Sag olun, söylerim. (Gregers'e.) Sen burda kal. Giderken kimsenin dikkatini çekmek istemiyorum.

(Yavas yavas yürüyerek öteki odaya geçer, sagdan disari çikar.)

BAYAN SOERBY - (Geri dönen usaga.) Bir sey verdiniz mi ihtiyara?

PETTERSEN - Evet, bir sise konyak.

BAYAN SOERBY - Daha iyi bir seyler verebilirdiniz.

PETTERSEN - Kesinlikle hayir, Bayan Soerby. Konyaktan daha iyi bir sey bilmez o.

SISMAN ADAM - (Elinde notalarla kapida durmaktadir.) Ne dersiniz Bayan Soerby, birlikte bir seyler çalalim mi?

SOERBY - Sevinerek.

KONUKLAR - Bravo. Bravo.

(Bayan Soerby ile konuklar arka odaya geçip sagdan çikarlar. Gregers söminenin basinda ayaktadir. Werle çalisma masasinin üstünde bir seyler arar, görünüse bakilirsa Gregers'in gitmesini ister gibidir. Gregers'in kipirdamadigini görünce, sonunda kendisi kapiya yürür.)

GREGERS - Bir dakika vaktin var mi, baba?

WERLE - (Oldugu yerde durur.) Ne istiyorsun?

GREGERS - Seninle konusacaklarim var.

WERLE - Basbasa kalincaya kadar erteleyemez misin?

GREGERS - Hayir. Çünkü bir daha hiç basbasa kalmayacagiz belki.

WERLE - (Yaklasir.) Bu da ne demek oluyor?

(Bunu izleyen sahne boyunca müzik salonundan piyano sesi gelir.)

GREGERS - Bu ailenin içler acisi bir yoksulluga düsmesine neden göz yumdun?

WERLE - Ekdaller'i mi diyorsun?

GREGERS - Evet Ekdaller'den söz ediyorum. Tegmen Ekdal bir zamanlar yakin dostundu.

WERLE - Evet, dostumdu ne yazik ki. Bu dostlugun bedelini agir ödedim. Onun yüzünden benim temiz adima gölge düstü.

GREGERS - (Alçak sesle.) Suçlu olan yalnizca o muydu?

WERLE - Baska kim olabilir?

GREGERS - Ormanlik arazileri birlikte satin almistiniz.

WERLE - Ama yüzey ölçümlerini Ekdal yapti, arazi haritasini o çikardi. Çikardigi harita düzmeceydi, yasa disi yollardan kamu topraklarinin üstündeki agaçlari o kestirdi. Yukardaki isletmeden o sorumluydu. Tegmen Ekdal'in çevirdigi islerden benim haberim yoktu.

GREGERS - Tegmen Ekdal ne yaptigini hiç bilmiyordu herhalde.

WERLE - Olabilir. Ama o hüküm giydi, ben aklandim.

GREGERS - Biliyorum. Kanit yetersizliginden ötürü.

WERLE - Aklanma aklanmadir. Geçmiste kalmis bu tatsiz konuyu neden açiyorsun? Vaktinden önce saçlarim agardi bu yüzden. Yoksa hep bunu mu düsündün yillar boyu? Sana yalnizca sunu söyleyebilirim Gregers, kentte çoktan unutulup gitti bu konu, hiç degilse bana dokunan yaniyla.

GREGERS - Peki, ya zavalli Ekdaller?

WERLE - Onlar için ne yapmami isterdin? Ekdal hapisten çiktiginda dünyaya küsmüs, yikilmis bir adamdi. Bazi insanlar vardir, ufak bir yara alinca yikilip giderler, kalkamazlar bir daha. Eger sana suçlamalara, dedikodulara hedef olmadan Ekdal için elimden geleni yaptigimi söylüyorsam, bana inanmalisin Gregers.

GREGERS - Suçlama mi? Ya, anliyorum...

WERLE - Büronun yazi islerini yasli Ekdal'e veriyorum ve emeginin karsiligini fazlasiyla ödüyorum.

GREGERS - (Babasinin yüzüne bakmadan.) Bundan hiç kuskum yok.

WERLE - Gülüyorsun. Dogru söylemedigimi mi saniyorsun yoksa? Ben bunlari defterlerime islemem, bu tür harcamalarin hesabini tutmam.

GREGERS - (Sogukça gülümser.) Bazi giderler defterlere islenmez elbette.

WERLE - (Irkilir.) Ne demek istiyorsun?

GREGERS - (Büyük cesaretle.) Hjalmar Ekdal'e açtigin fotograf atölyesi için yaptigin harcamayi defterlerine geçirdin mi?

WERLE - Ben mi? Nasil geçirebilirim onu deftere?

GREGERS - Giderleri senin karsiladigini ögrendim. Fotografçi olmasi, evini kurmasi için cömertçe yardim etmissin.

WERLE - Ondan sonra ben Ekdaller için hiçbir sey yapmadim oluyor. Bu adamlar bana yeterince yük oldular.

GREGERS - Onlar için harcadiklarinin hesabini tuttun mu?

WERLE - Niçin soruyorsun?

GREGERS - Bir nedeni vardir elbet. Söyler misin, niçin tam evlenecegi sira eski dostunun ogluyla çok yakindan ilgilendin?

WERLE - Hey yüce Tanrim! Aradan bunca yil geçtikten sonra nerden bileyim?

GREGERS - Vaktiyle bana yazmistin... Bir is mektubunda dogallikla, mektubun altina kisa bir çikma yapmis, Hjalmar Ekdal'in Bayan Hansen diye biriyle evlendigini belirtmistin.

WERLE - Evet, kizin adi Hansen'di, dogru.

GREGERS - Ama bu Bayan Hansen'in bir zamanlar bizde ev islerine bakan Gina Hansen olduguna deginmemistin.

WERLE - (Alayci ama zoraki bir gülüsle.) Eskiden yanimizda çalisan bu kiza ilgi duydugunu

bilmiyordum.

GREGERS - Yoo, ilgi duymuyorum, hayir. Ancak, (sesini alçaltarak) evde ona ilgi duyan baskalari vardi.

WERLE - Ne demek istiyorsun? (Kendini tutamayacak durumdadir.) Benden söz etmiyorsun herhalde?

GREGERS - (Alçak sesle, ama kesinlikle.) Evet, senden söz ediyorum.

WERLE - Bu ne küstahlik! Nasil cüret edersin böyle konusmaya? O iyilikbilmez fotografçi nasil olur utanmadan beni suçlamaya kalkisir?

GREGERS - O hiçbir sey söylemedi. Üstelik tüm bunlardan haberi yok saniyorum.

WERLE - Sen nerden biliyorsun?

GREGERS - Annem söylemisti, son gördügümde.

WERLE - Annen! Tahmin etmeliydim. Onunla sen... Hep birbirinizi tutardiniz. Seni benden uzaklastiran o oldu.

GREGERS - Hayir o degil. Zavalli kadin, ne acilara, ne agir sözlere katlandi, mutsuzluk içinde tükendi, içler acisi bir biçimde öldü sonunda, senden bu yüzden sogudum.

WERLE - Annen çogu insandan daha fazla aciya ve agir söze katlanmadi. Ama, sinirli, histerik insanlarla basa çikmak kolay degildir. Bana pahaliya patladi. Sen simdi kalkmis baban hakkindaki eski söylentileri, eski iftiralari eseliyorsun. Senin yasinda bir insan baska seylerle ugrasir Gregers, yararli islerle, inan bana.

GREGERS - Evet, bunun vakti geldi herhalde.

WERLE - O zaman belki simdi göründügünden daha mutlu olurdun. Dagdaki isletmede öyle memur gibi çalisip, ayliginin disinda bir kurus kazanmak istemezsen, nereye varir sonu? Budalaligin dik ‰l‰si denir buna.

GREGERS - Bunun ne oldugunu tam olarak bilsem...

WERLE - Seni anliyorum. Bagimsiz olmak istiyorsun, kimseye tesekkür borçlu olmak istemiyorsun, anliyorum. Kendi özgürlügüne kavusma, bagimsiz olma firsati elinde simdi.

GREGERS - Yaa? Hangi yoldan acaba?

WERLE - Sana kesinlikle yanima gelmen gerektigini yazmistim. Çünkü...

GREGERS - Evet, benden istedigin nedir aslinda? Sabahtan beri ögrenmek için sabirsizlaniyorum.

WERLE - Firmaya ortak olmani öneriyorum.

GREGERS - Firmaya ortak olmami mi?

WERLE - Evet. Ama bundan ötürü sürekli olarak birlikte bulunmamiz gerekmez. Sen kentteki islere bakardin, ben dagdaki isletmeye çikardim.

GREGERS - Tasarladigin bu mu?

WERLE - Eskisi gibi degilim. Pek çalisacak halim kalmadi. Anliyor musun? Hem gözlerime dikkat etmek zorundayim, gözlerim güçsüzlesmeye basladi çünkü.

GREGERS - Gözlerin hep güçsüzdü.

WERLE - Simdiki kadar degil. Ayrica.... Bazi kosullar nedeniyle bir süre dagda oturmam zorunlu, hiç degilse belli bir süre için.

GREGERS - Her sey aklima gelirdi, ama bu asla.

WERLE - Bak dinle Gregers, bizi ayiran çok sey var, ama baba oguluz bir kez... Iyi kötü, bir uzlasmaya varmamiz gerekir demek istiyorum.

GREGERS - Yani, disariya karsi mi?

WERLE - Evet. Hiç degilse disariya karsi. Hem bir baslangiç olurdu. Bir düsün, Gregers. Olanaksiz mi sence?

GREGERS - (Soguk bir biçimde babasinin yüzüne bakar.) Bunun ardinda bir seyler gizli olmali.

WERLE - Nasil yani?

GREGERS - Bana gereksinmen var.

WERLE - Baba ogul gibi yakin bir iliskide, her zaman biri öbürüne gereksinme duyar.

GREGERS - Öyle derler.

WERLE - Seni bir süre evde alikoymak istiyorum. Ben yalniz bir adamim, Gregers. Her zaman yalnizdim. Her zaman. Bütün ömrüm boyunca. Ama özellikle yaslaninca. Daha yalnizim simdi. Yanimda kesinlikle biri olmali.

GREGERS - Bayan Soerby var ya.

WERLE - Evet. Onsuz yapamaz oldum. Yasam dolu, akli basinda, dengeli bir kadin, eve hayat veriyor. Buna çok gereksinmem var benim.

GREGERS - Istedigin her seye sahipsin öyleyse.

WERLE - Evet. Yalniz, böyle sürüp gitmeyecek diye korkuyorum. Onun durumunda bir kadin kolayca dile düser. Hem bu, bir erkek için pek yakisik alir bir durum degil diyebilirim.

GREGERS - Büyük davetler verdigi sürece insan yapilmayacak çok seyi yapabilir.

WERLE - Peki o, Gregers? Korkarim bir süre sonra bikar. Bana bagliligindan ötürü çikan dedikodulara kulak asmaz ama... Senin gibi adalete düskün bir insanin düsüncesine göre de...

GREGERS - (Babasinin sözünü keser.) Onunla evlenmek mi istiyorsun?

WERLE - Evlenirsem ne olur?

GREGERS - Evet. Ben de onu merak ediyorum, ne olur?

WERLE - Yenilmesi olanaksiz bir nefret duygusu mu kaplar içini?

GREGERS - Hayir. Kesinlikle hayir.

WERLE - Bilemem ki. Belki annenin anisi...

GREGERS - Akli basinda bir insanim ben.

WERLE - Her neyse, yüregimi hafiflettin. Senin onayinin benim için sonsuz degeri var.

GREGERS - (Gözlerini dikerek bakar.) Simdi, beni hangi iste kullanacagini anliyorum.

WERLE - Seni hangi iste kullanacagimi mi? O nasil söz?

GREGERS - Sözcüklerin üstünde fazla durmayalim, hiç degilse kendi aramizda. (Kisaca güler.) Neden kesinlikle kente gelmem gerektigi anlasildi. Bayan Soerby'nin hatirina evde yeni bir aile yasami sahnelenecek. Babayla ogul arasindaki sevgi tablosu sergilenecek. Gerçekten yeni bir sey...

WERLE - Benimle bu tonda konusmaya nasil cüret edersin?

GREGERS - Bir aile gibi mi yasadik biz bu evde? Kendimi bildim bileli, hayir. Ama simdi isine geliyor. Insan sevgisiyle yanip tutusan oglu kosup gelmis derlerse hani, yaslanan babasinin dügününde hazir bulunmak için, kulaga pek hos gelecegi kuskusuz. Sonra annemin aci yazgisina deggin dedikodular yitip gidecek, oglu dedikodularin önünü almis olacak çünkü.

WERLE - Yeryüzünde benden daha çok nefret ettigin bir insan var mi acaba, Gregers?

GREGERS - (Alçak sesle.) Seni çok iyi taniyorum.

WERLE - Hep annenin gözleriyle gördün beni. (Sesini biraz alçaltir.) Ama unutma, annen bazen pek... Pek aklini basina toplayamazdi.

GREGERS - (Titreyerek.) Ne demek istedigini anliyorum. Ama annemin o duruma düsmesinde suç kimde? Sende, bütün o kadinlarda! Sonuncusu Hjalmar Ekdal'e yamadigin kadin! Artik ondan...

WERLE - (Omuzlarini silker.) Sözcügü sözcügüne ayni. Sanki sen degil, annen konusuyor.

GREGERS - (Önemsemeden.) Zavalli Hjalmar, mavi, kocaman, çocuksu gözleriyle bön bön bakiyor dönen dolaplara. Çocuklara özgü saflik içinde bir.. bir yosmayla ayni çati altinda yasiyor. Evinin yalan temeli üzerine kurulu oldugundan haberi yok. (Bir adim yaklasir.) Yasam boyu neler yaptigina söyle bir bakinca, geçtigin yollarin kenarinda hep katledilmis insanlarin cesetlerini görüyorum.

WERLE - Korkarim, aramizdaki uçurum çok büyük.

GREGERS - (Kendini tutmaktadir, egilir.) Bence de öyle. Bu yüzden gidiyorum.

WERLE - Gidiyor musun? Evden ayriliyor musun yani?

GREGERS - Evet. Çünkü, yasamda bir amacim oldugunu görüyorum simdi.

WERLE - Nasil bir amaç bu?

GREGERS - Duysan, gülersin.

WERLE - Yalniz bir adam kolay kolay gülmez, Gregers.

GREGERS - (Geri plani isaret ederek.) Baksana baba, orada Bayan Soerby ile körebe oynuyorlar beyler, iyi geceler! (Geri planda, sagdan çikar. Parlak isikla aydinlatilmis salondan konuklarin gülüsmeleri, söylesmeleri isitilir.)

WERLE - (Gregers'in arkasindan alayli bir biçimde mirildanir.) Zavalli... Kalkmis aklinin basinda oldugunu ileri sürüyor!

IKINCI PERDE

Hjalmar Ekdal'in fotograf atölyesi, bu oldukça genis yerin bir çati kati odasi oldugu hemen göze çarpar. Sagda, büyük cam pencereleri olan egimli çati, mavi bir perdeyle yari yariya örtülüdür. Geride, sag kösede hole açilan kapi. Bu sokak kapisidir. Ayni yanda, öne dogru oturma odasina açilan kapi, iki kapi arasinda duvarda bir demir soba. Arka duvarda, yana kayarak açilan bir kapi daha. Atölye yalin, ama oldukça rahat bir biçimde dösenmistir. Sagdaki kapilarin arasinda, duvardan biraz öne dogru, bir kanepe, bir masa, birkaç sandalye. Masanin üzerinde abajurlu bir lamba, sobanin yanindaki kösede eski bir koltuk. Odada, surda burda fotografçilikla ilgili çesitli aletler vardir. Arka duvarda, biraz solda bir etajer. Etajerde kitaplar, kutular, kimyasal maddelerle dolu siseler, çesitli esya ve aletler. Masanin üstünde birkaç fotograf,

k‰git, bir firça vb. Gina Ekdal masanin basina oturmus dikis dikmekte, Hedwig kanepede kitap okumaktadir. Ellerini gözlerine siper etmis, bas parmaklarini kulaklarina tikamistir.

GINA - (Gizledigi bir kaygisi varmis gibi yan gözle bir iki kez Hedwig'e baktiktan sonra.) Hedwig!

HEDWIG - (Isitmez.)

GINA - (Daha yüksek sesle.) Hedwig!

HEDWIG - (Ellerini gözlerinden çekip annesine bakar.) Evet anne?

GINA - Hedwig, canim kizim benim, birak artik okumayi.

HEDWIG - Ne olur anne, bir parça daha okuyayim, yalnizca bir parçacik daha.

GINA - Hayir, hayir, birak elinden o kitabi simdi. Baban istemiyor. Kendi de okumaz geceleri bilirsin.

HEDWIG - (Kitabi kapatir.) Babam çok okumaz zaten.

GINA - (Elindeki isi birakir, bir kursunkalem bir defter alir, masanin basina geçer.) Bugün tereyagina kaç para verdigimiz aklinda mi?

HEDWIG - Bir kron altmis bes.

GINA - Sahi. (Yazar.) Tereyagina çok para veriyoruz. Sosisle peynir için ne kadar harcamistik? Bir bakalim. (Yazar.) Jambon için... (Yazar.) Toplam...

HEDWIG - Birayi unuttun.

GINA - Sahi. (Yazar.) Para hep bunlara gidiyor. Ama ne yapacaksin!

HEDWIG - Öglene sicak bir seyler yemedik, babam evde yok diye.

GINA - Evet ama, iyi ettik. Resimlerden sekiz buçuk kron aldim bugün.

HEDWIG - Iyi para.

GINA - Tam sekiz buçuk kron.

(Sessizlik. Gina dikisini, Hedwig kursunkalemi eline alir. Sol elini gözlerinin önüne tutarak resim

yapmaya baslar.)

HEDWIG - Werle gibi çok zengin bir tüccarin verdigi aksam yemegine babamin çagrili olmasi tuhaf degil mi?

GINA - Ona Werle'nin çagrilisi denemez. Çünkü babani Werle'nin oglu çagirdi.(Kisa bir suskunluktan sonra.) O büyük tüccarla ilisigimiz yok bizim.

HEDWIG - Babam gelecek diye öyle seviniyorum ki, çünkü Bayan Soerby'den benim için güzel bir seyler isteyecegine söz verdi. Bir gelse artik!

GINA - O evde çok güzel seyler vardir.

HEDWIG - (Resim yapmayi sürdürür.) Ben biraz aciktim yine.

(Yasli Ekdal, koltugunda karton kutu, cebinde baska bir paket, sokak kapisindan içeri girer.)

GINA - Bugün geciktin, büyükbaba.

EKDAL - Büro kapaliydi. Groberg'i beklemek zorunda kaldim. Sonra konuklarin arasindan...

HEDWIG - Yazilacak bir seyler verdiler mi yine, büyükbaba?

EKDAL - Su koca tomari. Bir bak suraya!

GINA - Çok iyi.

HEDWIG - Cebinde bir tomar daha var.

EKDAL - Öyle mi? Yok canim, tomar degil o, baska sey. (Bastonunu köseye dayar.) Bu büyük is Gina, epey çalismam gerekecek. (Yana açilan kapinin kanatlarindan birini biraz iterek kapiyi aralar.) Pist! (Bir süre kapidan disari bakar, sonra dikkatle kapiyi kapar.) Hah hah... Sahiden hepsi uyumus. Yaban ördegi sepetin içinde, hah hah...

HEDWIG - Sepetin içinde üsümeyeceginden emin misin, büyükbaba?

EKDAL - Ne diyorsun sen! Saman dolu sepetin içinde üsünür mü hiç? (Sol yandaki arka kapiya dogru gider.) Kibrit nerde?

GINA - Masanin üstünde olacak.

(Ekdal odasina girer.)

HEDWIG - Yazacak epey is epey sey vermisler yine, ne iyi.

GINA - Evet, zavalli ihtiyar hiç degilse cep harçligini çikartiyor.

HEDWIG - Hem böylece sabahtan aksama meyhanede pineklemekten kurtuluyor.

GINA - Dedigin dogru. (Kisa sessizlik.)

HEDWIG - H‰l‰ yemekteler mi acaba?

GINA - Kim bilir? Belki.

HEDWIG - Bir düsün, ne güzel yemekler yiyordur babam simdi orda. Eve döndügünde keyfi yerinde olur. Öyle degil mi anne, ne dersin?

GINA - Evet ama, biz de odayi kiraya verebilseydik, ona bir sürpriz yapabilseydik, o zaman...

HEDWIG - Bugün geçti artik.

GINA - Ama iyi olurdu, bos duruyor.

HEDWIG - Hayir. Ille bugün kiraya vermemiz gerekmezdi. Nasilsa babamin bu aksam keyfi yerindedir. Orayi yarin kiraya verirsek, daha iyi olur.

GINA - (Hedwig'e bakar.) Her aksam babana güzel seyler anlatmak hosuna gidiyor, degil mi?

HEDWIG - Evet, o zaman hep nesesi yerine geliyor.

GINA - (Kendi kendine). Evet, bu dogru.

(Yasli Ekdal içeri girer, öndeki sol kapidan disari çikmak ister.)

GINA - (Yari yan döner.) Mutfaga mi gidecektin?

EKDAL - Evet ama sen yerinden kalkma. (Çikar.)

GINA - Atesi devirmez ya. (Bir an bekler.) Hedwig, bir baksana ne yapiyor.

(Ekdal elinde içi sicak su dolu bir tencereyle mutfaktan çikar.)

HEDWIG - Sicak su mu götürüyorsun, büyükbaba?

EKDAL - Evet. Sicak su gerekti. Yazi yazacaktim mürekkep koyulasti.

GINA - Önce aksam yemegini yesen? Senin yemegini hazirladim.

EKDAL - Yemesem de olur. Yapilacak bir sürü isim var. Hem rahatsiz edilmek istemiyorum. Kimse rahatsiz etmesin.

(Odasina gider. Gina ile Hedwig bakisirlar.)

GINA - (Alçak sesle.) Parayi nerden buldu dersin?

HEDWIG - Groberg'den elbet.

GINA - Yok, Groberg'den degil, orasi kesin. Groberg parayi hep bana gönderir.

HEDWIG - Veresiye almistir, bir sise.

GINA - Bizim büyükbabaya kimse veresiye vermez.

(Hjalmar Ekdal sirtinda paltosu, basinda kursuni bir melon sapka, sagdan girer.)

GINA - (Elindeki isi bir yana firlatip ayaga kalkar.) Çok erken döndün, Hjalmar.

HEDWIG - (O da ayni anda ayaga firlamistir.) Ne çabuk döndün babacigim.

HJALMAR - (Sapkasini çikartir.) Evet. Konuklarin çogu gitti.

HEDWIG - Böyle erkenden mi?

HJALMAR - Evet. Çünkü aksam yemegine çagriliydik yalnizca. (Paltosunu çikarmak ister.)

GINA - Dur, yardim edeyim.

HEDWIG - Ben de.

(Hedwig ve Gina paltosunu alirlar. Gina paltoyu arka duvara asar.)

HEDWIG - Çok insan var miydi, baba?

HJALMAR - Hayir, pek kalabalik degildik. Asagi yukari on iki, on dört kisi kadardik sofrada.

GINA - Herkesle konustun mu?

HJALMAR - Evet, bir parça. Gregers ile uzun uzadiya söylestik, dogallikla.

GINA - H‰l‰ öyle çirkin mi?

HJALMAR - Görünüsü pek hos biri degil. Ihtiyar eve dönmedi mi?

HEDWIG - Büyükbabam odasinda, yazi yaziyor.

HJALMAR - Bir sey dedi mi?

GINA - Hayir. Bir sey mi söyleyecekti?

HJALMAR - Size anlatmadi mi? Groberg'in yaninda oldugunu duydum. Bir yanina girip bakayim, ne yapiyor?

GINA - Hayir hayir, vazgeç, odasina girme.

HJALMAR - Niye girmeyeyim canim? Beni görmek istemedigini mi söyledi?

GINA - Bu aksam rahatsiz edilmek istemiyor.

HEDWIG - (Bir isaret yapar.) Himmm. Himmm.

GINA - (Hedwig'in yaptigi isareti görmez.) Odasina bir tencere sicak su götürdü.

HJALMAR - Öyleyse odasina çekildi ve...

GINA - Herhalde.

HJALMAR - Zavalli babacigim benim, ak saçli, zavalli babacigim. Rahat birakalim, cani ne isterse yapsin.

(Yasli Ekdal, sirtinda robdösambr, agzinda piposu odasindan çikar.)

EKDAL - Döndün mü? Sesini duydum gibi geldi.

HJALMAR - Az önce geldim. Çok olmadi.

EKDAL - Orda beni gördün mü?

HJALMAR - Hayir. Ama biri dedi, odadan geçmissin. Bunun üzerine hemen ardin sira kostum.

EKDAL - Tam sana yarasir bir davranis, Hjalmar. Yemekte kimler vardi?

HJALMAR - Kimler yoktu ki? Her çesitten adam. Saray Görevlilerinden Flor, Balle, Kaspersohn.... Falan filan.

EKDAL - (Basini sallar.) Duydun mu, Gina? Saray Görevlileriyle ayni sofraya oturmus.

GINA - Evet. O evdekiler de, o eve girip çikanlar da insani sikintidan çatlatacak kadar kibardir.

HEDWIG - Baba, Saray Görevlileri sarki mi söylediler, yoksa konusma mi yaptilar?

HJALMAR - Gevezelik ettiler. Sonra benden siir okumami istediler. Ben de okumadim elbet.

EKDAL - Istediklerini yapmadin yani?

GINA - Bir siir okuman gerekirdi ama.

HJALMAR - Hayir! Baskalarini eglendirmek için soytarilik etmemeli. (Odanin içinde dolasir.) En azindan ben bunu yapmam.

EKDAL - Dogru. Hjalmar bunu yapacak adam degildir.

HJALMAR - Bir kez oraya çagrildim diye konuklari niçin benim oyalamam gerektigini anlayamiyorum. Baskalari istedikleri kadar yirtinsinlar onlari eglendirmek için, beni ilgilendirmez. Sabah baska evde, aksam baska evdedir o herifler, yesinler içsinler yalnizca. Baska dertleri yok. Yedikleri o güzel yemeklere karsilik kendileri bir seyler yapsalar ya!

GINA - Herhalde onlarin yüzüne karsi böyle konusmadin.

HJALMAR - (Sarki söylercesine mirildanarak.) Hah, hah, ha! Az laf isitmediler benden.

EKDAL - Saray Görevlileri mi?

HJALMAR - Evet. Ne yapalim, oldu bir kez. (Umursamazlikla.) Tokay sarabi üzerine tartistik sonra.

EKDAL - Tokay sarabi mi? Çok, çok iyi bir saraptir Tokay sarabi, nefistir.

HJALMAR - (Oldugu yerde durur.) Olabilir. Ama her yilin rekoltesi ayri. Rekolteye göre sarabin niteligi degisir. Üzümlerin gördügü günese baglidir bu.

GINA - Sen nerden biliyorsun bunlari, Hjalmar?

EKDAL - Saray Görevlileri bu konuda mi tartistilar?

HJALMAR - Tartismayi denediler ama olmadi. Yildan yila üzüm rekoltesi nasil farklilik gösteriyorsa, yillara göre Saray Görevlilerinin de farklilik gösterdigini söylediler.

GINA - Aklina neler geliyor böyle!

EKDAL - Hah, hah, hah! Yüzlerine mi söylediler?

HJALMAR - Evet yüzlerine.

EKDAL - Duyuyor musun Gina, bak Hjalmar neler söylemis Saray Görevlilerine? Hem yüzlerine karsi!

HJALMAR - Evet. Ama duyulsun istemiyorum. Böyle seylerin sözü edilmemeli. Toplanti dostça bir hava içinde geçti. Hem hepsi sevimli, içten insanlar. Durup dururken onlari niçin inciteyim? Olmaz ki!

EKDAL - Ama sen tam yüzlerine...

HEDWIG - (Tatli dille överek.) Frak sana yakisiyor baba, çok yakisiyor.

HJALMAR - Görüyorsun ya. Tam bana göre, kaliptan çikmis gibi duruyor üstümde. Belki omuzlari biraz dar. Yardim eder misin, Hedwig? (Hjalmar fraki çikartir.) Ceketimi giyeyim. Ceketim nerde, Gina?

GINA - Burda. (Gina, Hjalmar'in ceketini getirir, giymesine yardim eder.)

HJALMAR - Fraki yarin Bay Molnik'e geri vermeyi unutma.

GINA - (Fraki bir yana koyar.) Unutmam, merak etme.

HJALMAR - (Gerinir.) Ceketini giyince insan hemen rahatlayiveriyor. Bu ceketler hem kullanisli, hem rahat, hem benim yaradilisima daha uygun, sence öyle degil mi Hedwig?

HEDWIG - Evet baba.

HJALMAR - Kravatimi da söyle bir bagladim mi... Böyle, bak. Nasil?

HEDWIG - Evet. Sakalin gür, saçlarin kivircik, onun için güzel yarasiyor.

HJALMAR - Saçlarim kivircik sayilmaz. Benim saçlarima dalgali denir.

HEDWIG - Evet ama sik dalgali oldugu için kivircik gibi duruyor.

HJALMAR - Oysa dalgali, kivircik degil.

HEDWIG - (Kisa bir sessizlikten sonra, babasini ceketinden tutup çekerek.) Baba!

HJALMAR - Ne var?

HEDWIG - Pek‰l‰ biliyorsun.

HJALMAR - Hayir bilmiyorum.

HEDWIG - (Hem güler, hem aglar gibi.) Biliyorsun baba, çok iyi biliyorsun. Birak, artik üzme beni.

HJALMAR - Ne oluyor sana?

HEDWIG - (Babasini iteler.) Haydi baba, versene. Söz vermistin! Sen de biliyorsun!

HJALMAR - Unuttugumu varsayalim.

HEDWIG - Hayir. Unutmadin. Yalnizca beni üzmek istiyorsun. Çok yazik. Haydi nerde?

HJALMAR - Unuttum. Unuttum dediysem bütünüyle unutmadim. Sakin ol. Senin için bir sey getirdim.

(Gider, frakin ceplerini karistirir.)

HEDWIG - (Ellerini çirpar.) Anne, anne!

GINA - Gördün mü? Sabirli olursan bak...

HJALMAR - (Elinde bir k‰git parçasiyla.) Bak, iste burda.

HEDWIG - Bu mu? Bu bir k‰git parçasi.

HJALMAR - K‰git parçasi degil, yemek listesi. Listede bütün yemekler var. Burda menü yaziyor, bak. Menü yemek listesi demek.

HEDWIG - Baska bir sey getirmedin mi?

HJALMAR - Baska sey getirmeyi unuttum, söyledim ya. Inan bana, bu adi güzel yemekler hiçbir seye benzemiyor. Simdi masanin basina otur yemek listesini oku, yemeklerin tadi nasildi sana anlatayim. Haydi Hedwig!

HEDWIG - (Aglamak üzeredir.) Tesekkür ederim.

(Masanin basina oturur, ama okumaz. Gina Hedwig'e bir isaret yapar, Hjalmar farkina varir.)

HJALMAR - (Odanin içinde dolasarak.) Bir aile babasi en olmayacak seyleri bile düsünmek zorundadir, ama en ufak bir seyi unuttu mu hemen gürültü kopar. Ne yapalim, insan alisiyor. (Sobanin önünde, yasli Ekdal'in yaninda durur.) Bu aksam içeri baktin mi, baba?

EKDAL - Bakmaz olur muyum? Sepetin içinde.

HJALMAR - Sahi, sepetin içinde mi? Demek alismaya basladi.

EKDAL - Sana söylemistim. Ama yapilmasi gereken bir iki ufak tefek is daha var.

HJALMAR - Evet, düzeltilmesi gereken bir iki sey.

EKDAL - Bunlarin kesinlikle yapilmasi gerek.

HJALMAR - Dogru, bunlari konussak iyi olur baba. Gel, söyle kanepeye oturalim.

EKDAL - Simdi geliyorum, pipomu doldurayim. Temizlemem de gerek.

(Odasina gider.)

GINA - (Hjalmar'a gülümser.) Piposunu temizleyecekmis...

HJALMAR - Aman Gina, rahat birak su zavalli yasli adami, dünyaya küsmüs zaten. Düzeltilecek seylere gelince, hemen yarin hallederiz.

GINA - Yarin hiç vaktin olmayacak Ekdal.

HEDWIG - (Araya girer.) Niye vakti olmayacak anne?

GINA - Unuttun mu? Rötuslanacak resimler var. Ne oldu diye kaç kez sordu adamlar.

HJALMAR - Öyle mi? Desene yine kopyalar. Onlari bitirmek kolay. Yeni siparis yok mu?

GINA - Ne yazik hayir. Iki portre çekmistik ya, yarin onlarla ugrasacagim yalnizca.

HJALMAR - O kadar mi? Insan girisken olmazsa böyle olur elbet.

GINA - Ne yapayim peki? Elimden geldigince gazeteye ilan veriyorum.

HJALMAR - Evet gazeteye ilan veriyorsun, gazeteye ilan veriyorsun ama görüyorsun yarari yok. Odayi tutmak için kimse gelmedi mi?

GINA - Hayir, kimse gelmedi.

HJALMAR - Olacagi buydu. Hiçbir girisimde bulunmazsan böyle olur. Insan çaba göstermeli, Gina.

HEDWIG - (Babasina yaklasir.) Flütünü getireyim mi, baba?

HJALMAR - Hayir. Flüt mülüt istemem. Bu dünyada sevinmek, neselenmek benim neyime gerek... (Odanin içinde dolasir.) Yarin çalisacagim, tek yapacagim bu, yorgunluktan yere yikilincaya degin çalisacagim.

GINA - Ama ben öyle demek istemedim.

HEDWIG - Sana bira getireyim mi, baba?

HJALMAR - Hayir, hiçbir sey istemiyorum. (Oldugu yerde kalir.) Bira? Bira mi dedin?

HEDWIG - (Canli.) Evet baba, güzel, soguk bir bira.

HJALMAR - Peki, ille getirmek istiyorsan, bir sise bira getir bakalim.

GINA - Haydi Hedwig, git getir, belki nesemiz yerine gelir.

(Hedwig mutfak kapisina dogru kosar.)

HJALMAR - (Sobanin önündedir, Hedwig'i tutar, basini ellerine alir, gögsüne bastirir.) Benim iyi yürekli kizim...

HEDWIG - (Mutludur, gözlerinden yaslar bosanir.) Babacigim, sevgili babacigim.

HJALMAR - Hayir. Sevgili babacigim deme bana. O zengin adamin sofrasina oturdum ben. Yedim, içtim... Ama sana...

GINA - (Masaya oturur.) Saçma konusuyorsun, Hjalmar.

HJALMAR - Ne yaptigima pek aldirmayin. Sizleri ne kadar sevdigimi bilirsiniz.

HEDWIG - (Babasinin boynuna sarilir.) Ya biz seni nasil seviyoruz, biliyor musun babacigim?

HJALMAR - Arada bir caninizi sikiyor, çekilmez adamin biri oluyorsam, bilin ki kafami kurcalayan çözülmesi güç sorunlari nasil çözecegim diye kaygilaniyorum. Neyse. (Gözlerini siler.) Bira istemiyorum. Flütü ver, Hedwig.

(Hedwig etajere gidip flütü alir, babasina getirir.)

HJALMAR - Tesekkür ederim. Simdi tamam. Flütümü elime almisim, sizler de yanimda olduktan sonra...

(Hedwig masanin basina oturur, Gina'nin yanina. Hjalmar birkaç kez bir asagi bir yukari dolasir, sonra birden çalmaya baslar. Duygu dolu çalmaktadir. Çaldigi yavas, üzünçlü tempoda bir Bohemya halk dansidir.)

HJALMAR - (Flüt çalmayi keser, iyice duygulanmistir, Gina'ya sol elini uzatir.) Darlik, yoksulluk içinde olsak bile Gina, barinacak bir yerimiz var. Insanin kendi evinde olmasi çok güzel.

(Yeniden çalmaya baslar, hemen ardindan kapi çalinir.)

GINA - (Ayaga kalkar.) Flütü birak Hjalmar, biri geldi galiba.

HJALMAR - (Flütü etajere koyar.) Yine mi?

(Gina gider kapiyi açar.)

GREGERS - (Disaridan, holden.) Özür dilerim.

GINA - (Geri çekilir.) Ooo!

GREGERS - Fotografçi Hjalmar Ekdal burada mi oturuyor?

GINA - Evet.

HJALMAR - (Kapiya gider.) Sen miydin, Gregers? Içeri girsene.

GREGERS - (Içeri girer.) Gelecegimi söylemistim.

HJALMAR - Ama bu aksam daha... Yoksa konuklari birakip buraya mi geldin?

GREGERS - Evet, hem onlari, hem babamin evini. Evden ayrildim. Iyi aksamlar, Bayan Ekdal. Beni tanidiniz mi?

GINA - Elbette. Kolay unutulacak biri degilsiniz.

GREGERS - Öyle. Anneme çok benzerim. Onu animsarsiniz herhalde.

HJALMAR - Evden ayrildim mi dedin?

GREGERS - Evet. Bir otele yerlestim.

HJALMAR - Yaa. Neyse. Bir kez buraya geldin artik. Paltonu çikar, otur söyle.

GREGERS - Tesekkür ederim.

(Paltosunu çikarir, sade, gri renkli, alisilagelmis bir giysi vardir sirtinda.)

HJALMAR - Söyle kanepeye otur. Rahatina bak.

(Gregers kanepeye oturur, Hjalmar masa basinda bir sandalyeye.)

GREGERS - (Çevresine göz gezdirir.) Demek burda yasiyorsun, Hjalmar. Burasi senin evin, öyle mi?

HJALMAR - Burasi atölye, gördügün gibi.

GINA - Ama öteki odalardan büyük oldugu için çogun burda oturuyoruz.

HJALMAR - Önceki evimiz daha iyiydi. Ama burda, yanda büyük odalar var, o yüzden burasi bizim için daha elverisli.

GINA - Holün öte yaninda bir odamiz daha var, onu kiraya veriyoruz.

GREGERS - (Hjalmar.) Desene kiracilarin da var.

HJALMAR - Henüz yok. Kiraci bulmak kolay degil, biliyorsun. Saga sola basvurmak gerekiyor.

(Hedwig'e.) Hedwig, hani bira?

(Hedwig basini sallar, mutfaga gider.)

GREGERS - Kizin mi?

HJALMAR - Evet. Hedwig.

GREGERS - Tek çocugunuz mu?

HJALMAR - Evet, tek çocugumuz. Yeryüzünde bizim için en büyük mutluluk o. (Sesini alçaltir.) Ayni zamanda en büyük aci.

GREGERS - Ne demek istiyorsun?

HJALMAR - Kör olma tehlikesiyle karsi karsiya.

GREGERS - Kör olma tehlikesiyle mi?

HJALMAR - Evet. Simdiye degin yalnizca ilk belirtiler basgösterdi, ama hekim önüne geçmenin olanaksiz oldugunu söyledi.

GREGERS - Korkunç bir sey! Peki nerden ileri geliyor bu hastalik?

HJALMAR - (Içini çeker.) Kalitimsal herhalde.

GREGERS - (Irkilir.) Kalitimsal mi?

GINA - Ekdal'in annesinin gözleri zayifmis.

HJALMAR - Babam söylediydi. Ben pek animsamiyorum annemi.

GREGERS - Zavalli çocuk. Peki o nasil karsiladi bu durumu?

HJALMAR - Tahmin edersin, durumu kendisine açmaya yürek bulamiyoruz. Hiç haberi yok. Kendisini bekleyen o sonsuz geceye dogru, bir kus gibi civil civil öterek, neseyle uçuyor. Iste bu yikiyor beni, Gregers.

(Hedwig bira siseleriyle bardaklari getirip masanin üstüne koyar.)

HJALMAR - (Hedwig'in saçlarini oksayarak.) Tesekkür ederim, Hedwig.

(Hedwig kollarini babasinin boynuna dolayip, kulagina bir seyler fisildar.)

HJALMAR - Hayir, tereyagli ekmek olmaz simdi. (Gregers'e bakar.) Ama sen bir seyler yemek istersin belki.

GREGERS - Hayir, tesekkür ederim.

HJALMAR - (H‰l‰ üzgündür.) Birkaç dilim getir istersen. Varsa, bana gevrek getir. Bol sür tereyagini.

(Hedwig basini sallar, mutfaga gider.)

GREGERS - (Gözleriyle Hedwig'i izler.) Canli, saglikli görünüyor.

GINA - Gözlerinden baska hiçbir seyi yok, çok sükür.

GREGERS - Eminim, Hedwig ilerde size çok benzeyecek, Bayan Ekdal. Kaç yasinda simdi?

GINA - On dördünü dolduracak, öbür gün dogum günü.

GREGERS - Yasina göre oldukça iri.

GINA - Evet. Geçen yil serpilip boy atti.

HJALMAR - Çocuklarimiza bakinca yaslandigimizi anliyoruz. Ne zamandan beri evliyiz biz?

GINA - Biz evleneli... On bes yil olacak yakinda.

GREGERS - O kadar oldu mu?

GINA - (Dikkatle Gregers'e bakar.) Evet oldu.

HJALMAR - Günler geçiyor. On bes yilin dolmasina birkaç ay kaldi. (Konuyu degistirir.) Yukarda, isletmede geçen yillar sana çok uzun gelmistir, Gregers.

GREGERS - Evet. O yillari yasarken zaman geçmek bilmiyordu. Ama simdi, bana uzun gelen o yillar nasil gelip geçti, hiç bilmiyorum.

(Yasli Ekdal odasindan çikar. Piposu yoktur, kendi eski subay sapkasini basina geçirmistir, sallanarak yürür.)

EKDAL - Evet Hjalmar, simdi oturup su isi konusabiliriz... Himmmm! Neler oluyor burda?

HJALMAR - (Babasina dogru gider.) Konugumuz var, baba. Gregers Werle. Bilmem animsar misin?

EKDAL - (Gregers'e bakar, Gregers ayaga kalkar.) Werle mi dedin? Bu onun oglu mu? Ne istiyormus benden?

HJALMAR - Hiçbir sey. Beni görmeye gelmis.

EKDAL - Baska nedeni yok mu?

HJALMAR - Kesinlikle yok, hayir.

EKDAL - (Kollarini sallar.) Bak sen, nedeni yokmus. Korkmuyorum. Ama...

GREGERS - (Ekdal'in yanina gider.) Size ormanlardan selam getirdim, tegmenim.

EKDAL - Ormanlardan mi?

GREGERS - Evet. Avlandiginiz ormanlardan.

EKDAL - Eskiden iyi tanirlardi beni oralarda.

GREGERS - Iyi avciymissiniz o zamanlar.

EKDAL - Öyleydim. Olabilir. Su üniformaya bakin. Evde giyince kimseden izin almama gerek yok, üniformayla sokaga çikmadigim sürece kimse...

(Hedwig bir tabak dolusu tereyagli ekmek getirip masanin üstüne koyar.)

HJALMAR - Otursana baba, bir bardak bira iç bizimle. Haydi Gregers.

(Ekdal önüne bakarak kendi kendine birseyler mirildanir, sendeleyerek kanepeye gider. Gregers onun yaninda bir sandalyeye oturur. Hjalmar da Gregers'in öbür yanina oturur. Gina biraz uzakta oturmus, dikis dikmektedir. Hedwig babasinin yaninda ayakta durur.)

GREGERS - Yazlari, bir de Noel'de Hjalmar'la birlikte sizi görmeye gelirdik. Animsiyor musunuz, tegmenim?

EKDAL - Öyle mi yaptinizdi? Hayir, animsamiyorum. Ama sunu söyleyebilirim, ben gerçekten yaman bir avciydim. Ayi bile vurdum! Dokuz ayi vurdum ben.

GREGERS - (Dediklerine katiliyormus gibi ona bakarak.) Artik hiç ava çikmiyor musunuz?

EKDAL - Ava çikmiyorum denmez. Ara sira avlaniyorum yine. Eskiden oldugu gibi degil, dogal olarak. Çünkü orman... Biliyor musunuz... Orman... Orman... (Içer.) Orman ne oldu? Güzel mi orman?

GREGERS - Sizin zamaninizdaki gibi güzel degil. Agaçlarin çogu kesildi.

EKDAL - Agaçlari mi kestiler? (Daha alçak sesle, ürkmüs gibi.) Tehlikelidir bu, sonu iyi olmaz. Öcünü alir orman, kötü alir öcünü.

HJALMAR - (Babasinin bardagini doldurur.) Bir bardak daha içer misin, baba?

GREGERS - Sizin gibi bir adam, sizin gibi dogaya bagli bir adam, kentte, daracik dört duvar arasinda nasil yasar?

EKDAL - (Kikirdayarak güler, yan gözle Hjalmar'a bakarak.) Yok, burasi hiç kötü degil, gerçekten hiç öyle kötü degil.

GREGERS - Ormani, o temiz, o serin havayi, o özgür yasami, daglari, hayvanlari, kuslari aramiyor musunuz? Onlarin yoklugunu duymuyor musunuz? Ömrünüz onlarin arasinda geçti.

EKDAL - (Gülümser.) Ona gösterelim mi, Hjalmar? Ne dersin?

HJALMAR - (Çabuk ve biraz sikintili.) Hayir baba, olmaz. Bu aksam olmaz.

GREGERS - Bana göstermek istedigi nedir?

HJALMAR - Önemli degil. Bir baska kez. Daha iyi.

GREGERS - (Yasli Ekdal'e.) Aslinda benimle birlikte daga gelmenizi önermek istiyorum size tegmenim. Çok yakinda yola çikiyorum. Yukarda, dagda yazi isleri bulabilirdiniz. Sizi avutacak, size nese verecek hiçbir seye sahip degilsiniz burda.

EKDAL - (Saskinlikla Gregers'in yüzüne bakar.) Hiçbir seye sahip degilim, ne demek bu?

GREGERS - Oglunuz Hjalmar var elbet, ama o çoluk çocuk sahibi bir adam. Sizin gibi özgürlügü, yabanlari seven bir insan için...

EKDAL - (Masaya vurur.) Simdi artik görmesi gerek, Hjalmar!

HJALMAR - Ama baba! Neye yarar? Hava çoktan karardi.

EKDAL - Saçmalama, ay isigi var. (Ayaga kalkar.) Simdi artik görmesi gerek diyorum size. Birakin geçeyim. Gelsene Hjalmar, yardim etsene bana.

HEDWIG - Haydi baba, ne olur.

HJALMAR (Ayaga kalkar.) Ne yapalim! Pek‰l‰;.

GREGERS - (Gina'ya.) Neler oldugunu anlamiyorum.

GINA - Pek önemli bir sey sanmayin.

(Ekdal ile Hjalmar kayarak açilan kapinin yanina gitmislerdir, kapiyi açarlar. Hedwig yasli Ekdal'e yardim eder. Gregers kanepenin yaninda ayakta durmaktadir. Gina dikis dikmeyi sürdürür. Kapi araligindan çati katinin derinlemesine uzanan bir bölümü görünür, açikta bacalar geçmektedir. Bir iki çati penceresinden parlak bir ay isigi içeri girmektedir. Böylece bu büyük alanin küçük bir bölümü aydinlanmistir, geri kalan bölümü karanliktir.)

EKDAL - (Gregers'e.) Isterseniz, daha yakina gelin.

GREGERS - (Kapiya gider.) Ne var orda?

EKDAL - Gelin, kendi gözlerinizle görün.

HJALMAR - (Biraz utanmistir.) Bunlarin hepsi babamin, anliyorsun ya.

GREGERS - (Kapidadir, içeri bakar.) Tavuk mu besliyorsunuz, tegmenim?

EKDAL - Elbet. Tavuk besliyoruz. Simdi tüneklerindeler. Onlari gündüz görmelisiniz!

HEDWIG - Onlardan baska...

EKDAL - Susst. Hemen söyleme.

GREGERS - Gördügüm kadariyla güvercinleriniz var.

EKDAL - Evet, olabilir, güvercinlerimiz olabilir, niye olmasin? Hemen damin altina yapiyorlar yuvalarini, çünkü güvercinler yüksek yerleri severler, bilirsiniz.

GREGERS - Alisilagelmis güvercinlerden degil sizin güvercinleriniz.

EKDAL - Alisilagelmis mi? Elbette alisilagelmis güvercinlerden degil bizimkiler. Havada takla atarak uçan cinsiyle, iri boyunlu kumrumuz var birkaç tane. Buraya gelin, yakina! O dipteki, duvarin yanindaki sandigi görüyor musunuz?

GREGERS - Evet. O ne ise yariyor?

EKDAL - Tavsanlar geceleri onun içinde uyuyor.

GREGERS - Tavsanlariniz da mi var?

EKDAL - Var ya! Tavsanlarimiz oldugunu tahmin etmeliydiniz. Hjalmar, tavsanlariniz mi var diye

soruyor arkadasin. En önemlisi geliyor simdi. Çekil ordan Hedwig. Yaklasin. Oraya bakin. Orda içi saman dolu bir sepet var, gördünüz mü?

GREGERS - Evet. Sepetin içinde bir kus var.

EKDAL - Bir kus mu?

GREGERS - Ördek galiba.

EKDAL (Kirilmis.) Ördek ya tabii.

HJALMAR - Nasil bir ördek dersin?

HEDWIG - Bu siradan bir ördek degil.

EKDAL - Sus!

GREGERS - Türk ördegi degil.

EKDAL - Hayir Bay... Werle. Türk ördegi degil bu. Bu bir yaban ördegi.

GREGERS - Yaban ördegi mi sahiden?

EKDAL - Sahiden elbet. O sizin kus dediginiz bir yaban ördegi. Bizim yaban ördegimiz.

HEDWIG - O yaban ördegi benim, çünkü bana ait.

GREGERS - Tavan arasinda nasil yasayabiliyor?

EKDAL - Önüne bir çamasir teknesi koyduk, yüzsün diye içine su doldurduk.

HJALMAR - Her iki günde bir suyunu tazeliyoruz.

GINA - (Hjalmar'a.) Içerisi artik buz kesecek Hjalmar...

EKDAL - Dogru, kapiyi kapasak iyi olacak. Hem ürkütüp uyandirmayalim. Tut bakalim Hedwig. (Hjalmar ile Hedwig kapiyi kapar.) Bir daha sefere daha iyi görürsünüz. (Sobanin basindaki arkalikli sandalyeye oturur.) Bu yaban ördekleri çok ilginç hayvanlardir inanin.

GREGERS - Yaban ördegini nasil yakaladiniz, tegmenim?

EKDAL - Ben yakalamadim, kentteki bir adama borçluyuz onu.

GREGERS - (Biraz irkilir.) O adam, benim babam olmasin?

EKDAL - Dogru. Dogru. Sizin babaniz.

HJALMAR - Nasil bildin Gregers? Çok ilginç dogrusu.

GREGERS - Babama neler borçlu oldugunu sen anlatmistin. Ben de düsündüm ki...

GINA - Ama ördegi bize kendisi vermedi.

EKDAL - Yine de ona borçluyuz, Gina. (Gregers'e.) Babaniz teknesiyle açilmisti anliyor musunuz, ördege ates etmek istedi. Ama babanizin gözleri hiç iyi görmüyor simdilerde, o yüzden attigi siyirmis geçmis.

GREGERS - Saçma tanelerinin yalnizca birkaçi gövdesine geldi öyleyse.

EKDAL - Evet, birkaç tanesi.

HEDWIG - Tam kanadinin altina. Aldigi yarayla bir daha uçmasi olanaksiz.

GREGERS - O zaman dibe dalmistir herhalde.

EKDAL - (Uykulu, dili agirlasmistir.) Elbette. Yaralaninca yaban ördekleri hep böyle yapar. Güçleri yettigince derine dalarlar. Dipte yosun, çamur, ne varsa disleriyle simsiki sarilirlar. Sonra bir daha yukari çikamazlar.

GREGERS - Sizin yaban ördegi yukari çikmis ama tegmenim.

EKDAL - Babanizin çok yaman bir köpegi vardi, o köpek suya dalip yaban ördegini yine disari, yukari çikardi.

GREGERS - (Hjalmar'a.) Ondan sonra babam size mi verdi?

HJALMAR - Hayir, hemen degil. Ilkin eve götürdü, ama orda bir türlü iyilesemedi. Pettersen'e kessin diye emir vermis.

EKDAL - (Yari uykuda.) Himm... Pettersen ya... Kaz kafali!

HJALMAR - (Alçak sesle.) Sonra biz aldik onu. Çünkü babam Pettersen'i iyi tanir, yaban ördeginden söz ettigini duyunca bir yolunu bulup ördegin kendisine verilmesini saglamis.

GREGERS - Sizin burda iyilesecek mi?

HJALMAR - Sanirim. Durumu iyiye gidiyor, günden güne semirip yag bagliyor. Uzun zamandir burda, disardaki yasami unutmustur. Önemli olan bu zaten.

GREGERS - Haklisin herhalde Hjalmar. Yalnizca gökyüzünü, bir de suyu görsün, ona yeter.

Ama sanirim gitme vaktim geldi. Baban uyudu bile.

HJALMAR - Bunun için gitmen gerekmez.

GREGERS - Simdi aklima geldi bak. Kiraya verecegin bir oda var demistin, degil mi?

HJALMAR - Evet. Neden sordun? Tanidigin biri mi var?

GREGERS - O odayi bana kiraya vermez misin?

HJALMAR - Sana mi?

GINA - Hayir Bay Werle, olmaz, size olmaz!

GREGERS - Odayi tutarsam, yarin sabah erkenden tasinirim.

HJALMAR - Olur Gregers, odayi sana seve seve veririz.

GINA - Olmaz Bay Werle. Hayir, size göre bir oda degil orasi.

HJALMAR - Bunu nasil söylersin, Gina?

GINA - Oda büyük degil, yeterince aydinlik degil!

GREGERS - Sözünü etmeye degmez Bayan Ekdal, önemli degil.

HJALMAR - Pek hos, pek sirin, güzelce dösenmis bir oda bana kalirsa.

GINA - Ama asagida kimler oturuyor, düsünsene bir.

GREGERS - Asagida oturanlar nasil insanlar?

GINA - Biri evlerde özel ders veriyormus eskiden, ögretmenmis!

HJALMAR - Molwik adinda biri.

GINA - Öteki de Doktor Relling.

GREGERS - Relling mi? Uzaktan tanirim onu. Yukarda, isletmede hekimlik yapmisti bir süre.

GINA - Ikisi de deli dolu adamlardir. Sik sik aksamlari sokaga çikarlar. Çogu kez eve gece yarisi dönerler. Eve geldiklerinde pek öyle tam...

GREGERS - Insan bunlara alisir. Umarim, ben de yaban ördegi gibi çabuk iyilesirim.

GINA - Bana kalirsa, karar vermeden önce, kesinlikle bir gün düsünmeniz gerek.

GREGERS - Herhalde beni evinize almak istemiyorsunuz, Bayan Ekdal.

GINA - Hayir, rica ederim, nerden çikariyorsunuz bunu?

HJALMAR - Gerçekten davranisinda bir gariplik var Gina. (Gregers'e.) Sen kentte mi kalmak istiyorsun?

GREGERS - (Paltosunu giyer.) Evet, artik kente yerlesmek istiyorum.

HJALMAR - Ama babanin yaninda kalmak istemiyorsun. Ne yapmayi düsünüyorsun? Tasarladigin nedir?

GREGERS - Bilsem iyi olurdu. Insan Gregers adini tasiyorsa... Gregers... Üstelik bir de "Werle"si var... Hiç böyle çirkin bir ad duydun mu?

HJALMAR - Ben bu adi çirkin bulmuyorum.

GREGERS - Bu adi tasiyan herifin suratina tüküresim geliyor. Ama insanin adi benim gibi Gregers Werle olmussa bir kez...

HJALMAR - (Güler.) Gregers Werle olmasan, kimin yerinde olmak isterdin?

GREGERS - Seçme olanagim olsaydi, bir av köpegi.

GINA - Köpek mi?

HEDWIG - (Farkina varmadan.) Daha neler!

GREGERS - Evet. Ayagina çevik bir av köpegi olmak isterdim, yaban ördekleri çamurlar, yosunlar arasinda disleriyle simsiki dibe tutunduklari zaman onlarin ardindan suya dalan türden.

HJALMAR - Bak Gregers, ben.. söylediklerinden tek sözcük anlamadim.

GREGERS - Aldirma, özel bir anlami yok. Neyse, yarin sabah erkenden buraya tasiniyorum öyleyse. (Gina'ya.) Size is çikarmam, her isimi kendim yaparim. (Hjalmar'a.) Gerisini yarin konusuruz. Iyi geceler, Bayan Ekdal. (Hedwig'e basiyla selam verir.) Iyi geceler.

GINA - Iyi geceler, Bay Werle.

HEDWIG - Iyi geceler.

HJALMAR - (Bu arada bir mum yakmistir.) Bir dakika, sana isik tutayim. Merdivenler karanlik. (Hjalmar Gregers ile birlikte çikar.)

GINA - (Önüne bakar, dikisi kucagindadir.) Köpek olmayi istemesi garip degil mi?

HEDWIG - Bana kalirsa, onun demek istedigi sey baska.

GINA - Ne demek istedi sence?

HEDWIG - Bilmem, anlamadim. Ama burda bulundugu sürece hep söylediklerinden baska bir sey demek istedi, bana öyle geldi.

GINA - Öyle mi dersin? Evet, pek tuhaf bir hali vardi.

HJALMAR - (Geri döner.) Lamba sönmemis daha. Bir seyler yiyebilecegiz sonunda. (Tereyagli ekmekleri yemeye baslar.) Gördün ya Gina, insan biraz gözü açik olmali.

GINA - Nasil gözü açik?

HJALMAR - Odayi nasil kiraya verdik saniyorsun, hem Gregers gibi bir adama, eski bir dosta.

GINA - Ne demeli bilmem...

HEDWIG - Kesin pek eglenceli olacak anne, göreceksin bak!

HJALMAR - Gerçekten pek garip davraniyorsun Gina, daha önce odayi kesinlikle kiraya vermek istiyordun, simdi odayi kiraya verdik ama sen hiç sevinmemis gibi duruyorsun.

GINA - Odayi baska biri tutsaydi sevinirdim... Ama yasli Werle bu ise ne der?

HJALMAR - Yasli Werle mi? Bu isin onunla ilgisi ne?

GINA - Oglu evden ayrilmaya karar verdigine göre, aralarindaki sürtüsme büyük bir anlasmazliga dönüstü demektir. Birbirleriyle geçinemediklerini biliyorsun.

HJALMAR - Evet.

GINA - Bu iste senin parmagin var sanabilir.

HJALMAR - Öyle sansin. Büyük tüccarlardan Werle'nin bana çok iyiligi dokundu, yadsiyamam. Ama bundan ötürü kendimi ona bagimli sayamam.

GINA - Bunun acisini büyükbaba çeker. Herhalde simdi elindeki su küçük isten de olur.

HJALMAR - Keske öyle olsa diyesim geliyor! Babamin saçi basi agarmis su haliyle sagda solda itilip kakilmasi benim gibi bir adami küçük düsürmez mi? (Bir tereyagli ekmek alir.) Ama artik sonu geldi. Insan, yasamdaki amacini gerçeklestirmek zorundadir. Ben de öyle yapacagim.

HEDWIG - Evet baba!

GINA - Pisst! Uyandiracaksin.

HJALMAR - (Daha alçak sesle.) Amacimi gerçeklestirecegimi söyledim. Gün gelecek ben... Bu yüzden odayi kiraya verdigimiz iyi oldu, çünkü böylece daha bagimsiz bir duruma geldim. Yasaminda bir amaci olan adam bagimsiz olmali. (Arkalikli sandalyeye dogru, duygulu.) Zavalli, ak saçli, yasli babacigim benim. Su Hjalmar'inin haline bak. Genis omuzlari var, güçlü omuzlari... Günün birinde uyanacaksin, bakacaksin... (Gina'ya.) Sen buna pek inanmiyorsun galiba?

GINA - (Ayaga kalkar.) Inanmaz olur muyum? Inaniyorum, ama önce yataga tasiyalim onu.

HJALMAR - Dogru.

(Hep birlikte yasli adami dikkatle kaldirirlar.)

ÜÇÜNCÜ PERDE

Atölye. Sabah olmustur. Egimli çatinin camlarindan içeri giren gün isigi ortaligi aydinlatmaktadir. Perdeler açilmistir. Hjalmar masanin basina oturmus rötus yapmaktadir. Önünde birçok resim vardir. Kisa bir süre sonra Gina sirtinda mantosu, basinda sapka, sokak kapisindan içeri girer.

Elinde üstü kapali bir sepet vardir.

HJALMAR - Sen misin Gina? Çabuk döndün.

GINA - Insan dedigin tezayakli olmali. (Sepeti sandalyelerden birinin üstüne koyar, mantosunu çikartir.)

HJALMAR - Gregers'in odasina baktin mi?

GINA - Evet. Bir görsen odanin halini, harika! Üstelik daha tasinmamis.

HJALMAR - Öyle mi?

GINA - Her seyi kendi yapmak istiyordu ya, tutmus sobayi yakmaya kalkmis, ama soba borusunun anahtarini kapatinca duman odanin içine dolmus. Öyle pis kokuyor ki, sorma!

HJALMAR - Olur is degil!

GINA - Bak dinle, dahasi var. Bunun üzerine atesi söndürmek istemis ve kovadaki suyu oldugu gibi sobanin içine bosaltmis. Ortalik batmis, rezil olmus. Her yer su içinde.

HJALMAR - Gel de kizma simdi!

GINA - Kapici kadini aldim geldim, pis domuzun odasini temizlesin diye. Odaya ögleden sonra ancak girilir, insan girse de içerde duramaz zaten.

HJALMAR - O vakte kadar Gregers ne yapacak peki?

GINA - Disari çikacagini söyledi.

HJALMAR - Sen gittikten sonra bir ara ona ugradim.

GINA - Biliyorum. Kahvaltiya çagirmissin.

HJALMAR - Ögleden önce söyle bir iki lokma atistirmak için, anla iste. Daha ilk gün, çagirmasak ayip olurdu. Hem sen her zaman bir seyler bulundurursun evde.

GINA - Ne var bir bakayim.

HJALMAR - Relling ile Molwik de gelecek galiba. Merdivende Relling'e rasladim. Ne yapayim, mecbur kaldim.

GINA - Ne? O ikisi de mi geliyor?

HJALMAR - Bir kisi fazla, bir kisi eksik ne fark eder?

EKDAL - (Odasinin kapisini açar, disari bakar.) Dinle bak, Hjalmar. (Gina'yi görünce.) Sahi!

GINA - Ne istedin, büyükbaba?

EKDAL - Hayir hayir, tamam; yok bir sey. Himm. (Yine odasina girer.)

GINA - (Sepeti alir.) Dikkat et, sokaga çikmasin.

HJALMAR - Olur olur, merak etme dikkat ediyorum. Baksana Gina, ringa salatasi yapsan çok iyi olur. Molwik ile Relling dün gece yine disardaydi.

GINA - Çok erken gelmezlerse yetistirebilirim.

HJALMAR - Hayir, çok erken gelmezler. Acele etme.

GINA - Olur, bu arada sen biraz çalisirsin.

HJALMAR - Görüyorsun, çalisiyorum. Bitip tükeninceye kadar çalisiyorum.

GINA - Onlar gelmeden isini bitirebilirsin demek istemistim.

(Gina Mutfaga gider. Hjalmar elinde firça bir süre resimlerle ugrasir, isini yavas yapmaktadir, keyifsizdir.)

EKDAL - (Içeri girer, çevreye göz gezdirir, alçak sesle sorar.) Çalisiyor muydun?

HJALMAR - Evet, oturdum su lanet olasi resimlerle ugrasiyorum.

EKDAL - Ne yapalim. Isin çoksa...

(Ekdal odasina çekilir, kapi aralik kalir. Hjalmar bir süre daha ses çikarmadan çalisir, sonra firçayi birakir, babasinin kapisina gider.)

HJALMAR - Baba? Çalisiyor musun?

EKDAL - (Içerden homurdanir.) Senin isin varsa, benim de var.

HJALMAR - Pek‰l‰;, pek‰l‰;. (Yine isinin basina gider.)

EKDAL - (Yine odasindan çikar.) Biliyor musun Hjalmar, öyle yapilacak çok isim yok benim.

HJALMAR - Oturmus yazi yaziyorsun saniyordum.

EKDAL - Cani cehenneme. Groberg bir iki gün daha bekleyiversin. Sonunda ölüm yok ya.

HJALMAR - Hayir yok, hem sen köle degilsin.

EKDAL - Sonra öteki islerimiz var orda içerde.

HJALMAR - Elbette. Oraya mi bakacaksin? Kapiyi açayim mi sana?

EKDAL - Iyi olur!

HJALMAR - (Ayaga kalkar.) Hem o isi bitirmis oluruz.

EKDAL - Dogru. Sabah erkenden bitirmeli isi. Sabahin erken vakti degil mi simdi?

HJALMAR - Evet, sabahin erken vakti.

(Hjalmar ile Ekdal kapinin kanatlarini yana iterler. Çati pencerelerinde sabah günesi parlamaktadir. Güvercinler öteye beriye uçusmaktadir, bazilari tüneklere oturmustur. Geri planda tavuklar gidaklar.)

HJALMAR - Içeri girsene baba.

EKDAL - (Içeri girer.) Sen gelmiyor musun?

HJALMAR - Geliyorum, sen bir bak... Bana kalirsa... (Mutfak kapisinda Gina'yi görür.) Ben mi? Benim hiç vaktim yok. Çalismak zorundayim. Galiba mekanizmayi çalistirmak için surdan...

(Ucunu tuttugu kordonu çekince, çatidan asagi bir perde iner. Perdenin alt kismi serit biçiminde olup, eski yelken bezindendir. Üst kismi ise balik agindan yapilmistir. Tavan arasi görünmez olmustur.)

HJALMAR - (Masanin basina geçer.) Söyle rahat bir soluk alirim simdi belki.

GINA - Oraya girmesi gerekiyor muydu ille? Yine her seyi alt üst edecek.

HJALMAR - Bayan Eriksen'in meyhanesine gitse daha mi iyi? (Oturur.) Bir sey mi istiyordun? Ne demistin demin?

GINA - Kahvalti sofrasini buraya kurabilir miyim diye soracaktim.

HJALMAR - Evet. Ama herhalde kimse bu kadar erken gelmez. Gelir mi dersin?

GINA - Hayir. Ben yalnizca o nisanli çifti bekliyorum.

HJALMAR - Canim sen de, baska gün gelemezler mi?

GINA - Bugün ögleden sonra gelecekler, o zaman sen uykuda olursun.

HJALMAR - O zaman iyi. Kahvaltiyi burda yapabiliriz öyleyse.

GINA - Güzel, sofranin acelesi yok, bir süre daha masa basinda çalisabilirsin.

HJALMAR - Bütün masayi oldugu gibi kullaniyorum, görüyorsun.

GINA - Çaba gösterirsen bir an önce su isten kurtulursun demek istemistim.

(Gina yine mutfaga gider. Kisa bir sessizlik.)

EKDAL - (Tavan arasindan, aglarin arkasindan.) Hjalmar!

HJALMAR - Ne var?

EKDAL - Korkarim su teknesini az daha ileri itmemiz gerekecek.

HJALMAR - Ben bunu size hep söyledim.

EKDAL - Himmm, himmm. (Yine gözden yiter.)

HJALMAR - (Biraz çalisir, yan gözle çatiya bakar, yerinden kalkmak üzeredir, Hedwig mutfaktan çikip içeri gelir, Hjalmar çabucak yerine oturur.) Bir sey mi istiyorsun?

HEDWIG - Sana bir bakayim demistim, baba.

HJALMAR - (Kisa bir süre sonra.) Sanirim amacin beni gözetlemek... Görevin belki de bana göz kulak olmaktir.

HEDWIG - Hayir, gerçekten hayir.

HJALMAR - Annen ne yapiyor mutfakta?

HEDWIG - Ringa salatasi. (Masaya gider.) Sana yardim edeyim mi, baba?

HJALMAR - Hayir olmaz. Gücüm yettigi sürece hepsini kendim yapmam daha iyi. Babanin sagligi yerinde oldukça yardim etmene gerek yok, Hedwig.

HEDWIG - Ne olur böyle kötü konusma, baba.

(Bir süre odanin içinde dolastiktan sonra, agin yani basinda durur, tavan arasina bakar.)

HJALMAR - Büyükbaban ne yapiyor, Hedwig?

HEDWIG - Su teknesine giden yeni bir yol yapiyor.

HJALMAR - Tek basina yapamaz. Ama ben isi birakip nasil yerimden kalkayim...

HEDWIG - (Babasina gider.) Firçayi bana ver. Ben bitiririm bu isi.

HJALMAR - Saçmalama, gözlerini bozarsin.

HEDWIG - Bir sey olmaz. Haydi ver firçayi.

HJALMAR - (Ayaga kalkar.) Bir iki dakikadan çok sürmez nasilsa.

HEDWIG - Ne fark eder? (Firçayi alir.) Görüyorsun iste. (Oturur.) Yapiyorum. Önümde örnek var.

HJALMAR - Ama sakin gözlerini yorma. Isittin mi? Gözlerin bozulursa, sorumlulugu üzerime almam. Sorumlulugu sen kendi üzerine alacaksin, söyleyeyim sana.

HEDWIG - (Rötus yapmaya baslamistir.) Tamam tamam, anlasildi.

HJALMAR - Çok beceriklisin Hedwig. Ben hemen dönerim.

(Hjalmar kapiyla perdenin arasindan tavan arasina geçip kaybolur. Hedwig masanin basina oturmus çalismaktadir. Hjalmar ile Ekdal'in konustuklari duyulur.)

HJALMAR - (Agin arkasinda.) Hedwig, etajerde, kitap rafinin üstünde kerpeten olacakti, onu bana verir misin? Çekici bir de! (Arkasini döner.) Evet baba, önce nasil yapacagimi açiklayayim sana.

(Hedwig aletleri etajerden alir, getirir, içeri verir.)

HJALMAR - Tesekkür ederim. Iyi ki büyükbabanin yanina gelmisim.

(Hjalmar kapi araligindan kaybolur, tavan arasindan çekiç ve konusma sesleri gelir. Hedwig agin yaninda ayakta durmus onlara bakmaktadir, kisa bir süre sonra kapi vurulur, Hedwig duymaz.)

GREGERS - (Içeri girer, paltosu yoktur, kapinin önünde durur.) Himmm...

HEDWIG - (Döner, ona dogru gider.) Günaydin. Içeri buyrun.

GREGERS - (Tavanarasina dogru bakar.) Sanki ustalar çalisiyormus gibi bir gürültü var.

HEDWIG - Usta yok. Babamla büyükbabam orda. Gidip geldiginizi haber vereyim.

GREGERS - Hayir, birakin. Biraz beklerim daha iyi. (Kanepeye oturur.)

HEDWIG - Ortalik pek daginik. (Resimleri toplayip kaldirmak ister.)

GREGERS - Ne olur, oldugu gibi birakin. Bunlar yeni resimler mi?

HEDWIG - Evet. Babama biraz yardim edeyim demistim.

GREGERS - Rica ederim isinize bakin.

HEDWIG - Nasil isterseniz.

(Gereken seyleri kendi önüne çekip yeniden çalismaya baslar, Gregers konusmadan ona bakar.)

GREGERS - Yaban ördegi iyi uyudu mu?

HEDWIG - Sanirim.

GREGERS - (Tavan arasina bakarak.) Gündüz baska görünüyor, dün ay isiginda gördügümüzden bütünüyle farkli.

HEDWIG - Evet. Yaban ördegi göze her zaman baska görünür. Hava güzel olunca baska, yagmur yaginca baskadir görünüsü.

GREGERS - Bunu gözlemlediniz mi?

HEDWIG - Evet, hemen göze çarpar zaten.

GREGERS - Içeri geçip yaban ördegine bakmak hosunuza mi gidiyor?

HEDWIG - Evet, vakit buldukça...

GREGERS - Pek vakit bulamiyorsunuz herhalde. Hem okula gidiyorsunuz.

HEDWIG - Hayir, artik gitmiyorum. Babam gözlerim bozulacak diye korkuyor.

GREGERS - Öyleyse kendi bir seyler ögretiyor size.

HEDWIG - Bana ders verecegine söz vermisti. Ama simdiye kadar hiç vakti olmadi.

GREGERS - Size bir parça yardim eden kimse yok mu?

HEDWIG - Hayir, Bay Molwik var. Ama onun sagi solu pek belli olmaz.

GREGERS - Sarhos mudur yani?

HEDWIG - Evet, hiç ayik gezmez.

GREGERS - Öyleyse bol vaktiniz var. Yukarisi basli basina baska bir dünya, öyle olmali...

Tahmin ederim.

HEDWIG - Evet, basli basina bir dünya orasi. Öyle ilginç seyler var ki orda.

GREGERS - Ya?

HEDWIG - Evet. Kitaplarla dolu büyük dolaplar var, kitaplarin içi resim dolu.

GREGERS - Vay vay...

HEDWIG - Ayrica birçok çekmecesi, kapagi olan kocaman bir yazi masasiyla büyük bir saat var, saatin içinden figürler çikiyor ama saat islemiyor.

GREGERS - Demek zaman durmus orda... Yaban ördeginin durdugu yerde.

HEDWIG - Eski boya kutulari var. Buna benzer baska bir sürü sey. En çok kitap var.

GREGERS - Kitaplari okuyor musunuz?

HEDWIG - Evet, vaktim oldukça. Kitaplarin çogu Ingilizce, onun için anlamiyorum, resimlerine bakiyorum. Kocaman bir kitap var, adi : Harrison's History of London, yüz yillik bir kitap. Kitabin bas tarafinda bir resim var. Resimde ölüm canlandirilmis; ölüm, elinde bir kum saati, öyle duruyor. Bir de genç kiz var resimde. Çok çirkin bir resim. Ama kitabin içinde güzel resimler var. Kiliseleri, saraylari, caddeleri, büyük gemileri gösteren resimler.

GREGERS - Böyle garip kitaplar nerden gelmis oraya?

HEDWIG - Eskiden yasli bir kaptan oturuyordu burda, kitaplari o getirmisti. Biz ona "Uçan Hollandali" derdik. Gülünç, degil mi? Çünkü Hollandali filan degildi.

GREGERS - Hollandali degil miydi?

HEDWIG - Hayir. Günün birinde çekip gidince esyasi burda kaldi.

GREGERS - Söyler misiniz, böyle içerde oturup resimlere baktikça, buralardan ayrilmak, dünyayi tanimak, dünyanin gerçek yüzünü görmek gelmiyor mu içinizden?

HEDWIG - Hayir, ben hep evde kalmak, anneme babama yardim etmek istiyorum.

GREGERS - Fotografçilikla ugrasmayi mi?

HEDWIG - Yalnizca onu degil. En çok o Ingilizce kitaptaki gibi resimler yapmak istiyorum.

GREGERS - Babaniz ne diyor buna?

HEDWIG - Istemiyor saniyorum. Bu gibi konularda pek gariptir babam. Sepet örmeyi, hasir örmeyi ögreneyim istiyor. Bana kalirsa pek öyle aman aman bir is degil.

GREGERS - Bence de.

HEDWIG - Ama babam yine de hakli. Sepet örmeyi ögrenseydim, yaban ördegi için yeni bir sepet yapabilirdim.

GREGERS - Evet, çünkü o yaban ördegi sizin.

HEDWIG - Evet, kendi yaban ördegime bir sepet yapabilirdim.

GREGERS - Çok dogru.

HEDWIG - Yaban ördegi benim ama, babamla büyükbabam istedikleri zaman onunla ilgilenebilirler.

GREGERS - Ara sira yaban ördeginin yanina gidiyorlar mi?

HEDWIG - Beslemek, yerini yapmak için filan.

GREGERS - Tahmin etmeliydim. O içerdekilerin arasinda en soylusu yaban ördegi.

HEDWIG - Evet. Tam anlamiyla yabanil bir kus. Haline çok üzülüyorum, kimsesi yok, yapayalniz zavalli.

GREGERS - Tavsanlar gibi ailesi yok.

HEDWIG - Tavuklarin bile civcivken birlikte büyüdükleri arkadaslari var. Ama o, bütün ailesini yitirmis durumda. Bu yaban ördegini kimse tanimiyor, nerden geldigini kimse bilmiyor. Ne tuhaf degil mi?

GREGERS - Denizin derinliklerinde bulmuslar onu.

HEDWIG - (Bir an ona bakar, dudaklarindaki gülümsemeyi gizler, sonra sorar.) Niçin denizin derinliklerinde diyorsunuz?

GREGERS - Ne diyeyim?

HEDWIG - Deniz dibi... Ya da denizin dibi.

GREGERS - Denizin derinliklerinde diyemez miyim?

HEDWIG - Bilmem, baskalarinin denizin derinlikleri demesi tuhaf geliyor.

GREGERS - Niçin ama? Söyler misiniz niçin?

HEDWIG - Hayir, söylemek istemiyorum, çünkü çok saçma.

GREGERS - Saçma olmadigina eminim. Demin niçin güldünüz, söyleyin.

HEDWIG - Çünkü birisi denizin derinlikleri dedigi zaman bizim tavan arasi aklima geliyor, ordaki her seyin denizin derinliklerinde gibi oldugu filan. Ama bu saçma bir sey.

GREGERS - Öyle demeyin.

HEDWIG - Orasi yalnizca tavan arasi.

GREGERS - (Dikkatle Hedwig'in yüzüne bakarak.) Emin misiniz?

HEDWIG - (Saskinlik içinde.) Orasinin yalnizca tavan arasi olduguna mi?

GREGERS - Evet. Bunu kesin biliyor musunuz?

(Hedwig susar ve agzi açik bir biçimde gözlerini dikip Gregers'e bakar. Elinde tabaklar çatallar vb. Gina mutfaktan gelir.)

GREGERS - (Ayaga kalkar.) Çok erken geldim.

GINA - Bir yerlerde oyalanmak zorundaydiniz. Benim isim bitti sayilir. Masanin üstünü topla Hedwig.

(Hedwig masayi toplar. Gina sofrayi kurar. Gregers arkalikli sandalyeye oturur, eline aldigi bir albümü karistirir.)

GREGERS - Duyduguma göre rötus yapmasini çok iyi biliyormussunuz, Bayan Ekdal.

GINA - (Yan gözle bakarak.) Evet, elimden gelir.

GREGERS - Ne mutlu bir raslanti degil mi?

GINA - Anlayamadim?

GREGERS - Ekdal'in fotografçi olmasi demek istiyorum.

HEDWIG - Annem resim çekmesini de biliyor.

GINA - Evet resim çekmesini ögrendim.

GREGERS - Ise siz mi bakiyorsunuz?

GINA - Evet, Hjalmar'in vakti olmadigi zamanlar.

GREGERS - Herhalde babasiyla ugrasmak onun çok vaktini aliyor.

GINA - Onun bunun resmini çekmek Hjalmar gibi bir adama uygun bir is degil.

GREGERS - Kesinlikle dogru. Ama fotografçi olmus bir kez.

GINA - Hjalmar yalnizca basit bir fotografçi degildir, dikkatinizi çekerim.

GREGERS - Evet ama bununla birlikte...

(Tavan arasindan bir silah sesi gelir.)

GREGERS - (Ürkmüstür.) Ne oluyor?

GINA - Bir sey yok, ates ediyorlar.

GREGERS - Ne? Ates mi ediyorlar?

HEDWIG - Avlaniyorlar da.

GREGERS - Gerçekten mi? (Tavan arasina açilan kapiya dogru gider.) Ava mi çiktin, Hjalmar?

HJALMAR - (Agin arkasindan.) Burda miydin? Haberim yoktu. Çok mesguldüm. (Hedwig'e.)

Neden söylemedin? (Atölyeye gelir.)

GREGERS - Tavan arasinda ates mi ediyorsun?

HJALMAR - (Bir tabanca göstererek.) Yalnizca bununla.

GINA - Bir kaza çikartacaksin o tapancayla.

HJALMAR - (Kizgin.) Kaç kez söyledim, bunun adi tabancadir, tapanca degil.

GINA - Ne fark eder, ayni kapiya çikiyor sonunda.

GREGERS - Demek sen de avciliga basladin, Hjalmar.

HJALMAR - Arada bir tavsan avina çikiyorum yalnizca, babamin hatiri için, anliyorsun ya.

GINA - Su erkekler pek gülünç, oyalanmak için hep bir fobi bulurlar kendilerine.

HJALMAR - (Tepesi atmis.) Çok dogru, oyalanmak için kendimize hep bir hobi buluruz.

GINA - Ben de öyle dedim ya!

HJALMAR - (Gregers'e.) Çati böyle kuytuya düstügü için sansliyiz biliyor musun, silah attigimiz

zaman kimse duymuyor. (Tabancayi etajerin en üst rafina koyar.) Tabancaya el sürme, Hedwig. Içinde bir kursun daha var. Unutma!

GREGERS - (Aglardan içeri dogru bakar.) Gördügüm kadariyla bir de tüfegin var.

HJALMAR - Babamin eski tüfegi. Ates etmesi olanaksiz. Çakmak takimi bozuk. Yine de elimizde olduguna hosnutuz. Parçalarini çikartip temizliyor, yagliyor sonra yeniden yerine takiyoruz. Çogunlukla babam oynar tüfekle.

HEDWIG - (Gregers'in yanindadir.) Iste simdi yaban ördegini iyice görebilirsiniz.

GREGERS - Evet, görüyorum. Kanatlarindan birini asagi sarkitmis galiba.

HJALMAR - Sasilacak bir sey yok. Kanadinin altindan vurulmustu.

GREGERS - Ayaklarindan birini sürüyor gibi. Yaniliyor muyum?

HJALMAR - Evet evet, bir parça.

HEDWIG - Köpek ayagindan yakalamisti.

HJALMAR - Bunun disinda bütünüyle saglam, yarasi beresi yok. Kanadinin altina bir saçma yiyip, bir süre de köpegin agzinda kalan bir yaban ördegi için gerçekten mucize bu.

GREGERS - (Hedwig'e bir göz attiktan sonra.) Denizin derinliklerinde o kadar kaldiktan sonra.

HEDWIG - (Gülümser.) Evet.

GINA - (Sofrayi kurar.) O yaban ördegi kutsandi artik. Bir haç asmadigimiz kaldi boynuna.

HJALMAR - Sofra hazir degil miydi?

GINA - Simdi hazirlarim. Bana yardim et, Hedwig.

(Gina ile Hedwig mutfaga giderler.)

HJALMAR - (Yari sesle.) Orda durup babama bakmakla pek iyi etmiyorsun Gregers, pek hosuna gitmez.

(Gregers kapidan çekilir.)

HJALMAR - Iyisi mi ötekiler gelmeden surayi kapatayim. (Ellerini çirparak hayvanlari kovalar.) Kis, kis, kist, haydi haydi yerinize, çekilin ordan! (Perdeyi yukari çekip kapiyi kapar.) Benim bulusum. Böyle ugrasip bir seyler ortaya koymak, bakimini yapmak, bozulunca onarmak, bana

haz veriyor. Ayrica çok kullanisli. Gina, tavsanlar, tavuklar atölyeye girsin istemiyor.

GREGERS - Istemez elbet. Herhalde burada çogun o çalisiyor.

HJALMAR - Günlük isleri genellikle ona birakiyorum. O zaman oturma odasina kapanip daha önemli seyler üzerinde düsünmeye vaktim oluyor.

GREGERS - Ne gibi önemli seyler üzerinde, Hjalmar?

HJALMAR - Simdiye degin neden sormadin diye sasiyordum. Yeni bulustan söz edildigini isitmedin mi?

GREGERS - Yeni bir bulustan mi, hayir.

HJALMAR - Sahi mi? Kulagina çalinmadi demek. Elbette, yukarida daglarin, ormanlarin içinde nereden haberin olacak?

GREGERS - Sen bir bulus mu yaptin?

HJALMAR - Tam degil, üstünde çalisiyorum, henüz bitmedi. Fotografçi olmayi yalnizca onun bunun resmini çekmek için seçmedigimi düsünmeliydin.

GREGERS - Hayir hayir, Gina da daha önce öyle söyledi.

HJALMAR - Kendi kendime ant içtim, eger bütün çalisma gücümü bir ise adiyorsam, o isi öylesine gelistirecegim ki, bir bilim, bir sanat düzeyine ulasacak o is dedim. Bu nedenle ender bir sey bulmaya karar verdim.

GREGERS - Nasil bir bulus? Hangi amaca yönelik?

HJALMAR - Simdilik bana ayrintilar üstünde soru sorma dostum. Böyle bir is için zaman gerek, biliyorsun. Sakin ün kazanma tutkusuyla davrandigimi sanma. Kendim için çalismiyorum, hayir. Ne gece, ne gündüz yasamimin amaci aklimdan çikmiyor.

GREGERS - Ne amaci?

HJALMAR - Saçlari agarmis yasli adami unuttun mu?

GREGERS - Babani mi? Onun için ne yapabilirsin?

HJALMAR - Ekdal adina yine onur ve sayginlik kazandirarak, yitirdigi özsaygisini yeniden

uyandirmak istiyorum.

GREGERS - Yasamdaki amacin bu mu?

HJALMAR - Evet, bu küskün adami kurtarmak istiyorum. Daha firtina koptugunda o her seye küsmüstü. O korkunç sorusturma basladiginda artik kendinde degildi. Orada gördügün tabanca... O tabancayla simdi biz tavsan vuruyoruz... Iste o tabanca Ekdal ailesi tragedyasinda önemli bir rol oynadi.

GREGERS - O tabanca mi?

HJALMAR - Mahkeme kararini vermisti, içeri girmesi gerekiyordu. Iste o zaman... Tabanca elindeydi.

GREGERS - Onun elinde mi?

HJALMAR - Evet. Tetigi çekecek cesareti kalmamisti. Korkuyordu. Yikilip gitmisti, içi ölmüstü. Anlayabiliyor musun? Ayilar vurmus bir avciydi o, bir askerdi. Soyunda iki albay var... Yikimlar birbiri ardina gelmisti. Anlayabiliyor musun, Gregers?

GREGERS - Evet, anliyorum.

HJALMAR - Ben anlamiyorum. Tabanca bizim ailenin tragedyasinda bir rol daha oynadi. Babam o çizgili mahkum elbisesini giyip üstüne kilit vuruldugu zaman... Ne korkunç günlerdi bilsen. Perdeleri simsiki kapamistim. Disari baktigimda günesin her günkü gibi parladigini görüyordum. Anlayamiyordum bunu. Insanlari caddede saga sola kosusurken görüyor, gülüsmelerini isitiyordum. Ipe sapa gelmez seyler konusuyorlardi. Anlayamiyordum. Günes tutulmus gibi ortalik sessizlige bürünsün istiyordum.

GREGERS - Annem öldügünde ben de öyle düsünmüstüm.

HJALMAR - Öyle düsündügü bir an Hjalmar Ekdal, tabancayi gögsüne dayamisti.

GREGERS - Sen de...

HJALMAR - Evet.

GREGERS - Ama tetigi çekmedin.

HJALMAR - Hayir. Karar verecegim anda kendimi yendim. Hayatta kaldim. Inan bana, öyle bir

anda yasamayi seçmek için yürek gerek.

GREGERS - Olabilir, yorumlamaya bagli.

HJALMAR - Hayir yorumlamaya bagli degil, kesinlikle yürek gerekli. Böylesi daha iyi oldu. Yakinda bulusumu yapacagim. Babamin üniformasini giymesine izin verecekler. Ben öyle saniyorum, Doktor Relling de öyle saniyor. Alacagim biricik ödül bu olacak.

GREGERS - Üniformayi...

HJALMAR - Evet, üniformasini çok özlüyor. Onun bu durumuna nasil içim parçalaniyor, bilemezsin. Ne zaman aile içinde bir gün kutlasak, Gina ile evlenme yil dönümümüzü filan... Hemen tegmen üniformasini geçirir sirtina, mutlu olur. Ama kapi vurulmaya görsün, hemen olanca hizla odasina kosar. Bir ogul buna dayanamaz, yüregi parçalanir.

GREGERS - Asagi yukari, ne zaman tamamlayacaksin bulusunu? Ne düsünüyorsun?

HJALMAR - Öyle tarih, gün gibi ayrintilara iliskin sorular sorma bana. Bir sey bulma konusunda sorun bütünüyle insanin kendi elinde degildir. Büyük ölçüde esinlenmeye baglidir bu, insanin içine dogmasina. Ama ne zaman insanin içine bir seyler dogar, ne zaman esin perisi gelir, bilinmez.

GREGERS - Ama ilerleme var, degil mi?

HJALMAR - Ilerleme var elbet. Her gün onunla ugrasiyorum. Aklim hep orda. Her gün ögle yemeginden sonra oturma odasina kapaniyorum, sessizlik içinde düsünüyorum. Ama kimse üstüme varmamali. Relling de öyle diyor.

GREGERS - Tavan arasina geçip çocukça eglenmek aklini çelmiyor mu senin, zarari dokunmuyor mu sana? Ne dersin?

HJALMAR - Hayir hayir hayir! Aksine. Öyle deme. Durmadan ayni düsünce üzerinde kafa patlatamam, insan yoruluyor. Bos vakitleri degerlendirecek bir seyler gerek bana. Hem insana ne zaman esin gelecegi hiç belli olmaz. Ama gelecegi varsa o kendiliginden gelir kesinlikle.

GREGERS - Bana öyle geliyor ki Hjalmar, sen bir parça su yaban ördegine benziyorsun.

HJALMAR - Yaban ördegine mi? Ne demek istiyorsun, anlayamadim.

GREGERS - Sen de dibe batmissin, dipteki yosunlara simsiki sarilmissin.

HJALMAR - Babamin kanatlarindan aldigi o ölümcül yaradan mi söz ediyorsun? Babamla birlikte benim de belki?

GREGERS - Pek degil. Senin için vurulmussun demek istemiyorum. Sen bir batakliga saplanmissin. Içini kemiren bir sayrilik var, o yüzden ta dibe kadar batmissin, hiç karsi koymadan, karanliklar içinde ölüp gitmek için.

HJALMAR - Ben mi? Karanliklar içinde ölüp gitmek için ha? Hayir Gregers hayir, böyle konusmaman gerekir.

GREGERS - Telaslanma. O bataklıgin dibinden seni çekip çikaracagim. Simdi benim de yasamda bir amacim var, sana söylemistim.

HJALMAR - Olabilir. Ama beni rahat birak. Ben çok iyiyim. Bir insan daha iyi olamaz, güven bana. Ancak arada bir hafifçe karaduyguya kapildigim oluyor.

GREGERS - Agu kaplamis senin içini, agulanmissin sen.

HJALMAR - Bak sevgili dostum, bana agulardan, sayriliklardan söz edeyim deme. Bu tür konusmalara alisik degilim. Evimde kimse hoslanmadigim seyin sözünü etmez.

GREGERS - Inanirim.

HJALMAR - Sözünü etmez, çünkü bana ancak zarari dokunur. Hem bizim evimiz senin dedigin gibi bataklik degil. Zavalli fotografçinin evinin çatisi basikmis, orasi beni ilgilendirir. Parasal durumum sinirli. Ama yaratici bir insanim ben, bir bulus üzerinde çalisiyorum ve aile babasiyim. Böylece beni sinirlayan çerçeveyi kirabiliyorum...

Kahvaltiyi getiriyorlar.

(Gina ile Hedwig bira siselerini, konyagi, bardaklari, tabaklari, çanaklari, kasiklari vb. getirirler. Ayni anda Molwik ile Relling sokak kapisindan içeri girer. Ikisinin de paltosu yoktur. Molwik siyahlar giymistir.)

GINA - (Elindekileri masanin üstüne yerlestirir.) Ikisi de tam vaktinde geldi.

RELLING - Molwik ringa baligi kokusu alinca yerinde duramaz oldu. Yeniden günaydin, Bay Ekdal.

HJALMAR - Izin verirsen tanistirayim, Gregers: Bay Molwik. Doktor Relling'i taniyorsun galiba.

GREGERS - Evet, söyle böyle.

RELLING - Siz Bay Werle'nin oglusunuz. Yukarida isletmenin orda birbirimize girmistik ikimiz. Buraya yeni mi tasindiniz?

GREGERS - Evet, bu sabah.

RELLING - Alt katta biz oturuyoruz. Molwik ve ben. Olur ya gerekirse eger, hekiminiz yakin, papaz da!

GREGERS - Tesekkür ederim, belki gerekir. Dün sofrada on üç kisiydik.

HJALMAR - Insanin içini ürperten konulardan söz etme yine.

RELLING - Sakin ol Ekdal, bunun seninle ilgisi yok.

HJALMAR - Ailemin esenligi için dilerim öyle olsun. Neyse. Oturalim haydi. Yiyelim, içelim, nese bulalim.

GREGERS - Babani beklemeyecek miyiz?

HJALMAR - Hayir. O yemegini daha sonra odasinda yemeyi sever.

(Erkekler, kahvalti masasinin basina oturur, yerler, içerler. Gina ile Hedwig hizmet eder.)

RELLING - Molwik'in kafasi dün gece adamakilli dumanliydi, Bayan Ekdal.

GINA - Yaa? Dün de mi yine?

RELLING - Dün gece eve geldigimizde sesimizi duymadiniz mi?

GINA - Hayir.

RELLING - Daha iyi. Dün gece durumu korkunçtu.

GINA - Dogru mu Molwik?

MOLWIK - Dün gece olup bitenlerin üstüne bir çizgi çekelim. Benligimin iyi yani olanlardan sorumlu degil.

RELLING - (Gregers'e.) Neler yapar bilseniz! Bazen içten gelen bir dürtüyle davranir, esinlenmis gibi. O zaman onu alip gece gece sokaga çikmaktan baska çare yoktur. Bizim Molwik'in sagi solu belli olmaz. Içinde seytan var.

GREGERS - Seytan mi?

RELLING - Evet, Molwik'in içinde bir seytan gizli.

GREGERS - Yaa?

RELLING - Bu yaradilistaki insanlar dogru yoldan gidemezler. Arada bir sasirip yanlis yollara saparlar. Siz h‰l‰ o dag basindaki iç karatici isletmede yasamaktan bikmadiniz mi?

GREGERS - Simdiye degin dayandim.

RELLING - Her önünüze gelene anlattiginiz ideallerinizi gerçeklesti mi?

GREGERS - Ne idealleri? (Anlar.) Simdi anladim.

HJALMAR - Senin ideallerin benimsendi mi, Gregers?

GREGERS - Saçmalik!

RELLING - Çesitli idealleri vardi. Isçilere gidip, onlara amaçladiklarini anlatti. Gerçeklestirmeyi amaçladigi idealini onlara açiklamaya çalisti.

GREGERS - O zamanlar çok gençtim.

RELLING - Hakkiniz var, çok gençtiniz. Bu isteklerinize, daha dogrusu idealinize kimse kulak asmamisti... Ben orada bulundugum sürece.

GREGERS - Siz oradan ayrildiktan sonra da.

RELLING - Sonradan ideallerinizden ödün verecek kadar akliniz basiniza gelmis olmali.

GREGERS - Karsimda duran gerçek bir insansa, ödün vermek söz konusu olmaz.

HJALMAR - Bu bana pek mantikli geliyor. Biraz tereyagi verir misin, Gina?

RELLING - Molwik için de bir parça et.

MOLWIK - Hayir istemem!

(Tavan arasina açilan kapi vurulur.)

HJALMAR - Açar misin, Hedwig? Babam içeri gelecek galiba.

(Hedwig kapiyi açar. Yasli Ekdal girer, elinde bir tavsan postu vardir. Sonra Hedwig yine kapiyi kapar.)

EKDAL - Günaydin beyler. Av bugün iyi gitti. Irilerinden vurdum bir tane.

HJALMAR - Derisini de yüzmüssün, beni beklememissin.

EKDAL - Tuzladim bile. Tavsan eti iyidir, gevrek olur. Tatlidir, tadi seker gibidir. Afiyet olsun beyler. (Odasina gider.)

MOLWIK - (Ayaga kalkar.) Özür dilerim... Hemen... Hemen asagi inmek zorundayim.

RELLING - Soda içsene be adam.

MOLWIK - Öf...Öf... (Aceleyle hol kapisindan çikar.)

RELLING - (Hjalmar'a.) Bir kadeh de yasli avcinin serefine içelim.

HJALMAR - (Relling'le kadeh tokusturur.) Bir ayagi çukurda ama içi yasam dolu avcinin serefine.

RELLING - Kir saçlinin serefine! (Içer.) Evet, söyle bakalim gerçekten kir saçli mi, yoksa saçlari mi agarmis?

HJALMAR - Ikisinin arasi. Hem basinda saç bile kalmamis.

RELLING - Insan perukla durumu idare eder. Evet Ekdal, aslinda sen mutlu bir insansin. Yasamda kendini adadigin güzel bir amacin var.

HJALMAR - Inan, yalnizca bu amaç için çalisiyorum..

RELLING - Bir esin var, hos bir kadin, ayaginda terlikleri bir içeri bir disari kosusturup duruyor, senin için yapmayacagi yok.

HJALMAR - Evet, Gina... (Gina'ya dogru basini sallar.) Yasam yollarinda bana iyi bir yoldassin sen.

GINA - Yine oturup beni çekistirmeye basladiniz.

RELLING - Ya Hedwig, Ekdal!

HJALMAR - (Duygulu.) Kizim, kizim benim! Yanima gelsene Hedwig. (Hedwig'in saçlarini

oksar.) Yarin nasil bir gün, Hedwig?

HEDWIG - (Babasinin ceketini çekerek.) Hayir baba, sakin söyleme!

HJALMAR - Yapabilecegimin ne kadar az oldugunu düsündükçe yüregime bir biçak saplaniyor. Yalnizca tavan arasinda küçük bir eglence düzenleyebilecegiz.

HEDWIG - En güzeli.

RELLING - Baban ilginç bulusunu ortaya koyuncaya kadar sabir gerek, Hedwig.

HJALMAR - Evet evet, o zaman gör bak Hedwig! Gelecegini güvence altina almaya kararliyim. Yasadigin sürece sikinti çekmemelisin. Bulusum karsiliginda ne isteyeceksem senin için isteyecegim. Bulusu yapan zavallinin biricik ödülü bu olacak.

HEDWIG - (Babasinin boynuna sarilir, kulagina fisildar.) Babacigim, sevgili babacigim.

RELLING - (Gregers'e.) Ara sira mutlu bir ailenin arasina katilmak, onlarla birlikte söyle güzel kurulmus bir sofrada oturmak ne hos degil mi? Insanin havasi degisiyor.

HJALMAR - Evet, masa basinda geçen bu saatlerin büyük degeri var bence.

GREGERS - Ama ben bu bataklik havasi içinde yasayamam.

RELLING - Ne batakligi?

HJALMAR - Yine saçmalamaya baslama, ne olur!

GINA - Bataklik kokar Bay Werle, biz her gün havalandiririz burasini, bataklik kokusu yoktur burda.

GREGERS - (Masadan kalkar.) Benim sözünü ettigim igrenç kokunun gitmesi için odayi havalandirmak yetmez.

HJALMAR - Igrenç koku mu?

GINA - Ne dersin buna, Ekdal?

RELLING - Özür dilerim ama... Sözünü ettiginiz igrenç kokuyu yukardaki maden ocaklarindan buraya sakin siz getirmis olmayasiniz?

GREGERS - Benim eve getirdigim igrenç kokuyu betimlemek gerekiyorsa, bu koku tipki size benziyor.

RELLING - (Gregers'e yaklasir.) Bakin Bay Werle, o ideallerinizi h‰l‰ içinizde bir kösede

saklادiginizdan bayagi kuskuluyum.

GREGERS - Içimde bir kösede degil, gönlümde sakliyorum.

RELLING - Nerede saklarsaniz saklayin ama ben yaninizda bulundugum sürece isteklerinizi

pazara çikarmaya kalkmayin.

GREGERS - Ya dediginizin aksini yaparsam?

RELLING - O zaman tepetaklak yuvarlanirsiniz merdivenlerden asagi, anladiniz mi simdi?

HJALMAR - (Ayaga kalkar.) Ama Relling!

GREGERS - Haydi, haydi, atin beni disari da görelim.

GINA - (Relling ile Gregers'in arasina girer.) Burda gürültü çikarmaya hakkiniz yok, Relling. Ama

size su kadarini söyleyeyim Bay Werle, çini sobanin içine suyu döküp, ortaligi batirdiktan, rezil

ettikten sonra igrenç kokudan söz etmeye pek yüzünüz olmasa gerek. (Kapi vurulur.)

HEDWIG - Kapi vuruluyor, anne.

HJALMAR - Bir bu eksikti.

GINA - Ben açarim. (Kapiya gider, açar, ürkmüstür, birden geriler.) Hihh... Siz miydiniz?

(Yasli Werle içeri dogru bir adim atar, sirtinda kürk vardir.)

WERLE - Bagislayin. Oglum bu evde oturuyor diye duydum.

GINA - (Solugu tikanmistir.) Evet. (Soluk almaya çalisir.)

HJALMAR - (Werle'ye yaklasir.) Içeri girmek istemez miydiniz, Bay Werle?

WERLE - Hayir. Tesekkür ederim. Oglumla konusmak istiyorum yalnizca.

GREGERS - Evet, ne var? Ben burdayim.

WERLE - Seninle basbasa konusmak istiyorum, odanda.

GREGERS - Odamda mi? Pek‰l‰... (Gitmek ister.)

GINA - Hayir olmaz, oda çok daginik.

WERLE - Öyleyse kapinin önünde, disarda.

HJALMAR - Burada konusabilirsiniz, Bay Werle. Biz oturma odasina geçeriz. Gel, Relling.

(Hjalmar ile Relling sagdan çikar. Gina Hedwig ile birlikte mutfaga gider.)

GREGERS - (Kisa bir suskunluktan sonra.) Evet, simdi yalniziz.

WERLE - Dün aksam bana bazi seylerden söz etmistin. Simdi kalkmis burda bir oda tutmussun. Bana karsi bir tavir almak istedigini varsaymak zorundayim.

GREGERS - Hjalmar Ekdal'e gerçegi söylemek istiyorum. Ne durumda oldugunu apaçik görmeli. Hepsi bu.

WERLE - Yasaminin amaci bu mu, hani dün aksam sözünü ettigin?

GREGERS - Evet. Çünkü kendimi adayacagim baska amaç birakmadin bana.

WERLE - Senin böylesine yolunu sasirmana ben mi neden oldum, Gregers?

GREGERS - Bütün yasamimi berbat ettin. Annemi düsünüyorum. Içimde tasidigim bu suçluluk duygusunu sana borçluyum.

WERLE - Anliyorum, içini kemiren bir seyler var senin.

GREGERS - Evet. Aslinda o zaman söylemem gerekirdi. Tegmen Ekdal'e tuzak kuruldugu zaman. Onu uyarmam gerekirdi. Çünkü sonucun nereye varacagini seziyordum.

WERLE - Evet, o zaman söylemen gerekirdi.

GREGERS - Cesaret edemedim, korkmustum, iyice sinmistim. O zamanlar senden çok korkuyordum. Uzun süre korktum senden.

WERLE - Artik o korkuyu yenmis görünüyorsun.

GREGERS - Evet, sükürler olsun. Yasli Ekdal onulmaz bir yikima ugradi. Ne benim, ne baskasinin ona bir yardimi dokunabilir. Ama yalan dolan içinde debelenerek uçurumun kiyisina gelmis Hjalmar'i kurtarabilirim.

WERLE - Dogru bir is yaptigina emin misin?

GREGERS - Evet. Kesinlikle.

WERLE - Fotografçi Ekdal gibi bir adam gösterdigin dostluga tesekkür mü eder saniyorsun?

GREGERS - Onun gibi bir adam... Evet!

WERLE - Görürüz!

GREGERS - Içimi kemiren bu suçluluk duygusundan kesinlikle kurtulmaliyim hem, yasayabilmek için.

WERLE - Hiçbir zaman kurtulamayacaksin. Hastasin sen çocuklugundan beri. Bu hastalik sana annenden kaldi, Gregers... Annenin sana biraktigi tek miras bu.

GREGERS - (Alayci, yari gülümseyerek.) Içindeki o hirsi yenemedin, degil mi? Annemin sandigin kadar büyük bir servet sahibi olmadigini unutamadin, yaptigin hesaplar tutmadi. Bunu kendine yediremiyorsun, degil mi?

WERLE - Eski defterleri karistirmak istemiyorum Gregers, sirasi degil. O fotografçiya gerçegi, ya da ne bileyim, gerçek sandigini, anlatmakta kararli misin?

GREGERS - Evet, kararliyim.

WERLE - Bilseydim, buraya kadar kendimi yormazdim. Çünkü yine benim yanima dönüp dönmeyecegini sormanin hiçbir anlami kalmadi.

GREGERS - Evet, öyle.

WERLE - Benim sirketime girmek istemiyorsun.

GREGERS - Hayir.

WERLE - Iyi. Ama ben evlenmeyi düsündügüm için servetin ikimizin arasinda paylasilmasi gerek.

GREGERS - (Hemen.) Hayir, ben bunu istemiyorum.

WERLE - Bunu istemiyor musun?

GREGERS - Hayir. Vicdanim el vermez.

WERLE - (Kisa bir süre sonra.) Yukariya, isletmeye mi döneceksin?

GREGERS - Hayir, kendimi isten çikarilmis sayiyorum.

WERLE - Sonra? Neyle yasayacaksin? Neyle geçineceksin?

GREGERS - Ayligimdan artirdigim param var.

WERLE - Biriktirdigin ne zamana degin yeter sana?

GREGERS - Sonuna degin yeter sanirim.

WERLE - Ne demek istiyorsun?

GREGERS - Söyleyecek baska sözüm yok.

WERLE - Hosça kal, Gregers.

GREGERS - Güle güle. (Werle gider.)

HJALMAR - (Içeri bakar.) Gitti mi?

GREGERS - Evet.

(Hjalmar ve Relling içeri girer, Gina ile Hedwig mutfaktan gelirler.)

RELLING - Olan bizim kahvaltiya oldu.

GREGERS - Paltonu giy Hjalmar, seninle çikip uzunca bir dolasmamiz gerek.

HJALMAR - Baban ne istiyordu? Yoksa benimle mi ilgili?

GREGERS - Yolda anlatirim. Seninle açik açik konusmam gerekiyor. (Sokak kapisindan çikar.)

GINA - Hjalmar! Gitme onunla!

RELLING - Otur oturdugun yerde.

HJALMAR - (Paltosunu ve sapkasini alir.) Ne var bunda? Gençlik arkadaslarimdan biri bana içini dökmek istiyorsa...

RELLING - Hay Allah kahretsin. Dengesiz herifin biri, görmüyor musun?

GINA - Isittin, degil mi? Annesi de ara sira sinir nöbetleri geçirirdi hep.

HJALMAR - O zaman bir dosta daha çok gereksinim duyuyor demektir. Sen ögle yemegini vaktinde hazirlamaya bak. Hosça kal. (Sokak kapisindan çikar.)

RELLING - Su herifin dagdaki isletmede bir çukura düsüp cehennemi boylamamis olmasi ne talihsizlik!

GINA - Tanri korusun, niçin öyle diyorsunuz?

RELLING - (Mirildanir.) Kendime göre bir bildigim vardir elbet.

GINA - Sizce Gregers gerçekten deli mi?

RELLING - Ne yazik ki hayir. Baskalarindan daha deli degil. Ama bir sayriligi oldugu kesin.

GINA - Nesi var dersiniz?

RELLING - Söyliyeyim, Bayan Ekdal: Gregers dogruluk hummasina tutulmus.

GINA - Dogruluk hummasina mi?

RELLING - Bir tür ulusal sayrilik bu, ancak pek seyrek basgösterir. (Gina'ya dogru basini egerek.) Yemek için tesekkürler. (Sokak kapisindan çikar.)

GINA - (Odanin içinde dolasir, tedirgindir.) Öff, bu Gregers Werle de... Her zaman ugursuzun biriydi.

HEDWIG - (Masanin basinda durmus, içinden geçenleri okurmuscasina annesine bakmaktadir.) Bütün bunlar bana çok garip geliyor.

DÖRDÜNCÜ PERDE

Atölye. Az önce bir fotograf çekilmistir. Sandalyelerin önünde üzeri örtülü bir fotograf makinesi vardir. Vakit aksamüstü. Günes batmak üzeredir. Birazdan ortalik iyice kararacaktir.

Gina, elinde bir kutu, bir fotograf cami, açik duran sokak kapisinda durmus, biriyle

konusmaktadir.

GINA - Elbette. Verdigim sözü tutarim. Pazartesiye on iki tane hazir. Güle güle.

(Birinin merdivenleri indigi isitilir. Gina kapiyi kapar, fotograf camini kutuya koyar, kutuyu fotograf makinesinin içine yerlestirir.)

HEDWIG - (Mutfaktan gelir.) Gittiler mi?

GINA - (Ortaligi toplar.) Evet. Neyse, basimdan savabildim.

HEDWIG - Babam niçin daha dönmedi acaba?

GINA - Relling'in yaninda olmasin? Asagida?

HEDWIG - Hayir, orda yok. Arka taraftan, mutfak merdiveninden asagi inip sordum.

GINA - Yemegi soguyacak.

HEDWIG - Oysa babam yemege hep vaktinde gelirdi.

GINA - Simdi gelir, meraklanma.

HEDWIG - Bir an önce dönse! Üstünde tuhaf bir hal varmis gibi göründü bana.

GINA - (Yüksek sesle.) Iste geldi!

(Hjalmar sokak kapisindan içeri girer.)

HEDWIG - (Babasina dogru giderek.) Seni nasil merak ettik, bir bilsen baba!

GINA - (Göz ucuyla Hjalmar'a bakar.) Disarda epey kaldin, Hjalmar.

HJALMAR - (Gina'ya bakmadan.) Evet biraz uzun sürdü. (Paltosunu çikarir. Gina ile Hedwig yardim etmek ister. Hjalmar geri çevirir.)

GINA - Yemek yedin mi? Gregers'le birlikte?

HJALMAR - (Paltosunu asar.) Hayir.

GINA - (Mutfak kapisina yönelir.) Yemegini getireyim öyleyse.

HJALMAR - Hayir, birak dursun. Su an canim istemiyor.

HEDWIG - (Yaklasir.) Neyin var baba, iyi degil misin?

HJALMAR - Yürüyüs beni epey yordu.

GINA - Onunla dolasmaya çikmayacaktin, elbet yorulursun, alisik degilsin.

HJALMAR - Bir erkek bu dünyada bazi seylere alismak zorundadir. (Ortada dolasir.) Ben yokken kimse geldi mi buraya?

GINA - Yalnizca o nisanli çift.

HJALMAR - Yeni siparis yok mu?

GINA - Hayir. Bugünlük yok.

HEDWIG - Görürsün yarin kesin biri gelir, siparis verir baba, üzülme.

HJALMAR - Umarim. Çünkü yarin ciddi bir biçimde çalismaya koyulacagim.

HEDWIG - Yarin mi? Ama yarin ne oldugunu unuttun mu, baba?

HJALMAR - Sahi! Öbür gün öyleyse. Öbür günden tezi yok, her isi kendim yapacagim. Bütün isleri bundan böyle kendim yapacagim.

GINA - Bunu nerden çikardin simdi, Hjalmar? Neye yarar, yasami kendine zehredersin. Fotograf islerini zaten ben yapiyorum. Sen bulusun üzerinde çalismalisin.

HEDWIG - Bir de yaban ördegine bakmak zorundasin, degil mi babacigim, tavuklarla tavsanlara da.

HJALMAR - Saçma sapan konusma. Yarindan tezi tavan arasina adim atmayacagim.

HEDWIG - Ama baba söz vermistin hani, yarin orda kutlayacaktik.

HJALMAR - Evet dogru. Öyleyse öbür günden tezi yok. Elimden gelse o lanet olasi yaban ördeginin boynunu koparirdim.

HEDWIG - (Bagirarak.) Yaban ördeginin mi?

GINA - Sen neler dediginin farkinda misin, Hjalmar?

HEDWIG - (Babasini iteler.) O benim yaban ördegim.

HJALMAR - Onun için koparamiyorum ya, kiyamiyorum. Senin yüzünden Hedwig, yalnizca senin yüzünden... Ama yapmam gerekirdi. Benim evimin çatisi altinda o igrenç ellerin degdigi bir yaratigin barinmasina izin vermemeliydim.

GINA - Çünkü büyükbaba onu su ahmak Pettersen'den aldi diye, öyle degil mi?

HJALMAR - (Ortada dolasir.) Insanlarin bazi istekleri vardir... Nasil desem... Idealleri vardir... Bunlari gerçeklestirmek zorundadir, aksi halde ruhunda derin yaralar açilir.

HEDWIG - (Babasina gider.) Peki, yaban ördegi... Ya o zavalli yaban ördegi...

HJALMAR - (Oldugu yerde durur.) Senin hatirin için ona kiymiyorum... Kilina bile dokunmayacagim... Dedim ya, bir sey yapmayacagim ona. Yapilmasi gereken baska önemli isler var. Ama sen simdi disari çik, bir dolas Hedwig, her zamanki gibi. Birazdan günes batacak.

HEDWIG - Hayir, dolasmaya çikmak istemiyorum simdi.

HJALMAR - Ama dolasmaya çikmak zorundasin. Gözlerini kirpistirip duruyorsun. Içerinin havasi agir, gözlerin için iyi degil. Bu çati katinin havasi çok agir, çok basik.

HEDWIG - Öyleyse bir kosu dolanir gelirim, arka merdivenlerden inerim. Paltom nerde? Odamdaydi sahi! Baba! Ben disardayken yaban ördegine bir sey yapmazsin, degil mi?

HJALMAR - Kilina bile dokunmam, merak etme. (Kizini bagrina basar.) Seninle ben Hedwig... Biz ikimiz... Neyse, git haydi.

(Hedwig annesiyle babasina basini sallar, mutfaktan geçip disari çikar.)

HJALMAR - (Odanin içinde dolasir, basini kaldirip bakmadan.) Gina.

GINA - Evet?

HJALMAR - Yarindan... Daha dogrusu öbür günden tezi yok, hesaplari ben tutacagim.

GINA - Onu da mi sen yapacaksin?

HJALMAR - Evet, ne kadar gelirimiz var bakmak istiyorum.

GINA - Ama hafif bir is bu.

HJALMAR - Pek öyle dememeli. Çünkü elindeki para, insani sasirtacak kadar uzun süre yetiyor gibi geliyor bana. (Oldugu yerde durup Gina'nin yüzüne bakarak.) Nasil oluyor bu?

GINA - Çünkü Hedwig'le ben hemen hemen hiç para harcamiyoruz.

HJALMAR - Yaptigi yazi islerine karsilik babama oldukça iyi para veriyormus Werle, dogru mu?

GINA - Iyi para alip almadigini bilemem, çünkü bu gibi islerin karsiliginda nasil bir ücret ödenir bilmiyorum.

HJALMAR - Kaç para aliyor dersin?

GINA - Her zaman bir olmuyor. Söyle böyle bize yük olmayacak kadar, biraz da cebine harçlik kaliyor.

HJALMAR - Bize yük olmayacak kadar! Bundan hiç söz etmemistin bana. Niçin?

GINA - Söyleyemezdim. Ona baktigini, onun tüm giderlerini karsiladigini saniyordun. Bundan büyük mutluluk duyuyordun.

HJALMAR - Oysa babama bakan aslinda büyük tüccarlarimizdan Bay Werle'ydi.

GINA - Ne çikar, gerektiginden fazla parasi var onun.

HJALMAR - Isigi yakar misin?

GINA - (Isigi yakar.) Hem parayi veren kim bilmiyoruz. Werle mi, Groberg mi?

HJALMAR - Groberg mi? Niçin gerçegi gizlemeye çabaliyorsun?

GINA - Ne bileyim, sandim ki...

HJALMAR - Öyle mi?

GINA - Benim bu isle bir ilisigim yok. Ona yazi islerini ben bulmadim. Werle'nin evine geldiginde bu isi ona Berta ayarlamisti.

HJALMAR - Sesin titriyor.

GINA - (Abajuru lambaya geçirir.) Sesim mi?

HJALMAR - Ellerin de.

GINA - (Kararli.) Açik konus Hjalmar. Hakkimda neler anlatti sana?

HJALMAR - Onlarin yaninda çalistigin siralar... Werle ile aranizda bir iliski varmis. Dogru mu? Dogru olabilir mi?

GINA - Dogru degil. O zamanlar aramizda bir sey yoktu. Werle pesimdeydi. Beni hiç rahat birakmadi. Karisi öyle saniyordu, aramizda birseyler var sandi o. Bagirdi çagirdi, gürültüler

kopardi, üstüme yürüdü, gözdagi verdi... Neler yapmadi... Sonunda ordan ayrildim.

HJALMAR - Sonra?

GINA - Annemin yanina döndügümde o basladi bu kez. Annem sandigin gibi dogru yaradilisli bir kadin degildir, Hjalmar. Bay Werle dul kaldiktan sonra bu isi aklima sokan annem oldu.

HJALMAR - Sonra?

GINA - En iyisi her seyi ögren. Istedigini elde edinceye kadar rahat birakmadi beni Werle.

HJALMAR - (Ellerini birbirine vurarak.) Üstelik sen benim çocugumun annesisin. Gerçegi benden nasil gizlersin!

GINA - Aptallik ettim. Oysa çoktan sana söylemem gerekirdi.

HJALMAR - Evet, en basta söylemen gerekirdi. O zaman ne mal oldugunu bilirdim.

GINA - Söyleseydim, yine evlenir miydin benimle?

HJALMAR - Daha neler!

GINA - Bu yüzden söylemedim iste! Sana asiktim, tutkundum sana! Biliyorsun! Kendimi mutsuzluga sürükleyemezdim.

HJALMAR - (Odanin içinde dolasir.) Bu kadin Hedwig'imin annesi olacak bir de! Gözümün gördügü bütün bu esyayi... (Sandalyelerden birini tekmeyle devirir.) Yuvam dedigim bütün bu evi... Karimin eski dostuna... Onu bastan çikaran adama... Borçlu oldugumu düsünmek!

GINA - Yasamimizin on bes yilini birlikte geçirdigimize pisman misin?

HJALMAR - (Gina'nin önünü keser.) Sen söyle, örümcek gibi, her gün, her saat çevreme ördügün yalan aglarina beni düsürdügüne sen pisman degil misin? Yanit ver, hiç titremedi mi vicdanin?

GINA - Dogrusu kafam hep ev isleriyle, fotograf isleriyle doluydu, yapmam gereken çok is vardi.

HJALMAR - Geçmisinden hiç pismanlik duymadin mi?

GINA - Hayir. Ben bu eski masallari unutmustum.

HJALMAR - Bu ne vurdumduymazlik! Insanin tepesi atiyor! Pismanlik bile duymuyorsun!

GINA - Benim gibi bir kadina düsmeseydin, senin durumun ne olurdu acaba Hjalmar, söyler misin?

HJALMAR - Senin gibi bir kadina mi?

GINA - Evet, her zaman elimdekiyle yetinmesini bildim ben. Hiç degilse bunu senden daha iyi basardim. Ne olsa senden birkaç yas büyügüm.

HJALMAR - Durumum ne mi olurdu?

GINA - Seni tanidigim zamanlar aklin basinda degildi, yanlis yollara sapmak üzereydin, itiraf et.

HJALMAR - Bir adam, özellikle huzursuz yaradilisli bir adam üzüldügü, bocaladigi zamanlar nasil bunalir anlamiyorsun, sonra tutup yanlis yollara sapmak diye tanimliyorsun bunu.

GINA - Hayir öyle degil, insan bocalayabilir, ben bir sey demiyorum, çünkü yuva kurduktan sonra iyi bir aile babasi oldun. Aramizda hep sicak bir hava esti. Hedwig ve ben artik yiyecegimiz, giyecegimiz için biraz daha para harcamaya baslayalim diye düsünüyorduk.

HJALMAR - Bu yalan dolan bataginin içinde mi?

GINA - Su ugursuz herif nerden geldi evimize?

HJALMAR - Ben de aramizda sicak bir hava estigini saniyordum. Yanilmisim. Bulusuma çalisacak gücü nerden alacagim simdi? O bulus simdi benimle birlikte öldü belki. Onu senin geçmisin öldürdü, Gina.

GINA - (Aglamakli.) Hayir Ekdal, böyle demeye hakkin yok. Senin için her zaman elimden geleni, en iyisini yapmak istedim.

HJALMAR - Aile babasinin düsleri ne olacak diye kendime soruyorum. Öteki odada kanepeye uzanip bulusumu düsündügümde çogu kez bu bulusun beni tüketecegini seziyordum. Bulusumun patentini elime aldigim gün yasamaya veda edecegimi duyumsuyordum. Ben öldükten sonra, zengin bir dul olarak rahat yasayasin istiyordum.

GINA - (Göz yaslarini siler.) Hayir Ekdal, öyle deme. Dul kaldigim günü görmek istemiyorum.

HJALMAR - Ne fark eder? Artik her sey bitti.

(Gregers sessizce sokak kapisini açar ve içeri bakar.)

GREGERS - Girebilir miyim?

HJALMAR - Evet.

GREGERS - (Neseli, hosnutlukla onlara bakar, ellerini sikmak ister.) Sevgili dostlarim... (Merakli gözlerle, bir birine, bir öbürüne bakar, sonra Hjalmar'in kulagina fisildar.) Konusmadin mi daha?

HJALMAR - (Yüksek sesle.) Her sey oldu ve bitti.

GREGERS - Sahi mi?

HJALMAR - Yasamimin en aci saatini yasadim.

GREGERS - Ayni zamanda en güzel saatini de, elbet.

HJALMAR - Her neyse, simdilik bu isten kurtulduk.

GINA - Sizi Tanri bagislasin Bay Werle.

GREGERS - (Sasirmis.) Anlayamiyorum.

HJALMAR - Neyi?

GREGERS - Böylesine büyük bir hesaplasma... Hesaplasmadan sonra yepyeni bir yasam baslamaliydi. Arinmis, temiz, gerçek üzerine kurulu bir yasam.

HJALMAR - Evet, biliyorum, biliyorum.

GREGERS - Kapidan içeri girince, gözüme yüzünüzün aydinligi çarpacak sanmistim. Oysa bulanik, hüzünlü...

GINA - Amaan. (Lambanin abajurunu çikartir.)

GREGERS - Beni anlamak istemiyorsunuz, Bayan Ekdal. Hayir, hayir, zaman gerek size. Ama sana gelince Hjalmar, bu hesaplasmadan sonra, yüceldigini duyumsamissindir kesinlikle.

HJALMAR - Evet! Yani... Kendime göre.

GREGERS - Düsmüs bir kadini bagislamak ve onu kendine dogru sevgiyle yükseltmek! Dünyada hiçbir sey bununla karsilastirilamaz.

HJALMAR - Böylesine aci bir içkiyi içmek kolay mi saniyorsun?

GREGERS - Hayir, siradan bir adam için kolay degildir elbet. Ama senin gibi bir adam için...

HJALMAR - Orasi öyle. Biliyorum. Ama yüklenme benim üzerime. Zaman gerek bana, anliyor musun?

GREGERS - Çogu yönünle yaban ördegine benziyorsun sen, Hjalmar.

(Relling gelir.)

RELLING - Yine mi yaban ördegi?

HJALMAR - Evet. Büyük tüccarlarimizdan Bay Werle'nin vurdugu.

RELLING - Yasli Bay Werle'den mi söz ediyorsunuz?

HJALMAR - Hem ondan... Hem kendimizden.

RELLING - (Alçak sesle, Gregers'e.) Cehennem olun burdan!

HJALMAR - Ne dedin?

RELLING - Yasaminizi iyice berbat etmeden su sarlatanin buralardan toz olmasi yolundaki dilegimi dile getirdim.

GREGERS - Onlarin yasamini kimse berbat edemez, Bay Relling. Hjalmar'dan söz etmek istemiyorum. Onu taniyoruz. Gina'ya gelince, o da dürüst ve iyi bir kadin...

GINA - (Aglamakli.) O zaman kendi halime biraksaydiniz beni, ne vardi...

RELLING - (Gregers'e.) Aslinda bu evde ne aradiginizi sorabilir miyim?

GREGERS - Saglam bir evlilik kurmak istiyorum.

RELLING - Sizce Ekdal'in evliligi saglam degil mi?

GREGERS - Yazik ki, baska evlilikler ne kadar saglamsa, Ekdal'in evliligi de o kadar saglam. Ama saglam bir evlilik degil.

HJALMAR - Insanlarin varmak istedikleri ideallere sen hep kayitsiz kalmissindir, Relling.

RELLING - Saçmalama be oglum. Özür dilerim ama Bay Werle, simdiye degin kaç evliligin kurucusu oldunuz acaba? Hani asagi yukari?

GREGERS - Henüz hiçbir evliligin kuruculugunu yapmadim sanirim.

RELLING - Ben de öyle saniyorum.

GREGERS - Ama saglam kurulmamis çok evlilik gördüm. Bu tür bir evliligin insanlari nasil bir yikima sürükledigini yakindan gözlemleme firsatini buldum.

HJALMAR - Bu yüzden bir erkegin ruhsal gücü yikilabilir. En korkuncu bu.

RELLING - Ben dogru dürüst bir evlilik yapmadim hiç, onun için bu konuda bir yargiya varamam. Ama bildigim bir sey var, o da gerçek bir evlilikte çocuklarin önemli oldugu. Çocugu rahat birakmak zorundasiniz.

HJALMAR - Hedwig! Zavalli Hedwig'cigim benim!

RELLING - Hedwig'i aranizdaki çatismanin disinda tutmaniz gerek. Ikiniz de yetiskin insanlarsiniz. Aranizdaki iliskiyi ister bozun, ister bitirin, ancak Hedwig konusunda dikkatli olun. Yoksa bir yikima yol açarsiniz. Sizi uyariyorum.

HJALMAR - Bir yikima mi?

RELLING - Kendine bir seyler yapabilir. Onu bu yola kolayca itebilirsiniz.

GINA - Siz bunu nerden biliyorsunuz, Relling?

HJALMAR - Yoksa gözlerinin durumu çok mu tehlikeli?

RELLING - Söylediklerimin gözle bir iliskisi yok. Hedwig kötü bir yasta. Güç bir dönem geçiriyor. Delice davranislarda bulunabilir.

GINA - Evet, aklina eseni yapiyor, biliyor musunuz? Mutfakta atesle oynuyor deli deli. Bazen evi yakacak diye korkuyorum.

RELLING - Bilmez miyim, görüyorsunuz iste.

GREGERS - (Relling'e.) Bu durumu nasil açiklarsiniz?

RELLING - (Soguk.) Bülug çaginda, azizim.

HJALMAR - Ben onun yaninda oldugum sürece... Ben topraga girmedikçe...

(Kapi vurulur.)

GINA - Sus, Hjalmar. Biri geldi. (Seslenir.) Girin.

(Bayan Soerby içeri girer, üzerinde sokak giysileri vardir.)

BAYAN SOERBY - Iyi aksamlar.

GINA - (Ona dogru giderek.) Sen miydin, Berta?

BAYAN SOERBY - Benim ya. Ama uygunsuz bir zamanda geldim galiba?

HJALMAR - O nasil söz! Evden bir haber...

BAYAN SOERBY - (Gina'ya.) Dogrusunu söylemek gerekirse, su saatte beyleri evde bulacagimi sanmiyordum. Seninle söyle bir konusmak istemistim. Sana hosça kal demeye geldim, Gina.

GINA - Burdan gidiyor musun?

BAYAN SOERBY - Evet, yarin sabah, erkenden... Daglara. Bay Werle bugün ögleden sonra yola çikti. (Alçak sesle, Gregers'e.) Size de selamlarini iletmemi söyledi.

GINA - Bir düsün bak...

HJALMAR - Bay Werle'nin ardindan siz de mi burdan gidiyorsunuz?

BAYAN SOERBY - Evet, siz ne diyorusunuz, Ekdal?

HJALMAR - Kendinize dikkat edin diyorum.

GREGERS - Açiklayayim isterseniz: Babam Bayan Soerby ile evleniyor.

HJALMAR - Evleniyor mu?

GINA - Sonunda basardin desene, Berta...

RELLING - (Hafifçe titreyen bir sesle.) Hayir, dogru olamaz.

BAYAN SOERBY - Dogru, dostum Relling.

RELLING - Yine mi evlenmek istiyorsunuz?

BAYAN SOERBY - Evet, istiyorum. Werle islemleri tamamladi. Yukarida isletmenin orda evliligimizi sessizce kutlayacagiz.

GREGERS - Mutluluklar dilerim.

BAYAN SOERBY - Tesekkür ederim, içtenlikle söylüyorsaniz eger. Birlikte mutlu olacagimizi umuyorum.

RELLING - Umudunuz bosa çikmayacak. Bay Werle çok içen bir adam degildir, esini dövdügü

görülmemistir, ölmüs kocaniz gibi. Tanri günahlarini bagislasin.

BAYAN SOERBY - Birakin adam mezarinda rahat yatsin. Onun da iyi yanlari vardi.

RELLING - Bana Werle'nin daha iyi yanlari var gibi geliyor.

BAYAN SOERBY - En azindan en iyi yanini bosa harcamamis. Kim ne ekerse onu biçer.

RELLING - Ben bu aksam Molwik'le çikiyorum.

BAYAN SOERBY - Hayir Relling, olmaz... Hatirim için.

RELLING - Baska çarem kalmadi. (Hjalmar'a.) Sen de gelir misin?

GINA - Hayir. Ekdal geceleri disari çikmaz.

HJALMAR - (Kizgin, yari sesle.) Çeneni tutsana sen.

RELLING - Hosça kalin, Bayan... Werle!

(Sokak kapisindan çikar.)

GREGERS - (Bayan Soerby'ye.) Doktor Relling'i oldukça iyi taniyorsunuz gibi geldi bana.

BAYAN SOERBY - Evet, birbirimizi uzun zamandir taniriz. Aramizda bir seyler olabilirdi... Bir zamanlar.

GREGERS - Bir seyler olmadigi sizin için daha iyi olmus.

BAYAN SOERBY - Evet, öyle denebilir. Hiç duygularimla davranmadim. Kendini sokaga atmak istemeyen bir kadin duygulariyla davranmayi göze alamaz.

GREGERS - Bu eski ask öyküsünü gider babama anlatirim diye korkmuyor musunuz?

BAYAN SOERBY - Ben anlattim bile.

GREGERS - Yaa?

BAYAN SOERBY - Babaniz hakkimda neler söylenecegini biliyor. Her seyi biliyor. Benimle evlenmeyi düsündügünün farkina varir varmaz, ona her seyi anlattim.

GREGERS - Çok dürüst bir insansiniz öyleyse.

BAYAN SOERBY - Her zaman dürüst davrandim. Kadin dürüstlügüyle ulasir istedigine.

HJALMAR - Ne dersin, Gina?

GINA - Biz kadinlar birbirimize benzemeyiz, her kadinin yöntemi baskadir.

BAYAN SOERBY - Sanirim en iyisi benim yaptigim gibidir, Gina. Werle de kendisiyle ilgili hiçbir seyi benden gizlemedi. Bu ikimizi çok yakinlastirdi. Simdi benimle açik açik konusabiliyor. Oysa buna hiç olanak bulamamis. Bu yasam dolu adam, gençliginde, yasaminin en güzel yillarinda hep gözdagi dolu azarlar isitmek zorunda kalmis. Bildigim kadariyla bunlarin çogu birtakim kurmaca suçlara iliskin...

GINA - Söylediklerin çok dogru.

GREGERS - Hanimlar bu konularda tartisacaklarsa, ben gidiyorum.

BAYAN SOERBY - Rahatsiz olmayin, gitmeniz gerekmez. Artik bu konuda tek sözcük söylemeyecegim. Art düsünceyle davranmadigimi anlatmak istemistim. Belki, çok sansli oldugumu düsünüyorsunuz, bir bakima öyle ama, bana verdigimden fazlasini almiyorum gibi geliyor. Onu hiçbir zaman birakmayacagim. Yakinda eli kolu bagli kaldiginda, ona benden baska yardim edecek hiç kimse yok.

HJALMAR - Eli kolu bagli kaldiginda mi?

GREGERS - (Bayan Soerby'ye.) Evet, ama simdi bundan söz etmeyin.

BAYAN SOERBY - Her ne kadar duyulmasini istemesem de, artik gizlemek olanaksiz. Bay Werle'nin gözleri kör olacak.

HJALMAR - (Dikkat kesilir.) Kör mü olacak? Ilginç dogrusu. O da kör olacak demek?...

GINA - Sasacak ne var? O kadar insan kör oluyor.

BAYAN SOERBY - Bir isadami için bunun ne demek oldugunu tahmin edersiniz. Elimden geldigince kendi gözlerimi onun ugrunda kullanmaya çalisacagim. Haydi, artik gitmem gerek. Su anda sinirlerim hiç yerinde degil... Sahi, size bir söyleyecegim daha vardi Bay Ekdal, eger Bay Werle'nin size herhangi bir biçimde yardimi dokunabilecekse, Groberg'e haber vermeniz yeter.

GREGERS - Eminim, Hjalmar tesekkür eder ve bu öneriyi geri çevirir.

BAYAN SOERBY - Sahi mi? Sanirim eskiden...

GINA - Evet Berta, Hjalmar'in Bay Werle'ye hiç gereksinmesi kalmadi artik.

HJALMAR - (Yavas yavas, sözcüklerin üzerine basarak.) Gelecekteki kocaniza selamlarimi iletin ve yakinda saymani Groberg'e ugrayacagimi söyleyin.

GREGERS - Ne? Bunu mu yapacaktin sen?

HJALMAR - Ona ugrayacagimi dedim, efendisine borçlu oldugum miktarin listesini istemek için. Namus borcumu ödeyecegim. Hah, hah, ha! Gerçekten namus borcu denir buna! Yeter! Bütün borcumu yüzde bes faiziyle ödeyecegim ona.

GINA - O kadar parayi nerden bulacaksin?

HJALMAR - Nisanliniza durup dinlenmeden bir bulus üzerinde çalistigimi söyleyin. Deyin ki, su ezici borçtan kurtulmak istegi ona güç veriyor, yorucu da olsa, kafasinin olanca gücüyle çalisiyor deyin. Onun için bulusumu tamamlamaya çalisiyorum. Elde edecegim kazanci, gelecekteki kocaniza karsi içinde bulundugum parasal yükümlülüklerden kurtulmak için harcayacagim.

BAYAN SOERBY - Bu evde bir seyler olmus.

HJALMAR - Evet, öyle.

BAYAN SOERBY - Seninle dertlesmek isterdim, Gina. Ama herhalde olanaksiz. Bir baska kez, ne yapalim. Hosça kalin.

(Hjalmar ile Gregers sessizce selam verir. Gina, Bayan Soerby ile kapiya gider.)

HJALMAR - Esikten öteye adimini atayim deme, Gina!

(Bayan Soerby gider, Gina arkasindan kapiyi kapar.)

HJALMAR - Üstümdeki ezici borç yükünden de kurtuluyorum böylece.

GREGERS - En azindan yakinda.

HJALMAR - Ben tutumumun dogru oldugunu saniyorum.

GREGERS - Beni yaniltmadin Hjalmar, erkek adamsin sen.

HJALMAR - Insanin bütün ideallerini bir yana atamayacagi bazi durumlar var. Bir aile babasi olarak bu bana güç geliyor. Parasiz bir adam için borç ödemek kolay degil, hele o borçlari

geçmisin tozu örtmüsse! Ama ne fark eder? Insanligimdan ödün vermektense...

GREGERS - (Ellerini Hjalmar'in omuzlarina koyar.) Söyle dostum, geldigime iyi etmedim mi?

HJALMAR - Iyi ettin elbette.

GREGERS - Her seyi açik seçik gördügün iyi olmadi mi?

HJALMAR - (Sabirsizlikla.) Iyi oldu elbet, ama öte yaniyla ucu bendeki adalet duygusunu zedeliyor.

GREGERS - Ne gibi?

HJALMAR - Nasil desem... Bilmem, baban hakkinda açik konusabilir miyim?

GREGERS - Benden çekinmen yersiz.

HJALMAR - Pek‰l‰. Biliyor musun, gerçek evliligi, benim degil babanin basarmasi beni öfkelendiriyor.

GREGERS - Böyle bir seyi nasil düsünebilirsin?

HJALMAR - Gerçek bu. Baban ve Bayan Soerby karsilikli güvene dayanan bir evlilik kuruyorlar. Birbirlerinden hiçbir sey gizlemiyorlar. Birbirlerinin arkasindan dolap çevirmiyorlar, deyim yerindeyse, birbirlerinin günahlarini da bagislamislar.

GREGERS - Evet, sonra?

HJALMAR - O zaman isler yoluna girmis. Gerçek bir evlilik bunu gerektiriyor, senin dedigin gibi.

GREGERS - Bu apayri bir konu, Hjalmar. Sen ne kendini, ne Gina'yi onlarla karsilastirmaya kalkmiyorsun herhalde.

HJALMAR - Bendeki adalet duygusunun bu yüzden incindigi düsüncesinden kendimi kurtaramiyorum. Yeryüzünde adalet diye bir sey yok gibi.

GINA - Öyle diyemezsin, Ekdal.

GREGERS - Iyisi mi, fazla irdelemeyelim bu konuyu.

HJALMAR - Öte yandan görüyorum ki, yazgi adaleti yerine getiriyor, eden buluyor, gözleri kör olacak.

GINA - Orasi kesin degil.

HJALMAR - Kesinlikle kör olacak. Hiç degilse bizler, kör olacagindan kuskuya düsmemeliyiz. Çünkü öcümüzün alinmasi söz konusu. O kendine güvenen bir insanin aklini çelip gözlerini kör etmisti...

GREGERS - Birçok insanin gözünü kör etti o.

HJALMAR - Iste simdi anlasilmaz bir sey ortaya çikiyor ve hiç acimadan Werle'nin gözlerini istiyor.

GINA - Hayir Ekdal, sen nasil böyle çirkin konusursun? Neler dediginin farkinda misin? Senden korkmaya basladim.

HJALMAR - Arada bir özvarligimizin karanlik yanlarini desmek oldukça yapicidir.

(Hedwig basinda sapkasi, arkasinda paltosu, soluk soluga sokak kapisindan içeri girer, mutludur.)

GINA - Çabuk döndün.

HEDWIG - Ne yapayim, canim daha fazla gezmek istemedi. Iyi de etmisim. Evin kapisinda birine rasladim.

HJALMAR - Herhalde Bayan Soerby'ye.

HEDWIG - Evet.

HJALMAR - (Bir asagi bir yukari dolasir.) Umarim onu son görüsündür.

(Sessizlik olur, Hedwig odada nasil bir hava estigini anlamak için ürkek ürkek bir birine, bir ötekine bakar.)

HEDWIG - (Babasina gider, onu yumusatmak ister.) Baba!

HJALMAR - Eee... Ne var Hedwig?

HEDWIG - Bayan Soerby bana bir sey getirmis.

HJALMAR - (Duraksar.) Sana mi?

HEDWIG - Evet, yarin için.

GINA - Bayan Soerby dogum günün için sana her zaman bir seyler getirirdi.

HJALMAR - Neymis getirdigi?

HEDWIG - Bunu simdi ögrenmen dogru olmaz. Yarin sabah annem yatagimin üstüne koyacak.

HJALMAR - Hep benim arkamdan, hep gizli sakli isler.

HEDWIG - (Telasla.) Hayir, bak istersen. Kalin bir mektup. (Paltosunun cebinden bir zarf çikartir.)

HJALMAR - Bir mektup, baska?

HEDWIG - Yalnizca bir mektup. Herhalde ötekini, yani armagani sonra gönderecekler. Ama düsün, bir mektup. Ömrümde ilk kez bir mektup aliyorum. Üzerinde de (okur) Bayan Hedwig Ekdal yazili. Hedwig Ekdal benim, biliyor musun?

HJALMAR - Ver bakayim su mektubu.

HEDWIG - (Mektubu verir.) Al bak.

HJALMAR - Bu Bay Werle'nin elyazisi.

GINA - Emin misin, Ekdal?

HJALMAR - Al kendin bak.

GINA - Ben anlar miyim saniyorsun?

HJALMAR - Hedwig, izin verirsen açip okuyabilir miyim?

HEDWIG - Nasil istersen, eger istiyorsan, elbette.

GINA - Hayir Ekdal, bu aksam olmaz. Yarin için gelmis.

HEDWIG - (Alçak sesle.) Birak okusun. Kesinlikle iyi bir seyler yazilidir içinde. O zaman babamin nesesi yerine gelir.

HJALMAR - Öyleyse açabilirim.

HEDWIG - Evet baba, lütfen. Içinde neler yazdigini ögrenecegim diye çok seviniyorum.

HJALMAR - (Mektubu açar, içinden bir k‰git çikarir, okur, oldukça sasirmis gibidir.) Bu da ne demek oluyor?

GINA - Ne var?

HEDWIG - Haydi baba, okusana!

HJALMAR - Kes sesini! (Mektubu bir kez daha okur, yüzünün rengi atar, ama kendini tutmaktadir.) Mektupta, ne armagan ettikleri yazili.

HEDWIG - Ne armagan ediyorlar bana?

HJALMAR - Al, kendin oku!

HEDWIG - (Lambanin yanina gider, mektubu okumaya baslar.)

HJALMAR - (Yumruklarini sikar, yari sesle.) Ah, gözleri! O gözler! Bir de bu mektup üstelik.

HEDWIG - (Okumayi keser.) Bu mektup büyükbabam için.

HJALMAR - (Hedwig'in elinden mektubu alir.) Gina... Anlayabiliyor musun, bu ne demek?

GINA - Mektupta ne yaziyor, bilmiyorum ki.

HJALMAR - Bay Werle büyükbabasinin artik yazi isleriyle ugrasmasina gerek kalmadigini yaziyor Hedwig'e. Bundan böyle, aydan aya büroya ugrayip yüz kron aylik alacakmis.

GREGERS - Himm!

HEDWIG - Evet, yüz kron. Ben de okudum.

GINA - Büyükbaba için harika bir sey bu.

HJALMAR - Yüz kron. Gerek duydugu sürece... Yani ölünceye degin.

GINA - Zavallinin gelecegi güven altina alinmis oluyor, daha ne!

HJALMAR - Ama asil önemli nokta simdi geliyor. Sen burasini okumadin, Hedwig. Sonradan bu aylik senin üzerine geçecekmis.

HEDWIG - Benim üzerime mi?

HJALMAR - Ömür boyu ayni parayi sen alacaksin, Hedwig. Simdi anladin mi, Gina?

GINA - Evet, duydum.

HEDWIG - Düsün bir, ne çok para alacagim! (Babasini sarsar.) Sen bu ise sevinmedin mi, baba?

HJALMAR - (Hedwig'in yanindan çekilir.) Sevinmek mi? (Odanin içinde dolasir.) Nasil bir

gelecek... Ne gibi olanaklar sergileniyor! Hedwig'e armagan veriyorlar. Ona armagan veriyorlar...

GINA - Yarin dogum günü, biliyorsun.

HEDWIG - Hem bu paranin hepsini sen alacaksin, baba. Bütün parami sana ve anneme verecegim.

HJALMAR - Evet evet, annene! Iste ortaya çikti.

GREGERS - Dikkat et, sana tuzak kuruyorlar, Hjalmar.

HJALMAR - Yine tuzak mi? Öyle mi diyorsun?

GREGERS - Sabah buraya geldiginde, babam Hjalmar Ekdal senin sandigin gibi bir adam degildir demisti bana.

HJALMAR - Sandigin gibi bir adam degil...

GREGERS - Göreceksin dedi sonra, göreceksin.

HJALMAR - Para dilimi nasil bagliyor, onu mu görecekmissin...

HEDWIG - Ne demek bütün bunlar, anne?

GINA - Odana git ve paltonu çikar.

(Hedwig aglarcasina mutfak kapisindan çikar.)

GREGERS - Hjalmar... Onun mu, benim mi, kimin hakli oldugu simdi belli olacak.

HJALMAR - (K‰gidi yavas yavas ortasindan yirtar, her iki parçayi da masanin üstüne koyduktan sonra.) Iste benim yanitim bu.

GREGERS - Tam bekledigim gibi.

HJALMAR - (Sobanin yaninda duran Gina'ya dogru gider, alçak sesle.) Artik gizlemen yersiz. Eger, dedigin gibi, sen bana tutuldugun zamanlar Werle ile aranizda hiçbir sey kalmadiysa, bu adam neden evlenmemize yardim etti?

GINA - Böylelikle, rahatça evimize girip çikabilecegini ummustur.

HJALMAR - Yalnizca bu kadar mi? Sakin korkmus olmasin?

GINA - Ne demek istiyorsun, anlamiyorum.

HJALMAR - Senin çocugunun... Benim evimde yasamaya hakki var mi, bilmek istiyorum.

GINA - (Diklenir, gözleri kivilcim saçmaktadir.) Ögrenmek mi istiyorsun?

HJALMAR - Yanit ver! Hedwig benim çocugum mu? Yoksa... Söyle haydi!

GINA - (Soguk bir biçimde Hjalmar'a bakar.) Bilmiyorum.

HJALMAR - (Hafifçe titreyerek.) Bilmiyor musun?

GINA - Nerden bileyim? Benim gibi bir kadin...

HJALMAR - (Sessizce Gina'ya arkasini döner.) Artik bu evde isim kalmadi.

GREGERS - Iyi düsün Hjalmar!

HJALMAR - (Paltosunu giyer.) Benim gibi bir adam bu gibi konularda düsünmez.

GREGERS - Aksine. Iyiden iyiye düsünmen gerek. Eger bagislamanin yüceligine erismek istiyorsan, bir arada kalmalisiniz.

HJALMAR - Bunu hiç istemiyorum. Hiç. Sonsuza dek. Sapkam nerde? (Sapkasini giyer.) Evim basima yikildi. (Gözyaslarina bogulur.) Artik benim çocugum yok, Gregers!

HEDWIG - (Mutfak kapisini açar.) Ne dedin? (Babasina gider.) Baba! baba!

GINA - Yüzüne bir bak!

HJALMAR - Dokunma bana Hedwig, daha yaklasma Hedwig. Git ordan! Görmek istemiyorum seni! Ah o gözler! Hosça kal. (Kapiya gider.)

HEDWIG - (Hjalmar'i simsiki yakalar, bagirir.) Hayir, bizi birakip gitme, ne olur!

GINA - (Bagirarak.) Çocugun haline bak Hjalmar, çocugun haline bak.

HJALMAR - Görmek istemiyorum onu. Elimde degil, çekip gitmem... Her seyden kurtulmam gerek! (Hedwig'i iter, sokak kapisindan disari çikar.)

HEDWIG - (Kaygili.) Babam bizi terk ediyor anne. Bizi birakip gidiyor, bir daha hiç dönmeyecek.

GINA - Kes artik aglamayi Hedwig. Döner, yine geri gelir o, merak etme.

HEDWIG - (Hiçkira hiçkira kendini kanepenin üstüne atar.) Hayir hayir, bir daha hiç geri

gelmeyecek, bir daha hiç...

GREGERS - Ben yalnizca iyilik etmek istemistim, Bayan Ekdal, bana inaniyorsunuz, degil mi?

GINA - Inaniyorum. Tanri günahlarinizi bagislasin.

HEDWIG - (Kanepeye uzanmistir.) Ben artik yasayamam. Suçum ne benim? Git, git, babami geri getir anne.

GINA - Peki, peki, olur. Sakin ol. Onu aramaya çikiyorum simdi. (Sirtina bir manto geçirir.) Belki Relling'in yanina gitmistir. Aglamayi kes artik, söz ver bana.

HEDWIG - (Kesik kesik hiçkirarak.) Peki, artik aglamayacagim. Ama babam eve geri dönsün e mi?

GREGERS - (Gina'ya, tam kapidan çikmak üzereyken.) Acisini yeninceye degin Hjalmar'i kendi haline birakmak daha dogru olmaz mi?

GINA - O sonra da yener acisini. Önce çocugu yatistirmaliyiz.

(Sokak kapisindan çikar.)

HEDWIG - (Dogrulur, gözlerini siler.) Neler olup bittigini bana söylemek zorundasiniz. Babam niçin artik yüzümü bile görmek istemiyor?

GREGERS - Bu soruyu ancak büyüdügünüz, yetiskin bir insan oldugunuz zaman sorabilirsiniz.

HEDWIG - Ama büyügünceye degin hep üzüntü içinde kalamam. Ben isin iç yüzünü biliyorum: Babamin gerçek çocugu degilim belki.

GREGERS - (Huzursuz.) Onu nerden çikariyorsunuz?

HEDWIG - Belki annem beni sokakta bulmustur. Babam durumu yeni ögrenmistir. Bir keresinde kitapta okumustum.

GREGERS - Evet ama öyle olsa bile...

HEDWIG - Kendi çocuguymus gibi sevebilir beni. Belki daha çok! Yaban ördegini bize armagan ettiler ama ben onu çok seviyorum.

GREGERS - Sahi, yaban ördegi. Yaban ördeginden konussak biraz.

HEDWIG - Babam onun da yüzünü görmek istemiyor. Zavalli yaban ördegi! Boynunu koparmak

istiyordu.

GREGERS - Ama koparmadi.

HEDWIG - Hayir, koparmadi, koparmak istedigini söyledi. Babamin böyle demesi bana çok çirkin geldi. Her aksam yaban ördegi için dua ediyorum, ölmesin, basina bir sey gelmesin diye.

GREGERS - (Hedwig'e bakar.) Hep dua eder misiniz aksamlari?

HEDWIG - Evet.

GREGERS - Dua etmenizi size kim ögütledi?

HEDWIG - Kimse. Bir keresinde babam çok hastalanmisti, boynuna sülük yapistirmislardi, ölüm ellerini açmis üstüme dogru geliyor demisti babam.

GREGERS - Sonra?

HEDWIG - O zaman dua ettim yatarken, babam için. O günden beri her aksam dua ediyorum.

GREGERS - Simdi yaban ördegi için mi dua ediyorsunuz?

HEDWIG - Yaban ördegi için dua etmeliyim diye düsündüm, çünkü ilk günler çok hastaydi.

GREGERS - Sabahlari da dua eder misiniz?

HEDWIG - Hayir.

GREGERS - Niçin sabahlari dua etmiyorsunuz?

HEDWIG - Sabahlari her yan aydinlik. Korkmuyorum.

GREGERS - Demek babaniz çok sevdiginiz yaban ördeginin boynunu koparmak istiyor.

HEDWIG - Hayir. Koparirsam çok iyi olur dedi yalnizca. Benim hatirim için vazgeçti. Çok sevindim.

GREGERS - (Biraz yaklasir.) Peki, siz babanizin hatiri için yaban ördegini feda etmez miydiniz?

HEDWIG - (Ayaga kalkar.) Yaban ördegini mi?

GREGERS - Onun hatiri için dünyada en sevdiginiz seyi feda edebilir miydiniz demek istiyorum.

HEDWIG - Sizce bir yarari olur mu?

GREGERS - Bir deneyin.

HEDWIG - (Alçak sesle, gözleri parlayarak.) Evet, deneyecegim.

GREGERS - Bunu yapacak gücünüz var mi?

HEDWIG - Büyükbabamdan yaban ördegini vurmasini rica edecegim.

GREGERS - Evet, iyi düsünce! Bundan annenize hiç söz etmeyin.

HEDWIG - Niçin?

GREGERS - Çünkü o bizi anlamaz.

HEDWIG - Yarin sabah denerim. Yaban ördegini...

(Gina sokak kapisindan girer.)

HEDWIG - (Annesine dogru gider.) Onu buldun mu?

GINA - Hayir. Relling'le disari çikmis.

GREGERS - Emin misiniz?

GINA - Evet. Kapici kadin söyledi, Molwik de onlarla birlikte gitti dedi.

GREGERS - Tam yalniz kalmak istedigi sirada.

GINA - (Mantosunu çikarir.) Evet, erkeklerin sagi solu belli olmuyor. Relling onu nerelere sürükler, Tanri bilir. Bir kosu gidip Madame Eriksen'in meyhanesine baktim ama orda yoklardi.

HEDWIG - (Gözlerinden yaslar bosanir.) Ya hiç geri dönmezse?

GREGERS - Döner. Yarin sabah erkenden onu görmeye gelecegim. Merak etmeyin evine dönecek, görürsünüz. Siz artik yatsaniz, Hedwig. Iyi geceler. (Gider.)

HEDWIG - (Hiçkirarak annesinin kollarina atilir.) Anne! Anne!

GINA - (Hafifçe Hedwig'in sirtina vurur, iç çekerek.) Öyle ya, öyle ya! Relling hakliymis. Kaçik herifler eve gelir, o asagilik amaçlarindan söz açarlarsa, olacagi budur iste!

BESINCI PERDE

Atölye. Pencerelerden içeri kursun rengi, donuk bir sabah isigi düsmektedir.. Çati penceresinin üstünde kar vardir. Gina, önünde önlük, elinde toz beziyle süpürge, mutfaktan çikip oturma odasina geçer. Ayni anda Hedwig sokak kapisindan içeri girer.

GINA - (Oldugu yerde durur.) Ne haber?

HEDWIG - Asagida Relling'in yaninda galiba.

GINA - Görüyorsun ya.

HEDWIG - Relling dün gece eve döndügünde yaninda iki kisi daha varmis, kapici kadin seslerini isitmis.

GINA - Tahmin etmistim.

HEDWIG - Ama yukari çikmak istemedikten sonra neye yarar?

GINA - Ben asagi iner, kendisiyle konusurum.

(Yasli Ekdal sirtinda gecelik, ayaginda terlikler, agzinda yanan piposu oldugu halde, odasindan çikar.)

EKDAL - Hjalmar... Hjalmar yok mu?

GINA - Sokaga çikti.

EKDAL - Böyle, erkenden mi? Karda tipide? Ne yapalim, sabah yürüyüsüne tek basima

çikarim.

(Tavan arasi kapisini açar, Hedwig yardim eder, Ekdal çiktiktan sonra arkasindan kapiyi kapar.)

HEDWIG - Babamin bizi biraktigini duyunca büyükbabam ne diyecek acaba?

GINA - Saçmalama. Bundan büyükbabanin hiç haberi olmamali, anliyor musun? Dün aksamki patirti sirasinda evde bulunmadigi çok iyi oldu.

HEDWIG - Evet ama...

(Hole açilan kapidan Gregers gelir.)

GREGERS - Hjalmar'in nerde oldugunu ögrendiniz mi?

GINA - Relling'in yanindaymis, asagida.

GREGERS - Relling'in yaninda mi? O adamlarla sokaga çiktigi dogru mu?

GINA - Herhalde.

GREGERS - Oysa, yalniz kalmak, kendini toparlamak istiyordu.

GINA - Siz öyle diyorsunuz.

(Hole açilan kapidan Relling gelir.)

HEDWIG - (Relling'e dogru giderek.) Babam sizde mi?

GINA - (Hedwig'le ayni anda.) Hjalmar sizde mi?

RELLING - Evet. Bizde elbet.

HEDWIG - Insan bir haber verir hiç degilse.

RELLING - Evet, ben bir canavarim. Ama önce öteki canavari yatistirmam gerekiyordu, içinde seytan olan Molwik adli canavari. Sonra uyuyakalmisim.

GINA - Hjalmar neler söyledi bu sabah?

RELLING - Hiçbir sey.

HEDWIG - Hiçbir sey mi?

RELLING - Agzindan tek sözcük çikmadi.

GREGERS - Anlamak güç degil.

GINA - Ne yapiyor?

RELLING - Kanapede yatiyor ve horluyor.

GINA - Hjalmar çok kötü horlar.

HEDWIG - Uyuyor mu? Uyuyabiliyor mu?

RELLING - Öyle görünüyor!

GREGERS - Anlasilmayacak bir sey yok. Geçirdigi o yipratici iç çatismasindan sonra...

GINA - Hjalmar geceleri sokak sürtmeye alisik degildir.

HEDWIG - Uyumasi belki iyidir anne.

GINA - Bana da öyle geliyor. Çok erken uyandirmak pek iyi olmaz herhalde. Tesekkür ederim Relling. Önce ortaligi temizleyeyim, sonra... Haydi gel Hedwig, bana yardim et.

(Gina ile Hedwig oturma odasina geçerler.)

GREGERS - (Relling'e.) Hjalmar'in nasil bir ruh sarsintisi yasadigini bana açiklayabilir misiniz?

RELLING - Hjalmar'in ruhsal sarsinti geçirdiginin hiç farkina varmadim dogrusu.

GREGERS - Ne diyorsunuz? Bütün yasaminin degistigi böyle bir dönüm noktasinda... Hjalmar gibi kisilik sahibi bir...

RELLING - Haydi canim, kisilik kim, o kim? Bir zamanlar belki sizin kisilik diye adlandirdiginiz normal disi egilimleri vardi, ama gençlik yillarinda bu egilimlerinin bütünüyle kökü kazinmis, kuskunuz olmasin.

GREGERS - Onu nasil üstüne titreyerek yetistirdiklerini düsündükçe bu sonuca sasiyorum.

RELLING - Üstüne titrendiginden söz ederken, sakin o kaçik halalarindan söz etmeyesiniz, simdi ölmüs bulunan o iki histerik yasli kizdan?

GREGERS - O iki kadinin her zaman ideallerin geregini yerine getirdiklerini söyleyebilirim. Siz simdi bunu yine eglence konusu yaparsiniz.

RELLING - Hayir, su anda hiçbir seyle eglenecek keyfim yok. Ayrica onlari iyi biliyorum. Hjalmar bu iki manevi annesini bana epey anlatti. Onlara çok sey borçlu oldugunu sanmam. Hjalmar'in kötü yazgisi çevresindekilerin onu bir dahi sanmalari.

GREGERS - Sizce degil mi? Yaradilisiyla demek istiyorum.

RELLING - Ben Hjalmar'in dahi olduguna hiç bir zaman inanmadim. Babasi oglunun dahi olduguna inaniyor, ama bunun üstünde durmayalim. Bildim bileli budalanin biridir yasli Ekdal.

GREGERS - Bildim bileli, ince, duygulu bir adamdir o, ama siz bunu kavrayamazsiniz.

RELLING - Evet evet evet. Ama sevgili, cici Hjalmar güç bela yüksek ögrenime basladiginda, baskalari da onu gelecegin bir dahisi olarak görmeye baslamislardi. Yakisikliydi malum, beyaz tenliydi, yanaklari al aldi. O haliyle etkileyiciydi. Genç kizlar böyle delikanlilari sever. Üstelik Hjalmar duygusal bir adamdi, yumusak bir sesi vardi ve yumusak sesiyle baskalarinin düsüncelerini anlatirdi.

GREGERS - (Öfkeli.) Hjalmar Ekdal'den mi söz ediyorsunuz?

RELLING - Izin verirseniz, evet. Çünkü önünde yere kapandiginiz putun iç yüzü bu.

GREGERS - O derece kör olduguma inanmam.

RELLING - Körsünüz, hem nasil. Çünkü hasta adamin tekisiniz siz! Evet, siz de!

GREGERS - Hakkiniz var.

RELLING - Sizinkisi karisik bir olay. Sizdeki yalnizca dogruluk hummasi degil. Baskalarina tapinma tutkunuz var. Ille bir seylere hayran olmak zorundasiniz.

GREGERS - Yeryüzünde benden büyük seyler de olmali!

RELLING - Ama çevrenizde uçustuklarini gördügünüzü sandiginiz o harika sinekler sizi kötü bir biçimde yaniltiyor. O ideallerinizle yine siradan bir adamin evine geldiniz. Bu evde entellektüel insanlar oturmuyor.

GREGERS - Asagi gördügünüz halde niçin hep Hjalmar Ekdal ile birliktesiniz öyleyse?

RELLING - Söylemesi ayip, hekim sayilirim. Bu evde oturan hastalara bakiyorum.

GREGERS - Yaa? Hjalmar Ekdal hasta mi?

RELLING - Yazik ki insanlarin hemen hemen hepsi hasta.

GREGERS - Onu nasil sagaltiyorsunuz?

RELLING - Herkesi nasil sagaltiyorsam, öyle. Inandigi yalanin yikilmasini önlemeye çalisiyorum.

GREGERS - Inandigi yalanin mi? Dogru mu isittim?

RELLING - Inandigi yalan dedim, evet. O yalana inanmasi, ona yasama gücü veriyor.

GREGERS - Izin verirseniz, Hjalmar'in inandigi yalanin ne oldugunu sorabilir miyim?

RELLING - Izninizle hayir. Bu tür gizleri kendini hekim sanan budalalara güvenip söyleyemem. Aklini büsbütün kaçirtabilirsiniz onun. Uyguladigim yöntemle iyi sonuçlar elde ederim. Ayni yöntemi Molwik'de denedim. Seytan gibi biri oldu. Onun kafasina seytanligi yerlestirdim.

GREGERS - Gerçekte bir seytanlik yok muydu onun içinde?

RELLING - Seytanlik ne demek olabilir ki? Bu yalnizca onu yasama baglamak için benim uydurdugum bir sözcük. Böyle yapmasaydim, o iyi yürekli domuz herif, bunalimlar, bocalamalar içinde, kendini asagilar durur, geberip giderdi. Hele su yasli tegmen! Ama kendi ilacini o kendi buldu.

GREGERS - Tegmen Ekdal mi? Nasil?

RELLING - Bu ayi avcisi niçin tavan arasinda tavsanlarin ardinda kosuyor saniyorsunuz? Döküntü esyalarin arasinda tepinip siçradigi sira, yeryüzünde o yasli heriften daha mutlu bir avci yoktur. Getirip oraya koydugu dört bes çam agaci dagdaki ormandan farksiz onun için, tavuklar çamlarin tepelerindeki kuslar, tavsanlarsa kovaladigi ayilar gibi geliyor ona.

GREGERS - Zavalli tegmen Ekdal! Evet! Gençliginin ideallerini bir yana itmek zorunda kaldi.

RELLING - Haa, unutmadan sunu da söyleyeyim Bay Werle, ideal yabanci bir sözcüktür, niçin bu yabanci sözcügü kullaniyorsunuz hep? Ne güzel bir karsiligi var bizim dilimizde: Yalan.

GREGERS - Bu iki sözcügün birbiriyle ilgisi var mi sizce?

RELLING - Hem nasil! Tifüsle humma gibi.

GREGERS - Hjalmar'i sizin pençenizden kurtarmadikça rahat edemeyecegim, Doktor Relling.

RELLING - Onun için bir yikim olurdu. Siradan bir insanin kendini inandirdigi yalani çekip alin elinden, mutlulugunu yok edersiniz. (Oturma odasindan çikan Hedwig'e.) Evet, yaban ördeginin küçük annesi, simdi asagi inip baban divana uzanmis, o bulusu üstünde kafa patlatiyor mu diye

bakacagim. (Çikar.)

GREGERS - (Hedwig'e dogru yürür.) Görüyorum, henüz hiçbir sey yapmamissiniz.

HEDWIG - Ne? Yaban ördegi konusu mu? Hayir.

GREGERS - Yapmak istediginiz anda cesaretinizi yitirdiniz herhalde.

HEDWIG - Hayir, öyle degil. Ama bu sabah uyandigimda söyledikleriniz bana biraz delice geldi.

GREGERS - Delice mi?

HEDWIG - Evet. Bilmiyorum... Dedikleriniz dün aksam güzel görünmüstü. Sabah uyanip iyiden iyiye düsününce dedikleriniz bana pek siradan bir ismis gibi geldi.

GREGERS - Bu evde yetismeniz size benliginizden çok sey kaybettirmis.

HEDWIG - Umurumda degil, babam yukari gelsin yeter, o zaman...

GREGERS - Yasamda neyin degerli oldugunu görecek gözünüz olsaydi, özveri nedir bilseydiniz, babanizin nasil yukari geldigini görürdünüz. Size h‰l‰ güveniyorum, Hedwig. (Gider.)

(Hedwig odanin içinde bir asagi bir yukari dolasir. Mutfaga gidecegi sirada tavan arasina açilan kapi vurulur. Hedwig kapiyi açar. Yasli Ekdal içeri gelir, sonra kapiyi kapar.)

EKDAL - Tek basina tadi çikmiyor.

HEDWIG - Canin ava çikmak istemiyor mu, büyükbaba?

EKDAL - Bugün av havasi yok. Ortalik çok karanlik, göz gözü görmüyor nerdeyse.

HEDWIG - Bir kere de tavsandan baska bir sey vurmak istemez misin?

EKDAL - Tavsanlar yeterince iyi degil mi?

HEDWIG - Iyi ama yaban ördegi var orda.

EKDAL - Yaban ördegini vuracagim diye korkuyor musun? Dünyada yapmam.

HEDWIG - Beceremezsin belki. Yaban ördegi vurmak çok güçmüs.

EKDAL - Beceremezmisim? Öyle bir beceririm ki.

HEDWIG - Yaban ördegini nasil vurursun büyükbaba? Benimkini demiyorum, öteki yaban

ördeklerini.

EKDAL - Tam gögsünden vurmaya bakacaksin, anliyor musun? En iyisi böyledir.

HEDWIG - O zaman hemen ölür mü?

EKDAL - Hemen ölür tabii... Eger dogru nisan aldiysan. Neyse içeri girip kendime bir çeki düzen vereyim. Malum ya. (Odasina gider.)

(Hedwig bir an bekler, oda kapisini gözler, etajerin yanina gider, parmaklarinin ucuna basarak uzanip tabancayi alir. Gina elinde süpürgeyle toz bezi, oturma odasindan çikar. Hedwig belli etmeden tabancayi bir yana koyar.)

GINA - Babanin esyalarini karistirma Hedwig.

HEDWIG - (Etajerin yanindan çekilir.) Biraz düzelteyim demistim.

GINA - Mutfaga git, bak bakalim kahve sicak mi, babana kahvalti götürmek istiyorum, asagi.

(Hedwig mutfaga gider. Gina ortaligi süpürüp temizler. Kisa bir süre sonra sokak kapisi yavasça açilir. Hjalmar içeri bakar. Paltosu sirtindadir, basinda sapkasi yoktur. Yüzünü yikamamistir, saçlari daginiktir. Donuk gözlerle, uykulu uykulu bakar.)

GINA - (Elinde süpürgeyle oldugu yerde kalir.) Ekdal... Döndün mü?

HJALMAR - (Içeri girer, boguk bir sesle.) Gelisimin nedeni yalnizca... Hemen burdan gitmek için.

GINA - Evet evet, olabilir. Ama ne durumdasin, bir bilsen!

HJALMAR - Ne varmis durumumda?

GINA - Güzelim kislik palton! Giyilecek yeri kalmamis!

HEDWIG - (Mutfak kapisinda.) Yardim edeyim mi, anne? (Hjalmar'i görür, sevinçten bagirir, babasina dogru kosar.) Baba! baba!

HJALMAR - (Arkasini döner, onu elleriyle geri çevirir.) Çekil! Çekil! Çekil! (Gina'ya.) Al götür sunu gözümün önünden diyorum sana!

GINA - (Yari sesle.) Oturma odasina git, Hedwig.

(Hedwig hiç konusmadan disari çikar.)

HJALMAR - (Güçlükle paltosunu çikartir.) Bütün kitaplarimi yanima almaliyim. Kitaplarim nerde?

GINA - Hangi kitaplari?

HJALMAR - Bilimsel yapitlari elbet. Bulusum için bana teknik alandaki arastirmalar gerekli.

GINA - (Kitap raflarini karistirir.) Kapaksiz olanlar mi?

HJALMAR - Evet, onlar.

GINA - (Masanin üstüne bir dergi yigini koyar.) Hedwig yapraklarini açsin mi?

HJALMAR - Kimsenin yardimina gereksinmem yok.

(Kisa bir sessizlik.)

GINA - Bizi birakip gidiyor musun, Ekdal?

HJALMAR - (Dergileri karistirir.) Bunda sasacak bir sey yok sanirim.

GINA - Evet öyle.

HJALMAR - (Öfkeli.) Gitmesem her gün bu evde yüregim parçalanir.

GINA - Hakkimda böyle kötü düsündügün için dilerim Tanri seni bagislar.

HJALMAR - Hakkinda kötü düsündügümü kanitlasana!

GINA - Kanitlamak sana düser asil.

HJALMAR - Bir kadinin geçmisi seninki gibi olunca mi? Insanin yasaminda bazi erekleri vardir... Idealleri diyecegim geliyor...

GINA - Ya büyükbaba? O ne olacak peki?

HJALMAR - Ben görevimin bilincindeyim. Acinasi yasli adami yanimda götürecegim elbet... Kente inmem, hazirlik yapmam gerekiyor. (Yavasça.) Merdivende sapkami bulan oldu mu?

GINA - Hayir. Yitirdin mi?

HJALMAR - Aksam eve döndügümde basimdaydi. Kesin. Simdi bulamiyorum.

GINA - O ipsizle nerelere girip çiktin kim bilir!

HJALMAR - Böyle önemsiz ayrintilari sorup durma! Ayrintilari düsünecek durumda miyim saniyorsun?

GINA - Soguk almis olmasan bari.

(Mutfaga gider.)

HJALMAR - (Masanin çekmecesini bosaltirken, alçak sesle kendi kendine konusur, üzgündür.) Sen çirkefin birisin, Relling! Adi düzenbazin birisin. Insani yanlis yollara sürükleyen asagilik herifin tekisin. Seni gebertecek birini tanisaydim, yok mu ya...

(Eski mektuplardan birkaçini bir yana koyar, dün yirttigi mektubu bulur, eline alip inceler, Gina içeri girince hemen mektubu birakir.)

GINA - (Kahvalti tepsisini masanin üstüne koyar.) Burda sicak bir seyler var, canin çekerse... Birkaç dilim tereyagli ekmekle füme et.

HJALMAR - (Yan gözle kahvalti tepsisine bakar.) Füme et mi? Ben bu sofraya oturmam artik, hiçbir zaman! Asagi yukari yirmi dört saattir bir lokma bile bir sey yemedim, ama ne fark eder? Çizimlerim, yazmaya basladigim anilarim... Günlügüm nerde? Nerde önemli k‰gitlarim? Onlari nasil bulacagim? (Oturma odasinin kapisini açar, ama geri çekilir.) Yine karsima çikti!

GINA - Zavalli çocuk, bir yerde olacak elbet!

HJALMAR - Çik ordan! (Yol verir. Hedwig korka korka içeri girer.Hjalmar, eli kapinin tokmaginda, Gina'ya.) Eski yuvamda geçirecegim su son dakikalarda yabancilar beni rahatsiz etsin istemiyorum.

(Oturma odasina girer.)

HEDWIG - (Gina'ya kosar, alçak sesle, titreyerek sorar.) Beni mi demek istiyor?

GINA - Mutfaga git Hedwig ya da odana çekil. (Konusarak oturma odasina Hjalmar'in yanina dogru gider.) Dur bekle Hjalmar, dolabin içini alt üst etme. Aradiklarin nerde, hepsinin yerini biliyorum.

(Hedwig bir an öyle, kimildamadan, ne yapacagini sasirmis bir halde durur, aglamamak için dudaklarini isirir, sonra yumruklarini sikip alçak sesle "yaban ördegi" diye mirildanir. Etajere gider, tabancayi alir ve yana itilerek açilan kapidan geçerek tavan arasina dogru gözden

kaybolur. Hjalmar ile Gina oturma odasinda kavga etmeye baslamislardir.)

HJALMAR - (Elinde defterlerle, bir tomar eski k‰gitla gelir, masanin üstüne koyar.) Bavul çok küçük. Götürecegim yiginla sey var.

GINA - (Elinde bavulla gelir.) Öyleyse, simdilik bir kismini birak, bir iki gömlekle birkaç günlük iç çamasiri al yanina.

HJALMAR - Öff... Hazirlanmak insani gerçekten yoruyor. (Ceketini çikartip kanepenin üzerine firlatir.)

GINA - Kahven soguyacak!

HJALMAR - (Ister istemez bir yudum içer, sonra bir yudum daha.)

GINA - (Iskemlelerin arkaliklarinin tozunu alir.) Tavsanlar için böyle büyük bir tavan arasi bulmak hayli güç olacak.

HJALMAR - Nee? Tavsanlari da mi yanima alacagim?

GINA - Elbette. Tavsanlar olmazsa büyükbaba yasayamaz, biliyorsun.

HJALMAR - Onlarsiz yasamaya alismak zorunda. Ben nelerden vazgeçiyorum, onlarin yaninda tavsanin sözü mü olur?

GINA - (Etajerin tozunu alir.) Flütünü de bavula koyayim mi?

HJALMAR - Flüt mülüt istemem. Tabancayi ver bana.

GINA - Tabancayi alacak misin?

HJALMAR - Evet, dolu olanini.

GINA - (Tabancayi arar.) Burda yok. Büyükbaba aldi herhalde.

HJALMAR - Tavan arasina mi geçti?

GINA - Baska nerde olabilir?

HJALMAR - Zavalli ihtiyar, hiç kimsesi yok! (Bir dilim ekmek alir, ucundan isirir, kahveyi içip bitirir.)

GINA - Kiraya vermemis olsaydik o odaya sen tasinirdin.

HJALMAR - Ayni çati altinda oturmak mi? Asla!

GINA - Bir iki günlügüne oturma odasina geçebilirsin. Tek basina kalirdin orda.

HJALMAR - Bu evde olmaz.

GINA - Hayir ama Relling ile Molwik'in yaninda kalabilirsin belki.

HJALMAR - O adamlardan söz etme bana. Onlar aklima geldikçe istahim kaçiyor. Bu kar firtinasinda, bu buz gibi sogukta disari çikip, babama ve kendime basimizi sokacak bir yer bulmak için kapi kapi dolasacagim.

GINA - Disari sapkasiz mi çikacaksin? Sapkani yitirdigini unuttun mu?

HJALMAR - Rezil herifler! Bir sapka gerek bana! (Bir dilim ekmek daha alir.) Bir sapka bulmali. Canimi tehlikeye atmaya hiç niyetim yok. (Masanin üstünde bir seyler arar.)

GINA - Ne aradin?

HJALMAR - Tereyagini.

GINA - Getireyim. (Mutfaga gider.)

HJALMAR - (Arkasindan seslenir.) Getirmesen de olur. Ekmegi kuru kuru yiyebilirim.

GINA - (Tereyagini getirir.) Bak... Ne kadar taze.

(Kahve koyar, Hjalmar kanepeye oturur, ekmegine biraz daha yag sürer, bir süre konusmadan önündekileri yer.)

HJALMAR - Rahatsiz edilmeden, hiç kimse rahatsiz etmeden bir iki gün odamda kalabilir miyim?

GINA - Kalabilirsin elbette, eger istersen.

HJALMAR - Babamin esyasini çabucak toplamak bana olanaksiz görünüyor.

GINA - Artik bizimle yasamak istemedigini ona söylemek zorundasin.

HJALMAR - (Kahve fincanini iterek.) Evet, o da var, yazik, bu karmakarisik iliskileri yeniden desmek zorundayim. Ama bir düsüneyim önce. Bir soluk almam gerek. Her seyi bir çirpida yapamam.

GINA - Hele hava böyle kötü olunca.

HJALMAR - (Werle'nin mektubunu yana iterek.) Bu mektup h‰l‰ ortalikta.

GINA - Evet, elimi sürmedim.

HJALMAR - Bu k‰git parçasi beni ilgilendirmiyor.

GINA - Ondan yararlanmayi düsünmüyorum.

HJALMAR - Ama mektubun kaybolmasi gerekmez. Yoksa tasinirken o telas içinde...

GINA - Dikkat ederim.

HJALMAR - Mektup öncelikle babami ilgilendiriyor. Parayi alip almamak onun bilecegi is.

GINA - (Içini çeker.) Evet. Zavalli ihtiyar.

HJALMAR - Her olasiliga karsi... Çiris nerde?

GINA - (Etajere gider.) Çiris çanagi, iste burda.

HJALMAR - Bir de firça.

GINA - Firça burda. (Çiris çanagiyla firçayi getirip Hjalmar'a verir.)

HJALMAR - (Eline bir makas alir.) Arka tarafa k‰git bir bant yeter. (Kesip yapistirir.) Baskasinin malina el sürmek... Bunu hiçbir zaman yapamam... En azindan acinasi bir yaslinin malina... Hiç kimsenin malina... Oldu mu? Kuruyuncaya kadar burada dursun. Sonra bir yana kaldirirsin. Bu mektubu bir daha gözüm görmesin.

(Gregers gelir.)

GREGERS - (Biraz saskin.) Hayret... Sen burda miydin, Hjalmar?

HJALMAR - (Hemen ayaga kalkar.) Yorgunluktan yigilip kalmisim.

GREGERS - Kahvaltini etmis gibi görünüyorsun.

HJALMAR - Can bogazdan gelir.

GREGERS - Ne yapmaya karar verdin?

HJALMAR - Benim gibi bir adam için tek çikis yolu var. Esyami topluyorum. Ama zamana gereksinmem var, tahmin edersin.

GINA - Odayi mi hazirlayayim, bavulunu mu yerlestireyim?

HJALMAR - (Kizginlikla Gregers'e yan gözle bakarak.) Hem bavulu yerlestir, hem odayi hazirla.

GINA - (Bavulu alir.) Peki, gömlekleri bavula koyuyorum.

(Gina oturma odasina gider, kapiyi kapatir.)

GREGERS - (Kisa bir suskunluktan sonra.) Böyle sonuçlanacagini hiç düsünmemistim. Gerçekten evini ocagini birakip gidecek misin?

HJALMAR - (Huzursuzdur, bir asagi bir yukari dolasir.) Baska ne yapabilirim? Ne yapayim istiyorsun? Mutsuzluga katlanacak güçte bir adam degilim ben, Gregers. Rahata, huzura gereksinmem var.

GREGERS - Bunlara sahip degil misin? Bir dene. Simdi ayagini saglam topraga basiyorsun. Bu topragin üstüne bir seyler kurabilirsin. Yeniden baslayabilirsin. Bulusuna çalismalisin.

HJALMAR - Bulusumdan söz etme. O, gelecege iliskin bir tasari.

GREGERS - Öyle mi?

HJALMAR - Tanri askina söyle, söyle neyi bulacagim ben, ne icat edecegim söylesene! Çogu sey simdiye kadar zaten bulundu... Günden güne güçlesiyor...

GREGERS - Bunca zaman üzerinde çalistiktan sonra....

HJALMAR - O lanet olasi Relling denen herif soktu bunu kafama.

GREGERS - Relling mi?

HJALMAR - Evet. Büyük bir bulus yapabilecegime, bu konuda yetenegim olduguna önce o dikkatimi çekti.

GREGERS - Relling ha!

HJALMAR - Evet. Hedwig buna inanmisti, bir çocugun olanca safligiyla inanmisti. Bu yüzden mutluydum. Uzun sözün kisasi, Hedwig inaniyor diye kuruntuya kapilmistim, ben zavalli budala!

GREGERS - Hedwig'in sana yalan söyleyecegini düsünebilir misin?

HJALMAR - Artik her seyi düsünebilirim. Hedwig önümde bir engel. Günesimi o karartacak.

GREGERS - Hedwig'i mi diyorsun? Hedwig sana nasil engel olabilir?

HJALMAR - (Yanitlamaksizin.) Oysa onu nasil sevmistim! Eve döndügümde gözlerini tatli tatli

kirpistirarak bana kosardi, o an çok mutlu olurdum. Ne budalaymisim, ne budala! Ne severdim onu... O da beni seviyor diye kuruntuya kapilmistim.

GREGERS - Bu yalnizca bir kuruntu muydu?

HJALMAR - Nerden bileyim? Gina'dan bir sey ögrenemezdim. Ayrica sorunlarin ideal yanini kavrayacak kafa yok o kadinda. Ama sana içimi dökmek istiyorum, Gregers. O korkunç kusku yok mu... Hani Hedwig'in belki beni hiçbir zaman sevmedigi kuskusu...

GREGERS - Seni sevdigini kanitlar belki. (Kulak kesilir.) O da nesi? Yaban ördegi bagiriyor.

HJALMAR - Gagasini takirdatiyor. Babam tavan arasinda.

GREGERS - Öyle mi? Zavalli Hedwig, seni ne çok sevdigini belki sana kanitlar diyorum.

HJALMAR - Nasil kanitlayabilir? Bu konuda hiçbir kanita güvenmem.

GREGERS - Hedwig yalan dolan nedir bilmez.

HJALMAR - Orasi kesin degil. Kim bilir Bayan Soerby ile Gina neler konustular burada... Hedwig'in kulaklari iyi isitir. Belki bu mektuptan haberleri vardi. Bu konuda bir seyler duydum saniyorum.

GREGERS - Ne oluyor sana?

HJALMAR - Hiç. Gözlerim açildi yalnizca. Dikkat et, bak. Göreceksin, bu mektup yalnizca baslangiç. Bayan Soerby Hedwig'le hep ilgilenirdi. Simdi istedigini yapabilir. Istedikleri an çocugu elimden alabilirler.

GREGERS - Hedwig hiçbir zaman senden ayrilmaz.

HJALMAR - Öyle kesin konusma. Elleri kollari dolu dolu gelip, ona bir el salladilar mi, tamam! Ah nasil sevmistim onu! Bütün mutlulugumu ona adamistim. Hani karanliktan korkan bir çocugun elinden tutar, yol gösterir ya insan, ben de öyle onun elinden tutmus... Ama simdi kesin biliyorum, çati katinda yasayan bu acinasi fotografçinin Hedwig'in gözünde hiçbir zaman degeri olmadi, bunu bilmek bana aci veriyor. O, yalnizca durum degisinceye degin sinsice benimle iyi geçinmenin yollarini aramis.

GREGERS - Dediklerine sen de inanmiyorsun ya!

HJALMAR - En kötüsü artik neye inanacagimi bilememem. Hiçbir zaman da bilemeyecegim! Dedigim gibi degil mi? Öyle olmadigina inanabilir misin? Ötekiler elleri kollari dolu gelip, birak babani, yasam seni bekliyor, gel bizimle deseler...

GREGERS - (Hemen.) Eee, sonra?

HJALMAR - O zaman Hedwig'e sorsam, benim için o yasamdan vazgeçer misin Hedwig desem... (Alayci bir biçimde güler.) Hayir hayir, bana ne yanit verecegini görürdün.

(Çatidan bir silah sesi gelir.)

GREGERS - (Neseli, yüksek sesle.) Hjalmar!

HJALMAR - Bir ava çikmasi eksikti simdi!

GINA - (Içeri girer.) Ekdal, büyükbaba çatida galiba, ortaligi gümbürdetiyor.

HJALMAR - Gidip bir bakayim... (Gitmek ister.)

GREGERS - (Canli.) Bekle bir dakika! Bu neydi, biliyor musun?

HJALMAR - Biliyorum elbet.

GREGERS - Hayir, sen bilmiyorsun, ama ben biliyorum. Hedwig kanitladi.

HJALMAR - Neyi?

GREGERS - Çocukça bir özveri. Yaban ördegini vursun diye babani kandirdi.

HJALMAR - Yaban ördegini vursun diye mi?

GINA - Bak sen!

HJALMAR - Iyi ama, neden?

GREGERS - Seni sevdigine inanman için, en sevdigi seyi feda edebilecegini göstermek istedi.

HJALMAR - (Yumusamistir.) Ah bu çocuk...

GINA - Neler gelir aklina!

GREGERS - Senin sevgini yeniden kazanmak istiyor Hjalmar, o sensiz yasayamaz.

GINA - (Gözyaslarini güç tutar.) Görüyorsun, Hjalmar!

HJALMAR - Nerde, biliyor musun?

GINA - (Hiçkirarak.) Sanirim mutfakta.

HJALMAR - (Mutfak kapisini açar.) Hedwig! Gelsene! (Çevresine bakinir.) Hayir, burda degil.

GINA - Odasindadir.

HJALMAR - (Disardan.) Burda da yok. (Yine içeri girer.) Sokaga çikti herhalde.

GINA - Evde durmasini istemiyordun.

HJALMAR - Bir geri gelse hemen... Ona söylesem... Artik her sey düzelecek, Gregers. Sanirim bundan böyle yeni bir yasama baslayabilirim.

GREGERS - (Alçak sesle.) Biliyordum. Çocugun sizleri bu acilardan kurtaracagini biliyordum.

(Yasli Ekdal, sirtinda üniformasi, odasindan çikar. Kilicini takmaya ugrasmaktadir.)

HJALMAR - (Saskin.) Sen burda miydin, baba?

GINA - Odada mi silah atmis?

EKDAL - (Öfkeyle yaklasir.) Bensiz ava çikiyorsun, olur mu Hjalmar?

HJALMAR - (Sinirleri gerilmis, akli karismistir.) Demin sen ates etmedin mi?

EKDAL - Ben mi? Niye ates edecekmisim?

GREGERS - (Hjalmar'a seslenir.) Yaban ördegini kendi vurdu!

HJALMAR - Ne demek oluyor bu? (Kosar, yana iterek kapiyi açar, tavan arasina bakar.) Hedwig!

GINA - (Kapiya kosar.) Ne olmus? Tanrim!

HJALMAR - (Tavan arasina girer.) Orda, yere yigilmis.

GREGERS - Hedwig orda. (Hjalmar'in yanina gider.)

GINA - (Ayni anda.) Hedwig! (Gina da tavan arasina girer.) Hayir! Hayir! Hayir!

EKDAL - Hah, hah, hah, ha! Hedwig ava mi çikiyor artik?

(Hjalmar, Gina ve Gregers Hedwig'i içeri tasirlar. Hedwig'in asagi sallanan sag elinde simsiki tuttugu tabanca vardir.)

HJALMAR - (Yikilmistir.) Tabanca ates almis. Kursun kendisine isabet etmis. Yardim edecek

birini bulun çabuk!

GINA - (Sokak kapisina kosarak asagi seslenir.) Relling! Relling! Doktor Relling, hemen buraya

gelin! Çabuk olun!

(Hjalmar ile Gregers Hedwig'i kanepeye yatirirlar.)

EKDAL - (Alçak sesle.) Orman öcünü aliyor.

HJALMAR - (Hedwig'in bas ucunda diz çökmüstür.) Simdi kendine gelir. Simdi, simdi, evet.

GINA - (Yine içeri girer.) Nereye gelmis kursun? Ben bir sey görmüyorum.

RELLING - (Aceleyle içeri girer, ardindan da Molwik. Molwik'in üzerinde ne yelek, ne kravat

vardir, ceketinin önü açiktir.) Ne var, ne oldu?

GINA - Hedwig kendini vurmus.

HJALMAR - Yardim et.

RELLING - Kendini mi vurmus? (Masayi yana iter, Hedwig'i muayene eder.)

HJALMAR - (H‰l‰ dizleri üzerindedir, korkuyla Relling'e dogru bakar.) Çok tehlikeli degil,

öyle degil mi, Relling? Hiç kan akmiyor, baksaniza. Korkacak bir durum olmasa gerek.

RELLING - Nasil oldu bu?

HJALMAR - Nerden bileyim?

GINA - Yaban ördegini vurmak istemis.

RELLING - Yaban ördegini mi?

HJALMAR - O arada tabanca kendiliginden ates aldi herhalde.

RELLING - Yaa?

EKDAL - Orman öcünü aliyor. Ama ben korkmuyorum.

HJALMAR - Niye hiçbir sey söylemiyorsun, Relling?

RELLING - Kursun gögsüne saplanmis.

HJALMAR - Evet, ama kendine geliyor, baksana.

RELLING - Ölmüs. Görüyorsun iste.

GINA - (Gözlerinden yaslar bosanir.) Yavrum... Yavrum...

GREGERS - (Kisik sesle.) Denizin derinliklerinde...

HJALMAR - (Yerinden firlar.) Hayir, yasamasi gerek. Yalnizca bir saniyecik, ona kendisini nasil sevdigimi söyleyebilecek kadar yalnizca... Ne olur Relling, Tanri...

RELLING - Kursun tam yüregine girmis. Hemen ölmüs. Iç kanama.

HJALMAR - Hayvan gibi kapi disari etmistim onu. Bunun üzerine tavan arasina gidip, benim ugruma kendini öldürdü. (Hiçkirarak.) Elden bir sey gelmez artik. Ona bir daha söyleyemeyecegim... (Yumruklarini sikip yukari dogru bagirir.) Ey sen yukardaki, eger varsan, niçin yaptin bunu, niçin?

GINA - Tanri askina böyle kötü konusma, Hjalmar, baskaldirma. Belki onu yanimizda alikoymaya hakkimiz yoktu. Ben buna inaniyorum.

MOLWIK - Hedwig ölmedi, uyuyor.

RELLING - Saçma.

HJALMAR - (Sessizce kanapeye gider, kollarini kavusturup Hedwig'e bakar.) Nasil uzanmis yatiyor, sessiz ve kaskati.

RELLING - (Hedwig'in elinden tabancayi almaya çalisir.) Öylesine siki tutmus ki, öylesine siki...

GINA - Hayir Relling, parmaklarini kiracaksiniz. Birakin tabanca elinde dursun.

HJALMAR - Varsin tabancayi yaninda götürsün.

GINA - Evet. Ama burda böyle kalmasin, onu odasina götürelim. Yardim et, Ekdal.

(Gina ile Hjalmar Hedwig'i kanepeden kaldirirlar.)

HJALMAR - (Hedwig'i tasirlarken.) Dayanabilecek misin, Gina?

GINA - Birbirimize yardim etmek zorundayiz. Sanirim artik o bizim çocugumuz, ikimizin çocugu.

MOLWIK - (Kollarini kaldirip mirildanir.) Toprak olacaksin, toprak olacaksin. Tanri...

RELLING - (Fisildar.) Çeneni tutsana be adam, sarhossun iste.

(Hjalmar ile Gina Hedwig'i mutfak kapisindan disari tasirlar. Relling arkalarindan kapiyi kapatir.

Molwik sokak kapisindan kaçip gider.)

GREGERS - (Korkudan yüzünün rengi atmis, kaskati kesilmistir.) Nasil oldugunu kimse bilmiyor.

RELLING - Barut elbisesini yakmis. Tabancayi dogrudan gögsüne dayamis.

GREGERS - Hedwig bosuna ölmedi. Çektigi acinin Hjalmar'i nasil yücelttigini görmediniz mi?

RELLING - Nedense çogu kimse bir ölünün basinda yücelir. Ama Hjalmar'in yüceligi ne kadar sürecek acaba? Ne dersiniz?

GREGERS - Yasadigi sürece, gittikçe daha da artacak.

RELLING - Bir yil geçmeden kafa ütüleyecegi güzel bir konu olacak ona Hedwig.

GREGERS - Hjalmar için böyle seyler söylemeye nasil diliniz variyor?

RELLING - Hedwig'in mezari üstündeki otlar ilk kez sarardigi zaman yine konusuruz. O zaman Hedwig'i nasil andigini göreceksiniz: Ah yazgi onu babasinin elinden ne kadar vakitsiz almis! Hem kendine hayran, hem kendine aciyarak onun nasil çürüyüp kokustugunu o zaman görürsünüz. Sözlerimi yabana atmayin.

GREGERS - Eger siz hakli, ben haksizsam, hayat yasamaya degmez demektir.

RELLING - Iblisçe idealleriyle biz acinasi insanlarin kapilarindan içeri dalan ukala dümbelekleri rahat biraksalar hayat yine de çok güzel olabilirdi.

GREGERS - (Önüne bakar.) Öyleyse bir ise yaradigima sevinmem gerek.

RELLING - Bagislayin ama, bunun ne oldugunu sorabilir miyim?

GREGERS - (Gitmek üzeredir.) Masada on üçüncü olmak.

RELLING - Siz bunu külahima anlatin!